

НПЗ.УРОК № ____ . Практичний.

НПЗ.ТП ТЕМА.4-2. ДІЇ СОЛДАТА У НАСТУПІ У СКЛАДІ МЕХАНІЗОВАНОГО ВІДДІЛЕННЯ.

Навчальна група: _____

Час: _____

Місце: _____

Мета: : Навчитися діям солдата у наступі у складі механізованого відділення.

Обладнання: Методичні матеріали, компас, карта, макети автоматів, лопатки.

План уроку

1. Похідний і бойовий порядок механізованого відділення
2. Дії при підготовці до наступу і порядок руху в атаку
3. Способи знищення противника в ході атаки
4. Висування солдата при наступі з ходу і зайняття їм місця у бойовому порядку відділення
5. Подолання загороджень
6. Дії на місцевості, яка забруднена радіоактивними (отруйними) речовинами

Хід уроку

- I. Шиккування. Привітання, огляд зовнішнього вигляду, вихід на вулицю.
- II. Оголошення теми, мети та завдань уроку
- III. Відпрацювання основних питань.
- IV. Контрольне опитування.
- V. Підведення підсумків.
- VI. Домашнє завдання.

Розповідь вчителя.

1. Похідний і бойовий порядок механізованого відділення

Солдат в бою, як правило, діє у складі якого-небудь тактичного підрозділу. Він є його сполучною ланкою, адже якими б знаннями та навичками солдат не володів, він не може водночас бути снайпером, знищувати танки та підносити боєприпаси. Механізоване відділення – це найменший тактичний підрозділ, який організаційно входить до складу механізованого взводу.

У наступі солдат діє в складі відділення. Задачу на наступ він одержує від командира відділення. Отримавши бойову задачу, він усвідомлює: орієнтири, склад, положення і характер дії противника, місце розташування його вогневих засобів; задачу взводу, відділення і свою задачу - місце в цепу відділення; цілі для ураження і порядок ведення вогню; номер танка, за яким буде діяти відділення, місце і порядок спішування з БТР (БМП), порядок подолання загороджень і перешкод; сигнали оповіщення, керування і взаємодії; час готовності до наступу

При виконанні бойових завдань і залежно від обстановки механізоване відділення може діяти у похідному або бойовому порядку.

Похідний порядок – це шиккування відділення в колону по одному або по два.

Застосовується на марші, при розвитку наступу, переслідуванні противника, проведенні

маневру. Похідний порядок повинен забезпечувати високу швидкість руху, швидке розгортання в бойовий порядок, меншу уразливість від вогню противника, підтримання стабільного управління.

Бойовий порядок – це шиккування механізованого відділення для ведення бою. Він має відповідати поставленому завданню і забезпечувати: успішне ведення бою; повне використання в бою всіх вогневих засобів, бойових можливостей відділення, наслідків вогневих дій і вигідних умов місцевості; здійснення маневру; стійкість і активність в обороні; меншу уразливість від вогню противника; підтримання безперервної взаємодії. Бойовий порядок відділення в наступі складається з цепу і БТР (БМП). Інтервали між солдатами в цепу – 6-8 м (8 – 12 кроків). Отже, фронт наступу відділення 50 м. Такі інтервали забезпечують успішне виконання поставленого завдання і необхідне розосередження відділення з метою зменшення втрат від вогню противника, дають можливість командувати голосом і підтримувати взаємодію між солдатами у цепу.

БТР(БМП) рухається за цепом на фланзі відділення, а іноді й усередині цепу, підтримуючи наступ вогнем. Під час атаки (*атака* – це поєднання стрімкого руху в бойовому порядку підрозділів і частин з вогнем найвищої щільності з метою знищення противника в найвирішальніший момент наступу) цеп звичайно рухається за танками на такій відстані, щоб не постраждати від розривів снарядів своєї артилерії і при цьому забезпечувати надійну підтримку танків вогнем стрілецької зброї.

Знання кожним солдатом свого місця у похідному і бойовому порядку, вміння швидко і чітко перешикуватися забезпечують вирішальну перевагу над противником.

2. Дії при підготовці до наступу і порядок руху в атаку

У наступі солдат діє у складі відділення. Задачу на наступ він отримує від командира відділення. Отримавши бойову задачу, він усвідомлює: орієнтири, склад, положення і характер дії противника, місце розташування його вогневих засобів; задачу взводу, відділення і свою задачу - місце в цепу відділення; цілі для ураження і порядок ведення вогню; номер танка, за яким буде діяти відділення, місце і порядок спішування з БТР (БМП), порядок подолання загороджень і перешкод; сигнали оповіщення, управління і взаємодії; час готовності до наступу.

Успішні дії солдата багато в чому залежать від того, як він підготувався до наступу. Він перевіряє справність зброї і готує її до бою, перевіряє наявність боєприпасів (при необхідності поповнює їхній запас), справність засобів індивідуального захисту і готує собі пристосування для швидкого виходу з траншеї, для цього влаштовує сходинки або поглиблення в передній крутості окопу.

При підготовці до наступу вночі солдат, крім того, вивчає місцевість у напрямку руху, запам'ятовує місцеві предмети, що можуть служити орієнтирами вночі, вивчає напрямки руху за азимутом. Солдати, які мають зброю з нічними прицілами, перевіряють їх. Для коректування вогню вночі магазини споряджаються додатково патронами з трасируючими кулями.

До початку руху в атаку солдат веде вогонь по противнику. З підходом танків, у взаємодії з якими буде діяти механізований підрозділ, до вихідного положення для наступу по команді „Відділення, приготуватися до атаки” він дозпоряджує магазин патронами, готує гранати, потім приєднує до автомата штик-ніж, установлює приціл «П» або „3” і закріплює предмети спорядження так, щоб вони не заважали руху. Після проходження танків солдат ставить ногу на сходинку (у поглиблення) впирається ногою в бруствер окопу в готовності швидко залишити його. Спостереження за противником при цьому не припиняється.

По команді «Відділення, в атаку- вперед» солдат одночасно з іншими солдатами швидко вистрибує з окопу (траншеї) і рухається вперед бігом або прискореним кроком у цепу відділення за танком. При русі в цепу відділення солдат рівняється по переднім, витримує встановлений інтервал і своїм вогнем знищує вогневі засоби противника, у першу чергу протитанкові. Наблизившись до траншеї, зайнятої противником на 30 – 35 м, він не затримуючи

рух, кидає ручну гранату в траншею, потім стрімко кидком з криком «ура» долає відстань, яка залишилась. Противника, що залишився на передньому краї солдат знищує вогнем в упор, ручними гранатами або в рукопашній сутичці і без зупинки просувається у зазначеному напрямку.

3. Способи знищення противника в ході атаки

У ході атаки солдат знищує противника вогнем на ходу, з коротких зупинок, ручними гранатами, штиком і прикладом.

Вогонь на ходу ведеться навскидку. При веденні вогню автомат вскидається до плеча з одночасною постановкою на землю лівої ноги. Стрільбу роблять під час переносу лівої ноги, не сповільнюючи руху. При цьому лікоть лівої руки до боку не притискається, а лікоть правої руки утримується на рівні плеча. При веденні вогню на ходу з прикладом, притиснутим до боку, автомат міцно утримують лівою рукою за цівку, а правою рукою щільно притискають приклад до правого боку. У ціль він направляється спочатку поворотом корпусу, а потім рухом лівої руки вправоруч (ліворуч).

Метання гранати в ході атаки робиться по команді «Гранатами – вогонь» або самостійно. Для цього необхідно взяти зброю в ліву руку, а правою рукою вийняти гранату із сумки. Лівою рукою, утримуючи автомат, зжати (випрямити) кінці запобіжної чеки і, взявшись за кільце вказівним або середнім пальцем витягти її із запала. Не сповільнюючи руху, кинути гранату в ціль.

Укол штик-ножем наноситься швидко, влучно і сильно, не менш чим на половину довжини багнета. У залежності від обстановки він може виконуватися без випадку і з випадом.

Удар прикладом збоку застосовується при зіткненні з противником, коли дії багнетом затруднені. Для нанесення удару треба різким рухом правої руки завдати удару приклада в ціль. У момент удару права нога виставляється трохи вперед.

4. Висування солдата при наступі з ходу і зайняття їм місця у бойовому порядку відділення

До початку наступу з ходу солдат у складі відділення розташовується в зазначеному командиром взводу місці, усвідомлює отриману задачу і готується до наступу. До переднього краю оборони противника висування здійснюється на БТР (БМП).

Для атаки в пішому порядку солдат у складі відділення спішується, займає своє місце в бойовому порядку, та веде інтенсивний вогонь на ходу.

Якщо оборона противника надійно подавлена вогнем артилерії й ударами авіації, атака переднього краю оборони противника здійснюється на БТР (БМП). При цьому солдат веде вогонь зі своєї зброї через бійниці по вогневим засобам, які залишилися на передньому краї і живій силі противника.

5. Подолання загороджень

Загородження, перед переднім краєм оборони противника, солдат долає по проході в складі відділення бігом слідом за танком.

При підході відділення до проробленого в загородженні проході за наказом командира «Відділення, за мною, в прохід у мінно-вибуховому загородженні, у колону по одному (по два), бігом – РУШ» солдат бігом займає своє місце в колоні відділення і долає загородження. Треба пам'ятати, що затримка неприпустима, інакше противник може нанести своїм вогнем значні втрати. Подолавши загородження, солдат за наказом командира «Відділення, у напрямку такого-то предмета до бою-ВПЕРЕД» займає своє місце в цепу і стрімко продовжує атакувати.

6. Дії на місцевості, яка забруднена радіоактивними (отруйними) речовинами

У результаті застосування противником зброї масового ураження на полі бою можуть виникати забруднені ділянки місцевості. Тому при наступі солдату необхідно бути уважним, щоб вчасно знайти такі ділянки і доповісти про них командирову.

При подоланні забруднених ділянок місцевості солдати, що знаходяться в бронетранспортерах, одягають протигаз, а в БМП і танках включається система захисту від зброї масового ураження. Рух здійснюється на максимальній швидкості у напрямку, що забезпечує найменше ураження.

При діях у пішому порядку, на відкритих машинах для подолання ділянок місцевості, забруднених радіоактивними речовинами, солдат одягає протигаз та загальновійськовий захисний комплект. Ділянки місцевості солдат долає довгими і стрімкими перебіжками, для зупинки вибирається місце з низькою рослинністю. Діючи на забруднених місцевостях, не можна без потреби торкатися до місцевих предметів, приймати їжу і пити. Після подолання забрудненої ділянки засоби захисту знімають.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО

1. Як ви вважаєте, що спільного і відмінного у діях БМП та БТР під час атаки переднього краю противника?
2. Спробуйте обґрунтувати, чому під час атаки поруч з командиром відділення повинен бути кулеметник та гранатометник
3. Як ви вважаєте, чому в бойовому порядку механізованого відділення під час наступу відстань між солдатами повинна бути 6 – 8 м ?
4. Чому долаючи мінно-вибухові загородження противника, відділення рухається за танком в колону по два?

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Самостійно відпрацювати та закріпити викладений матеріал.

Вчитель предмету «Захист Вітчизни»

УРОК № ___. (Виїзд до військової частини).

НПЗ.ТП Тема.6-1. Ознайомлення з озброєнням та бойовою технікою військової частини, їх призначенням ТТХ. Демонстрація озброєння та бойової техніки.

Ознайомлення з побутом військової частини.

Навчальна група: _____

Час: 2 години.

Місце: _____

Мета: : Дати основні поняття про озброєння та бойову техніку військової частини, їх призначенням ТТХ, організацію побуту військової частини.

Обладнання: Методичні матеріали, схеми, підручник, плакати.

План уроку

1. Виїзд до військової частини.
2. Інструктаж по правилам поведінки у військовій частині, та ТБ.
3. Огляд озброєння та бойової техніки.
4. Огляд військового містечка, казарм.

Хід уроку

- I. Шикування. Привітання, огляд зовнішнього вигляду, виїзд.
- II. Оголошення теми, мети та завдань уроку
- III. Відпрацювання основних питань.
- IV. Контрольне опитування.
- V. Підведення підсумків.
- VI. Домашнє завдання, повернення в школу.

1. Інструктаж по правилам поведінки у військовій частині, та ТБ.

2. Огляд озброєння та бойової техніки.

3. Огляд військового містечка, казарм.

Розповідь вчителя.

Розподіл часу у військовій частині протягом доби здійснюють згідно з *розпорядком дня*, яким встановлюється час виконання основних заходів повсякденної діяльності, навчання й побуту особового складу підрозділів.

Розпорядок дня має передбачити час: для проведення ранкової фізичної зарядки, ранкового огляду, ранкового й вечірнього туалету, навчальних занять і підготовки до них, для інструктажу та розводу добового наряду; для зміни спеціального (робочого) одягу, чищення одягу і взуття; миття рук перед їжею; харчування; обслуговуванню озброєння і військової техніки; для гуманітарної, культурно-освітньої та спортивно-масової роботи; слухання радіо і перегляду телепередач; для прийому хворих у медичному пункті; прийому військовослужбовців командуванням з особистих питань; для власних потреб військовослужбовців, вечірньої прогулянки, перевірки та восьмигодинного сну.

Сніданок, обід і вечеря. У визначений час черговий частини дає дозвіл на видачу їжі. Військовослужбовці приходять до їдальні строем, під команду старшини роти або одного із заступників командира взводу.

Для військовослужбовців, які потребують дієтичного харчування, їжу готують окремо.

Проміжок між харчуванням не повинен перевищувати семи годин. Після обіду протягом не менше ніж 30 хвилин не проводяться заняття і не виконуються роботи.

Вихідні, святкові та неробочі дні є днями відпочинку для всього особового складу, крім військовослужбовців, залучених до виконання службових обов'язків. У ці дні підйом здійснюється пізніше, за рішенням командира військової частини, ранкова фізична зарядка не проводиться, час використовується для проведення гуманітарної, культурно-освітньої роботи, спортивних заходів та ігор, написання листів тощо.

Підйом, ранковий огляд і перевірка. За 10 хвилин до сигналу «Підйом» черговий роти піднімає заступників командирів взводів, які керують своїми підлеглими після сигналу «Підйом» та проводять ранкову

фізичну зарядку. Після цього здійснюється прибирання приміщення і території, заправка постелі, ранковий туалет та ранковий огляд.

Після вечірньої прогулянки старшина роти розпочинає вечірню перевірку особового складу за іменним списком. Почувши своє прізвище, кожен відповідає: «Я». За відсутніх відповідає командир відділення. Після перевірки у встановлений час подається сигнал «Відбій».

Навчальні заняття. Навчальні заняття — це основа бойової підготовки і головний зміст повсякденної діяльності військовослужбовців у мирний час. На заняттях та навчаннях має бути весь особовий склад підрозділу (військової частини). Від занять звільняються тільки особи, які перебувають у добовому наряді або на стаціонарному лікуванні в медичному пункті. Заняття починають і закінчують за сигналом у час, визначений розпорядком дня.

Звільнення з розташування військової частини. Військовослужбовець строкової служби, який не має дисциплінарного стягнення «позбавлення чергового звільнення», користується правом звільнення з розташування військової частини. Звільнення проводять за чергою.

Після повернення із звільнення військовослужбовці з'являються до чергового роти й доповідають про повернення, здають йому записку про звільнення, та доповідають своєму безпосередньому командирові (начальнику). Наприклад: «Товаришу сержант. Солдат Тимченко зі звільнення прибув, зауважень не мав (або мав, яке, від кого)».

ОБЛАДНАННЯ І УТРИМАННЯ ПРИМІЩЕНЬ

а). Вхід до казарми

Перед входом до казарми встановлюється пристосування для чищення взуття.

З боку від входу на відстані 1-1,5 м встановлюється зварена металева підставка для чищення взуття, яка фарбується в сірий колір. На підставку навішуються скребки, дерев'яні ножі, тощо. З боку підставки знаходиться короб з кремом для взуття та ванна для миття взуття.

Вхідні двері до казарми обладнуються оглядовим віконцем, надійним внутрішнім засувом та дзвінковою сигналізацією, виведеною до чергового підрозділу. На дверях встановлюються пружини, які утримують їх постійно в закритому положенні.

Зовні двері оббиті рейкою шириною 3-4 см зі знятими фасками і пофарбованими безколієвим лаком, або фарбуються в коричневий чи світлосірий колір. Ручки на вхідних дверях ставлять під кутом 45⁰ (верх ближче до краю). Під ручкою встановлюються підставки форми паралелограма 30x30 см.

Знизу дверей, на висоту 20 см кріпиться лист нержавіючого металу. На вікнах нижніх поверхів (за необхідністю) встановлюються ґрати.

На всіх будинках, що розташовані на території військової частини, біля головного входу вивішуються вивіски з їхніми найменуваннями.

Розміщуються вони з правої (лівої) сторони вхідних дверей. Виготовляються вивіски на жорсткій основі і закріплюються під склом. Розміри: ширина – 60 см, висота - 40 см. Написи виконують на синьому тлі бронзовою (золотистою) фарбою. На відстані 20 мм від верхнього краю вивіски посередині наносять зображення символу Збройних Сил України (ширина обрамлення відповідає ширині елементів тризуба). Розміри символу: ширина – 6 см, висота – 8,5 см, висота літер і цифр основного напису до 10 см, інших написів – 5 см.

Вивіски повинні бути в дерев'яних рамках світлого кольору, покриті прозорим лаком. Вивіски розміщуються на рівні верхнього зрізу дверей.

На всіх будинках з лівої сторони, в 50 см від кута, вивішується табличка з номером та шифром будинку на висоті 2,5 м від землі до її нижньої сторони. Під нею розміщується знак «Відповідальний за протипожежний стан будівлі» на висоті 1,8 м від землі до його нижньої сторони.

Табличка з номером та шифром будинку

Квадрат білого кольору із стороною 400 мм,

всередині коло з зовнішнім діаметром

390 мм, висота цифр 100 мм, риска під кутом 45⁰ довжиною 200 мм, товщина всіх ліній 15 мм. Написи –

чорним кольором. Номери на табличках повинні відповідати номерам, присвоєним будівлям на генеральному плані.

Знак «Відповідальний за протипожежний стан»

Синій прямокутник, з закругленими кутами,

розміром 280x360 мм, окантований білою лінією по контуру, шириною 6 мм. Всередині білого

прямокутника розміщується на 50 мм від верхнього і бокових країв прямокутника, повинен бути нанесений пояснювальний

напис червоного кольору. Висота букв 20 мм,

відстань між рядками 10 мм, товщина ліній

3 мм.

Приміщення фарбується у палевий колір.

Стеля і 10 см верхньої частини стіни фарбується в білий колір, стіни – світло-сірий та колір слонов'ячої кістки,

«чобітки» нижньої частини стін висотою 20 см фарбуються на два тони темніше стіни.

Усі кімнати мають бути пронумеровані. На зовнішньому боці вхідних дверей кожної кімнати вивішується табличка на висоті 170 см від підлоги до її нижнього краю. Напис на табличках (25 x 10 см) роблять без нахилу,

прямими літерами, на білому тлі чорною фарбою. Висота літер 10 мм, висота цифр 20 мм, товщина ліній літер 2 мм, товщина цифр 4 мм.

На кабінетах посадових осіб частини і вище, управлінь, установ і військово-навчальних закладів на таблиці зазначається військове звання, прізвище та ініціали посадової особи (кількох посадових осіб). Номер кімнати вказується окремо. Він розташовується на 5 см вище від таблички. Таблички виготовляються на жорсткій основі і закріплюються під склом.

Всі двері та люки, які ведуть на горища, повинні бути оббиті залізом по ізоляційному матеріалу, підігнані по периметру і постійно зачинені на замок, ключі від них зберігаються у чергового підрозділу. Забороняється загорошувати горища. В місцях, віддалених від димарів, дозволяється зберігати зимові віконні переплети. Взимку, слухові вікна повинні бути зачинені, літом – відчинені і захищені решітками.

В середині кожної кімнати, з лівої або з правої сторони від входу, вивішується опис наявного в ній майна (меблів, інвентарю, тощо), в дерев'яній рамці, покритій безкольоровим лаком, під склом, підписаний старшиною роти (в штабах – особою, яка відповідає за майно). Опис вивішується на висоті 150 см від підлоги до його нижнього краю. Опис складається в одному примірнику. При зміні кількості предметів матеріальних засобів у приміщенні складається новий опис.

Бланки описів повинні бути віддруковані. Кількість майна, яке знаходиться в кімнаті, повинно відповідати тій кількості, що зазначена в описі майна.

Меблі і інвентар устаткування приміщення нумерують та записують до книги обліку, яка зберігається у старшини роти.

Меблі кожної роти нумеруються своїми порядковими номерами білою масляною фарбою і закріплюються за особовим складом. Ці номери повинні відповідати номерам осіб поіменного списку для проведення вечірньої перевірки. Висота цифр 3 см.

Порядкові номери наносяться на меблі з лицевої сторони, а штампи з інвентарним номером, номером військової частини та дати видачі – на боковій стороні або знизу.

На вікнах вивішуються однотонні штори. Вони повинні виходити за віконні прийоми на 10 см з кожної сторони і закріплюються на карнізі. Висота штори 50 см (1/4 частина висоти вікна). Світломаскувальні штори можуть зберігатися у встановленому місці.

Портрети, картини та плакати, що вивішуються у приміщеннях, повинні бути в рамках, а документація добового наряду – на спеціальних щитах.

Портрети вивішуються на 30-35 см нижче стелі з нахилом 15-20°.

Кріпити до стін оголошення, плакати, схеми без рамок забороняється.

Дозволяється у приміщеннях мати квіти, які розміщуються на спеціальних підставках, вішаються на стіні на однаковій висоті від підлоги.

У всіх житлових приміщеннях, де є водогін, для пиття обладнують фонтанчики, де не має водогону – встановлюються зачинені на замок бачки з питною водою, які обладнуються фонтанчиками. Бачки щоденно під наглядом чергового роти прополіскують і поповнюють свіжою водою. Ключі від бачків зберігаються у чергового роти. Один раз на тиждень здійснюється дезінфекція бачків.

Електрична мережа чергового освітлення в казармі повинна бути окремою, темно-синього кольору.

Аварійне освітлення має бути у чергового роти, в кімнаті для збереження зброї, спальному приміщенні казарми, туалеті та сходах.

В кожному підрозділі обладнується шафа, з інвентарем для прибирання приміщень, комплектністю: відро, 2 тази, 4 щітки для обмітання стін від пилуки, 4 ганчірки для миття цегельної підлоги.

Меблі, інвентар та обладнання без дозволу командира частини не можуть переноситись із одного підрозділу в інший.

б). Коридор

Коридори приміщень повинні бути вільні для проходу. В темний час коридори повинні бути освітлені.

В коридорі, біля вхідних дверей, поблизу кімнати для зберігання зброї, обладнується місце для несення служби днювальним. Місце обладнується засобами оповіщення та зв'язку.

В тумбочці днювального роти зберігається: ротний барабан, лампи аварійного освітлення, прапорці та ліхтарі, документація чергового роти, статути, запасні ключі від замків запалювання разом з дорожніми листами на випадок тривоги та опечатана медична аптечка з описом. Навпроти днювального на стіні вивішується щит де розміщується годинник та "Перелік команд що подають черговий та днювальний роти під час несення служби". Команди подають черговий та днювальний роти. Команди чергового роти виділяються червоним кольором. На спеціальній підставці встановлюються або вивішуються два вогнегасника.

В коридорі на висоті 100 см від полу до нижнього краю щита вивішуються на щитах розклад занять, листи нарядів, стінна та сатирична газети, щит для об'яв, данні про керівний склад Збройних Сил, ВПС та військової частини. Всі стенди (щити) повинні бути одного виду, розміру та кольору, заголовки написані одним шрифтом.

в). Спальне приміщення для особового складу

Спальне приміщення забезпечується меблями з розрахунку: ліжка та табурети – на кожного військовослужбовця, тумбочки – одна на двох, вішалки – на кожного військовослужбовця.

Для розміщення особового складу в спальних приміщеннях відводиться площа з розрахунку 4м² на кожного військовослужбовця. При цьому обсяг повітря повинен бути не менше 12 м³ на одну особу.

В приміщенні повинні бути 3-4 портрети (картини) в рамках під склом, термометр, гучномовець казарменого типу.

Термометр вивішують на внутрішній стіні, поодаль від підігрівальних пристроїв, на висоті 1,5 м від підлоги. Гучномовець розміщується по середині приміщення на висоті 2 м від підлоги з визначенням відповідального та графіку роботи.

Відстань від ліжок до зовнішніх стін не ближче 50 см. Ліжка і тумбочки мають бути стандартними. Ліжка фарбуються в світло-сірий колір. На кожному ліжку ставиться порядковий номер військовослужбовця за списком для проведення вечірньої перевірки. Відстані між торцями ліжок повинні бути не менше 10 см. Ліжка для військовослужбовців встановлюються в один або два яруси. Загальне заправлення ліжок стандартне. Нижнє простирадло завертається навколо матрацу з трьох сторін, верхнє простирадло, складене удвоє по довжині, настеляється на нижнє і запинається в “голові”.

Для захисту від пошкоджень матраців, а брезенту або іншого цупкого матеріалу виготовляється підстилка, яка по куткам прив’язується поверх сітки ліжка (з одного боку - гумкою).

Ковдри мають бути одного кольору. На одному з кутків ковдри в ногах настрочується прямокутний трикутник (бік трикутника – 10 см) з білої тканини для таврування (місць і рік видачі ковдри в експлуатацію). З боків, щоб не рвалися під час витрушування, всі ковдри мають бути підігнуті та прострочені. Ця робота виконується в майстернях по ремонту речового майна, перед видачею в експлуатацію.

Рушники, складені вдвоє по довжені, вивішуються на верхню перекладинку ліжка “в головах” складеною стороною до входу між ліжками. Для ніг – на нижній перекладинці ліжка в ногах з боку проходу. Рушник для ніг розміром 50x30 см, з тавром “Н”, розмір літери 20x25 мм, колір чорний.

Тапочки у денний час зберігаються під ліжком в ногах або на спеціальних стелажах в коридорі.

Приліжковий килимок, вдень зберігається під ліжком у згорнутому стані на пачках, що підвищені до сітки ліжка в ногах. Відстань від сітки до килимка 15 см. Приліжкові килимки розміром 50x30 см виготовляються у ремонтних майстернях оперативних командувань зі списаних ковдр. Замість килимків можуть використовуватися бавовняні (килимові доріжки), які стеляться по всій довжині спального приміщення під ліжками на відстані 60-70 см від ніжок ліжка в ногах. В денний час доріжки прибираються і зберігаються у встановленому місці.

На тапочках та килимках наносяться білою фарбою номери (висота цифр 3 см), згідно порядковому номеру поіменного списку.

На дверцях тумбочки, з зовнішнього боку у верхній частині наносяться порядкові номери військовослужбовців згідно списку вечірньої перевірки (білою фарбою, висота цифр 3 см). На фронтальній частині шухляди тумбочки, проти кожного відділення, кріпиться бірка розміром 50x20 мм із зазначенням військового звання, прізвища та ініціалів військовослужбовця.

Повсякденне обмундирування та поясний ремінь охайно укладають на ніч на табурет (стілець), взуття ставлять в ногах біля ліжка.

Шинелі і головні убори зберігаються на вішалках. Місця для них позначаються ярликами 50x20 мм із зазначенням прізвища та ініціалів військовослужбовця.

Речові мішки з належними предметами (казанок, кухоль, ложка, комплект гудзиків, крючки, нитки), індивідуальні засоби захисту, крім протигазів, зберігаються у шафах чи на стелажах в приміщеннях визначених командиром частини. Місця зберігання позначаються ярликами.

В спальному приміщенні на видному місці вивішується Схема розміщення особового складу.

г). Кабінет командира роти

Під кабінет командира роти відводиться окрема кімната, яка б забезпечувала проведення службових нарад та інструктивно-методичних занять з командирами взводів.

В ньому встановлюється 3 канцелярські столи, 4-6 стільців (кресел), сейф, шафа канцелярська, вішалка. Можуть вивішуватися портрети в рамках під склом, карти і схеми на рейках.

На спеціальному щиті розміщується документація командира роти.

На робочому столі командира (роти, полку) під склом розміщується встановленого формату документація.

д). Кімната зберігання зброї

Обладнується згідно Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України та наказу МО України 1997 року № 202.

Перед входом до кімнати, на видному місці вивішується плакат з витягом з Указу Президії Верховної Ради України за кримінальну відповідальність та крадіжку стрілецької зброї та боеприпасів, (ст. 222-224 КК України). Двері в кімнаті (грати), металеві шафи, тощо фарбуються в світло-сірий колір, грати на вікнах – в колір віконних проємів (відповідно розділу IX дійсного посібника).

6. ОБЛАДНАННЯ КІМНАТ ДЛЯ ЗБЕРІГАННЯ МАЙНА ТА ОСОБИСТИХ РЕЧЕЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ, ПОБУТОВОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ

Кімната побутового обслуговування

Найменування	Кількість
А. ОБЛАДНАННЯ	
Стіл для бриття на 3 чи більше місць	1 шт.
Дзеркала	За кількістю місць
Електролампи настінні (бра)	3-5 шт.
Тумбочка для зберігання електрочайника	1 шт.
Столи для прасування	2-3 шт.
Електроформа для правки головних уборів	1 шт.

Стіл для ремонту обмундирування	1 шт.
Стільці	3-6 шт.
Шафа для зберігання предметів господарського вжитку, ремонтних матеріалів і фурнітури	1 шт.
Стіл для шевця з ящиком для інструменту	1 шт.
Сидіння для шевців	2 шт.
Б. ПРЕДМЕТИ ГОСПОДАРЧІ	
Утюг електричний з підставками	2-3 шт.
Машинки для стрижки волосся	1-2 шт.
Бритви	2-3 шт.
Електрочайник	1 шт.
Щітки для одягу	2 шт.
Серветки для бриття (розміром 50x30)	3-10 шт.
Пеньюари для стрижки (розмір 100x90)	2 шт.
Фартух для шевців	1 шт.
Халат бавовняний медичний (для перукаря)	1 шт.
Шматки тканини для прасування 120x50	5 шт.
В. МАТЕРІАЛИ, ІНСТРУМЕНТИ ТА ФУРНІТУРА	
Нитки бавовняні, захисного, чорного і білого кольору	По 3 кат.
Нитки дратв'яні	100 гр.
Шмаття суконне, бавовняне, захисного кольору з білизни, шкіри	По 500 гр.
Косяки металеві	50 пар
Шурупи до косяків	300 гр.
Вішалки для шинелей з тесьми (по 8 см довжиною)	50 шт.
Тесьма біла або торочки з білого шмаття	3 м
Гвіздки для підошви та каблуків	По 200 гр.
Вар взуттєвий і віск оздоблювальний	По 100 гр.
Голки ручні	25 шт.
Гудзики формені брючні, білизняні	
Гачки та петлі шинельні й брючні	25-50 пар
Комплект шведського інструменту	1 комплект
Г. НАОЧНІ ПОСІБНИКИ	
Плакати "Зберігання речового майна у підрозділах"	88x50 см
"Правила догляду за взуттям"	88x60 см
"Ремонт солдатського взуття"	86x56 см
"Ранковий огляд"	107x88 см
"Правила припасування військового одягу"	56x86 см
"Правила приганяння взуття"	86x56 см
"норми постачання солдат і сержантів", окремо по речовому та продовольчому забезпеченню	80x60 см
"Перелік робіт при дрібному ремонті, що виконується самими солдатами"	60x80 см
"Перелік предметів, які зберігаються у речовому мішку солдата при казарменому розміщенні і при виході в поле"	80x60 см
Д. КУТОЧОК ПЕРУКАРЯ	
Трюмо	1 шт.
Машинки для стрижки волосся	2 шт.
Бритвенний набір	1 шт.
Стілець з білим чохлам	1 шт.
Халат бавовняний білого кольору	1 шт.
Серветки бавовняні білого кольору	1 шт.
Поряд кріпиться напис "Нештатний перукар ПЕТРОВ" на бирці розміром 10x25 см	1 шт.
Є. КУТОЧОК ШЕВЦЯ	
Стіл шевця	1 шт.
Стілець шевця	1 шт.
Гвіздки для підошви, каблуків	По 300 г.
Шурупи для косяків	300 г.

Косяки металеві	50 пар
Каблуки	4-5 пар
Пласт-гума	4-5 пар
Інструмент для шевця в сумці поряд кріпється напис “Позаштатний швець ІВАНОВ” на бирці розміром 10х25 см	
Ж.КУТОЧОК ХІМЧИСТКИ ОБМУНДИРУВАННЯ	
Засіб для виведення жирових плям	2 флакони
Засіб для виведення чорнильних плям	2 флакони
Мийний засіб	2 флакони
Щітка для одягу	1 шт.
Ганчір’я білизняне	300-500 г.
Засіб для хімічного чищення (закупається в торгівельній мережі за ст.кошторису Міністерства оборони України).	
3. КУТОЧОК ЗДОРОВ’Я	
Індивідуальний перев’язочний пакет	2 шт.
Джгут гумовий	1 шт.
Йод в ампулах	1 упаковка
Нашатирний спирт в ампулах	1 упаковка
Вата	50 гр.
Лейкопластир	1 упаковка
Бинт	2 шт.
Косинка медична	1 шт.
Серветки марлеві	1 упаковка

Кімната для зберігання майна роти та особистих речей військовослужбовців

В кімнаті зберігають особисті речі солдат, сержантів, статути, порадики, навчальні посібники та іншу навчально-матеріальну базу для забезпечення бойової підготовки. Обмундирування розміщуються на плечиках у шафах, при цьому місця зберігання закріплюються за військовослужбовцями (відділенням, взводом), інвентарні речі укладаються в шафи і на стелажі, особисті речі солдатів, сержантів строкової служби – в сумки або чемодани. В кожній сумці (чемодані) повинен бути опис, другий і третій екземпляри його знаходяться у власника сумки та старшини.

Розклад роботи кімнати встановлює командир роти. Приймання та видачу майна організовує старшина роти. Кімната опечатується старшиною і здається під охорону черговому роти. Ключі зберігаються у старшини роти та у командира роти в опечатаному тубусі.

Майно окремих взводів за відсутності у них кімнат, зберігається у приміщеннях одного із підрозділів за вказівкою старшого командира.

Найменування	Кількість
А. ОБЛАДНАННЯ	
Шафи (стелажі) для розміщення обмундирування	1 шафа на 4 особи
Канцелярський стіл	1 шт.
Табуретка	1 шт.
Тумбочка	1 шт.
Шафа для плащ-наметів солдатських, підмінного фонду, обмундирування та взуття	1 шт.
Речове майно зберігати в згорнутому стані забороняється.	
Б. ПРЕДМЕТИ ГОСПОДАРЧІ	
Плічки	2 шт.на особу
Ростомірна шкала (зростомір)	1 шт.
Стопомір	1 шт.
Сантиметрова стрічка	1 шт.
Плакат “Зберігання і збереження речового майна у підрозділі”	1 шт.
Визначне місце для зберігання обмундирування військовослужбовців позначається наклейкою (прізвище, ім’я та по батькові) розміром 20х50 мм	
В. ОБЛІКОВІ ДОКУМЕНТИ	
Книга обліку ф-26, -37;	
Книга обліку миття в лазні, заміни білизни та видачі мила;	
Книга обліку видачі сигарет.	

Розміри предметів речового майна

1. Простирадла – 214x126 см.
2. Наволочки – 50x60 см.
3. Рушники вафельні – 1 м (97-98 см).
4. Онучі зимні – 90x35 см.
5. Онучі літні – 90x35 см.
6. Килимки приліжкові – 50x30 см.

Спорядження речового мішка

Назва предметів	Кількість на 1-го солдата, сержанта
Казанок	1 шт.
Кухоль	1 шт.
Ложка	1 шт.
Комплект гудзиків	1 компл.
Крючки	1 шт.
Нитки	1 шт.
При виході на навчання (особливий період) в речовий мішок вкладається:	
Сухий пайок на одну добу	1 к-т
Плащ-намет	1 шт.
Шолом сталевий	1 шт.
Рушник	1 шт.
Запасні онучі	1 пара
Туалетні речі	1 к-т
Речі для догляду за обмундируванням та взуттям	1 к-т
Натільна білизна	1 пара

Кімната (місце для чищення зброї)

Обладнується спеціальним пофарбованим в сірий колір металевим ящиком для паперу і ганчірок, що використовуються для обтирання. На стіні вивішуються плакати по розбиранню і збиранню зброї та заходи безпеки при поводженні зі зброєю. Зберігати використаний папір (ганчірки) в кімнаті (місці) забороняється.

Кімната (місце) занять фізичними вправами і спортом

Для занять фізичними вправами і спортом в казармі обладнується кімната або місце з наступним спортивним майном:

- тренажер для тренувань різноманітних груп м'язів;
- гирі – 16, 24, 32 кг;
- перекладина;
- пристінні бруски;
- штанга для тренувань з помостом на гумовій основі;
- гімнастична стінка;
- дзеркало;
- експандер;
- гантелі розбірні.

На стінах в рамках вивішується:

- витяг з “Настанови з фізичної підготовки у Збройних Силах України” (ст. 1.2; 1.3), введеною наказом МО України № 400 від 1997 р.;
- нормативи з фізичної підготовки для особового складу (“Керівництво з фізичної підготовки у ВПС України” – 1998р.);
- спортивна інформація;
- плакати про анатомію м'язів людини;
- вимоги військово-спортивного комплексу;
- плакати про виконання фізичних вправ та їх дозування під час занять;
- військово-спортивна класифікація ЗС України;
- інструкція по заходам безпеки.

Кімната для вмивання

Кімната для вмивання обладнується в окремому приміщенні казарми. Стіни кімнати, як правило, на висоту 1 м 60 см обладнуються білою керамічною плиткою. Вмивальники обладнуються у розрахунок один кран на 5-7 чоловік та не менше двох ванн для миття ніг на роту.

Фаянсові раковини вмивальників встановлюються по середині кімнати на металевому каркасі з двох сторін, а ванни для миття ніг на висоті 45 см від підлоги.

Вище кранів перед кожною раковиною в рамці на розподільній стіні каркасу монтуються дзеркала розміром 30x40 або 40x60, а також полки для туалетного приладдя та вішалки для рушників.

Сушарня

Сушарня для просушування обмундирування та взуття обладнується відповідно до вимог технічної експлуатації військових будівель.

Обладнання сушарні і розміщення в ній майна повинно відповідати правилам пожежної безпеки та виключати будь-яку можливість загорання обладнання і майна під час просушування. Рядом з описом в кімнаті вивішують таблички температурного режиму сушіння.

Температура повітря в сушарні не повинна перевищувати:

- при сушінні взуття - $+40^{\circ}\text{C}$;
- при сушінні шерстяних та хутряних виробів - $+60^{\circ}\text{C}$;
- при сушінні бавовняного обмундирування - $+110^{\circ}\text{C}$.

В кожній сушарні має бути термометр зі шкалою від $+30^{\circ}\text{C}$ до $+150^{\circ}\text{C}$.

Сушарня зачиняється на замок, ключі зберігаються у чергового рот.

Кімната (місце) для куріння та чистки взуття

В кімнаті (місці) для куріння та чистки взуття повинні бути встановлені урни з водою для недопалків, підставки для чистки взуття, крем, чобіткові щітки.

Стіна, біля якої встановлено підставку для чистки взуття, на висоту 1 м 60 см обкладається керамічною плиткою.

На стіні вивішується в рамці під склом плакат з правилами догляду за взуттям.

Кімната обладнується вентиляцією.

Курити та чистити взуття в інших приміщеннях забороняється.

Душова кімната

В нових типових казармах в окремих приміщеннях обладнується кімната з душем на 2-3 кабіни та прихожа перед нею. В прихожій повинні бути 3-4 табурети, настінна вішалка на 10 крючків та дзеркало на стіні. На підлогу прихожій та душовій ложиться дерев'яний настил.

Туалет

Приміщення туалета повинно утримуватись в чистоті, своєчасно дезинфікуватися та мати хорошу вентиляцію та освітлення.

Туалет обладнується кабінами з висотою бокових стінок 200 см, в тому числі відстань від підлоги до щита 20 см.

Двері кабін обладнуються засувами, висота 140 см від підлоги. Кабіни споруджуються із розрахунку одна на 10-12 чоловік.

Кабіни фарбуються масляною фарбою світлосірого кольору.

На стінах проти кабін обладнуються пісуари із фарфорових унітазів з водогоном. Панель туалету на висоту 160 см обкладається білою керамічною плиткою або фарбується масляною фарбою.

Зовнішні туалети упорядковуються водонепроникними вигрібаннями, не ближче 75 м від житлових приміщень.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО.

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Самостійно відпрацювати та закріпити викладений матеріал.

Вчитель предмету «Захист Вітчизни»

УРОК № ____.

Тема. Тематичне оцінювання. Контроль навчальних досягнень учнів з тактичної підготовки Т1(1-3); Т2(1-3)

Навчальна група: _____

Час: _____

Місце: _____

Мета: проконтролювати рівень знань учнів.

Обладнання: конспекти, методична розробка.

План уроку

1. Контрольна робота по варіантам.
2. Перевірка конспектів.

Хід уроку

I. Шикування. Привітання, огляд зовнішнього вигляду, захід у клас, розміщення.

II. Оголошення теми, мети та завдань уроку

III. Написання контрольної роботи. Перевірка викладачем конспектів.

Варіанти контрольної роботи.

1. Варіант.

1. Обов'язки солдата в бою.
2. Нормативні розміри окопів- для стрільби стоячи.
3. Особиста зброя та екіпіровка солдата.
4. Сучасні війни та військові конфлікти.

2. Варіант.

1. Поняття про способи пересування на полі бою..
2. Нормативні розміри окопів- для стрільби з коліна;
3. Алгоритм дій спостерігача
4. Характеристика загальновійськового бою...

3. Варіант.

1. Вибір та обладнання позиції для стрільби і місця для спостереження
2. Нормативні розміри окопів- для стрільби лежачи;
3. Види вогню та маневру, їх значення в бою.
4. Озброєння механізованого відділення.

Вчитель предмету «Захист Вітчизни»

УРОК № ____.

ТП Тема.1-1.. Сучасні війни та військові конфлікти. Їх психологічні особливості та вплив на поведінку і стан людини.

ДГП. Міжнародні трибунали.

Навчальна група: _____

Час: _____

Місце: _____

Мета: Ознайомитися з особливостями сучасних війн, та впливом бойової обстановки на психіку людини.

Обладнання: підручник, методичні матеріали, схеми.

План уроку

1. Сучасні війни та військові конфлікти.
2. Психологічні особливості війни та вплив на поведінку і стан людини
3. Розвиток психологічної стійкості під час дій в екстремальних ситуаціях
4. ДГП. Міжнародні трибунали.

Хід уроку

- I. Шиккування. Привітання, огляд зовнішнього вигляду, захід у клас, розміщення
- II. Оголошення теми, мети та завдань уроку
- III. Відпрацювання основних питань.
- IV. Контрольне опитування.
- V. Підведення підсумків.
- VI. Домашнє завдання.

Лекція вчителя.

1. Сучасні війни та військові конфлікти.

Минулі в останні півтора десятиліття війни й конфлікти дозволяють робити деякі висновки для перспектив розвитку військової політики... Складається думка, що в нас немає чіткого розуміння до яких погроз, яким війнам необхідно готуватися.

Останні війни в Іраку, Афганістані і Югославії показали напрямку реорганізації й розвитку армій, а також зміни ролі політики й економіки в цьому процесі. Сили насильства тероризм застосовує не для досягнення політичних цілей, а руйнування стабільності міжнародного співтовариства й міжнародної торгівлі.

Підсумки й аналіз війни в Іраку

Основна мета війни в Іраку, наприклад, про що американці намагаються не говорити, стояла не політична, а економічна - установити контроль над нафтовими запасами Близького Сходу. На другому місці стояла політична - зменшити вплив основних європейських країн на країни Близького Сходу. Наступна мета була військова - розгром армії Іраку й перевірка в бойових умовах концепції бойових дій і перекидання військ системи СУВ, бойового керування, тилової транспортної системи.

Війну в Іраку можна назвати першою війною новітньої історії, де були застосовані нові форми й способи асиметричних дій. Чому?

У війнах бере участь усе менше військовослужбовців. Незважаючи на розвиток авіації, усе менше літаків - бомбардувальників. Якщо зрівняти загальний тоннаж скинутих бомб (у тис.тонн), то в другій світовій війні було сброшено-2150, у війні у В'єтнамі - 6162, у Кореї -454, у Югославії - 20, то в Іраку - 10. Разом з тим, різко зросла кількість крилатих ракет морського й повітряного базування ракет В іракській війні вони безумовно вийшли на перше місце. Можна зрівняти: в 1993 році в ході операції \"Bushwacker\" застосовано - 23 крилаті ракети, в операції

"Бура в пустелі" -321 ракета й тільки за 15 днів в операції "Воля Іраку" - близько 1000 крилатих ракет¹. За те, що війна в Іраку - війна ХХІ століття, говорить не тільки максимальне використання ракет і бомб високоточного наведення, і відносно невеликі втрати серед мирного населення, але й те, що вперше були використані види зброї на нових фізичних принципах, уперше проведена в повному обсязі інформаційна війна, і коаліція країн, що фізично розбила армію супротивника, програла інформаційну війну. Як зізнався генерал Артур Кларк (командуючий коаліційним угрупованням), інформаційні зусилля були спрямовані в першу чергу на американського жителя. У результаті вперше за всю післявоєнну історію авторитет Америки впав більш ніж в 50% країн миру².

При підготовці й ході війни США на практиці перевірили сетецентрическую ("network-centric" концепцію бойових дій. Війська вступали в бій без тилу, без завчасної розвідки, але боєприпаси й паливо приходили в основному вчасно, а розтягнуті комунікації не занадто впливали на постачання. Комп'ютери штабу армійського корпусу були здатні відслідковувати до 1 000 наземних цілей у годину. Непогано зарекомендували себе система бойового керування - ТВМС (Theater Battle Management Core Systems), що дозволила планувати вильоти одночасно армійської й палубної авіації (вартість близько 375 млн. доларів). У тактичній і оперативній ланці відмовилися від карт, оскільки використовували розподілену систему бойового керування FBCB2 (force XXI Battle Command Brigade or Below). Дані від космічного угруповання, літаків розвідників, безпілотних літаків розвідників, командирам танків, бронетранспортерів і окремим військовослужбовцям діяв автономно надходили постійно.

Всі командири бойових підрозділів мали мобільні комп'ютери в особливо міцному блоці марки Tallahassee Technologies Inc (500 МГц/4 Гбайт/ Windows 95/NT, кожний військовослужбовець міг відправити лист по електронній пошті. Всі мобільні наземні об'єкти, їхнє положення, безупинно відслідковувалося системою MTS (Army Movement Tracking System) вартістю 418 млн. \$. У системі задіяно більше 4 000 бортових комп'ютерів і 100 серверів, користувачі мали особистий пароль. Стан здоров'я, переміщення поранених і хворих командири відслідковували з використанням тилової транспортної системи TCRCES (Transportation Command Regulation and Command and Control Evacuation System) вартість близько 900 млн. \$. Дані на 100 % особового складу коаліційного угруповання були занесені в базу даних. Офіцери медичної служби на полі бою використовували портативні супутникові станції, ноутбуки й діагностичне встаткування, тому поранені й хворі надходили з діагнозом і рентгенівськими знімками.

У ході бомбардування Багдада 26 березня 2003 пройшла бойові випробування електромагнітна (Е-Бомба, бомба на нових фізичних принципах, після застосування, який на кілька годин було паралізовано іракське телебачення, а в наступні дні була застосована 2 000-кг авіабомба GBU-37GPS-Aidat Munition ("Бункер-Бастер" молодша сестра "Матері всіх бомб"), випробуваної на території США. "Фінансовою зброєю"- підкупом були виведені з активних дій 50 % командуючих армійських округів і Республіканської гвардії. На підкуп командуючих виділялося до 10 млн. доларів, у результаті три із семи армійських корпусів не приймали активної участі в бойових діях. У цілому, війна в Іраку вийшла щодо недокрівної, "крилатої", "високоточної" і "технологічної" і, на заключному етапі - "договірної"

Стратегічні уроки з воєн початку століття для нас.

Перший урок. На зміну війнам із протистоянням держав - коаліцій, протиборством армій приходить - глобальна перманентна війна, що ведеться безупинно у всіх крапках Землі всіма можливими способами: політичними, економічними, військовими, інформаційними.

Другий урок. США переходить до нової системи розгортання - постійної мобілізації сил не нужденних у розгортанні, готових у будь-який момент до нанесення удару й за планами без строку, без конкретної дати, у будь-який зручний для них момент.

Третій урок. Повна залежність всіх засобів поразки ВВС, ВМФ, СВ (крилатих ракет повітряного й морського базування, літаків, вертольотів, вогневої підтримки, танків, реактивних систем залпового вогню від космічно й наземного навігаційного забезпечення. Нагальною потребою є активізація робіт з досліджень і практичного відпрацювання нових форм і способів ведення бойових дій у космосі й з космосу, використання у військах можливостей космічних засобів навігації, розвідки й зв'язки, створення засобів РЭБ космічного базування, удосконалювання засобів противосупутникової боротьби, Для армії необхідне нарощування власного орбітального угруповання, зі сполученими з нею морськ, повітряної й наземної тридцятимільйонними, здатної забезпечити навігаційними даними морські, повітряні, сухопутні елементи засобів ядерного стримування й навігаційні системи в оперативній і тактичній ланці. Назріла необхідність обґрунтування й введення в дію нової системи оперативного забезпечення - навігаційної, котра в цей час у нашій армії відсутній.

Четвертий урок цієї війни - визнання стратегічного значення ПВО як найважливішого виду збройних сил у сучасній війні. Тільки повна перевага коаліції в повітрі дозволило американцям продовжити настання на Багдад і

домагатися вирішальної переваги сил у будь-якому бої. Навіть полуторасуточний перерва в авіаційній підтримці своїх сил через піщану бурю поставив американців і англійців у найтяжке положення. У зв'язку із цим ліквідація ПВО як окремого виду Збройних Сил і поступове його \"вгасання\" у складі ВР нічим іншим, крім як злочином назвати не можна.

П'ятий урок війни - всезростаюче значення розвідки й дорозвідки (космічної, повітряної, наземної на поле бою й насичення бойових порядків військ потужним ПТО, здатним вражати бронеоб'єкти супротивника на максимальній дистанції. Необхідний новий комплекс зброї поля бою в тактичній ланці, здатний виявити супротивника на максимальній дальності вдень і вночі, вражати сучасні бойові танки на середніх дистанціях 800-1000 м, забезпечувати кульова й осколкова поразка піхоти супротивника на дистанціях від 300 до 500 м, незважаючи на наявність у неї засобів індивідуального захисту.

Шостий урок - всезростаюче значення маскування й забезпечення скритності як одного з основних видів бойового забезпечення. В умовах ставки США і їхнього союзників на ВТО, опори на засоби електронної й оптичної розвідки й наближення ТТХ тактичних засобів поразки до максимальних дальностей цієї розвідки маскування й дотримання режиму скритності стають стратегічним завданням військ, що обороняються. Її роль була продемонстрована в Югославії, де ЮНА, незважаючи на майже тримісячне бомбардування, змогла зберегти майже 98 % своїх збройних сил. В умовах Європейських ТВД Росія може одержати величезні переваги в цьому виді бойового забезпечення.

Сьомий урок. Розвіяно міф про безконтактні війни й про високоточну зброю як вирішальному факторі сучасної війни, що дозволяє домагатися стратегічних цілей без безпосереднього зіткнення із супротивником.

Восьмий урок. Проведено переоцінку можливостей аеромобільних сил. Масованого застосування вертольотів як окремого роду військ не вийшло. Всі спроби американського командування організувати повітряно-наземну операцію силами аеромобільних частин закінчилися невдачею. Тому вже на четверту добу аеромобільні частини були розподілені по угрупованню й включені до складу наступаючих груп як підрозділи розвідки, вогневої підтримки й утримання супротивника на місці. Основне ж навантаження лягло на \"важкі\" механізовані й танкові частини.

Основні напрямки реорганізації армії, її структури й керування

З аналізу війни в Іраку варто витягти кілька висновків.

Нинішня армія не здатна відбити погрози, які можуть виникнути через 30 - 50 років. Не тому, що Україна встала на інший шлях розвитку й армія перемінила червону зірочку на трезуб, а тому, що сучасність вимагає інших теорій, інших структур, інших людей. Іракська війна показала, що спроби реформування армії йдуть не тім напрямку. Ми вже відстали від американської армії по технологічності на 10 -15 років, приблизно настільки - же відстаємо в підготовці до асиметричним воєн.

У новому столітті на європейському театрі, можливо, не буде стояти завдання фізичного знищення армії й бойової техніки, це може піти на другий або навіть третій план. У війні в Югославії стояло завдання не розгром військової моці, а примус до умов, поставлених НАТО й США, тому удари наносилися по економічних об'єктах і інфраструктурі. В Іраку сценарій війни також передбачав не повне знищення армії, а створення умов для узяття території під контроль. І дійсно, складно визначити, кому віддати першість у перемозі: армійському генералові або директорові ЦРУ, що використовував \"фінансову зброю\".

Інший приклад - в Азіатсько-тихоокеанському регіоні, де політичні цілі Японії уступають економічним. На зміну політичного гасла \"Боротьба за північні території\" виходить гасло боротьби з Китаєм і США за доступ до енергетичних ресурсів Росії. Однак на Африканському, Азіатському і Южно - Американському театрах воєнних дій не виключається й використання колишніх стратегій й тактики й застосування застарілих для Європейського театру техніки й озброєнь.

Якщо в цьому ключі розглядати військові проблеми підготовки у війнам майбутнього, то для них нинішні армії, непридатні з багатьох причин. Варто визнати, що в останні 20 років іде й ще 20 років буде йти новий переділ миру, у якому ми з- за внутрішніх перебудов і буржуазних революцій не беремо участь. Можна припустити, що почато поділ держав на що мають і не мають інтелектуальний потенціал для перетворення й формування перспективні видів інтелектуальної бойової зброї, інтелектуальних бойових систем до середини ХХІ століття. До них ставляться двадцятка основних економічно розвинених держав. І держави, які по колишньому будуть робити ставку на традиційну військову техніку минулого століття.

В Україні \"фронтове лобі\", що визначає військову політику останніх сорока років радянського періоду й п'ятнадцяти років нового періоду, готує армію до воєн минулого. Відсутній принципово нова теорія стратегії,

оперативного мистецтва й тактики. Нинішні нормативні документи, де 80% обсягу віддано наступальним і оборонним операціям, не годяться для сучасних воєн, де в основному будуть десантні й протидесантні операції й бойові дії, проведені мобільними частинами, підрозділами й окремими групами.

Перспективної нової армії не потрібні архаїчна структура нинішньої армії. Не годяться кадри, де командуючі особисто не вміють відслідковувати ситуацію на дисплеях контролю космічної, повітряної й наземної обстановки, не здатні особисто перепрограмувати разведывательно - ударні - бойові комплекси або роботизированные бойові комплекси й особисто управляти ними. Теза не \"генеральська справа\" - це теза минулого століття, де був час подумати, обговорити, віддати розпорядження, оформити його красиво на карті, затвердити рішення у вищестоящого командуючого. У майбутніх війнах не буде розкоші надлишку часу.

На рівні тактичної ланки не буде карт, на яких красиво оператори намалюють стріли, оскільки в офіцера й сержанта будуть електронні карти й вони буде володіти ситуацією на всім театрі воєнних дій і відповідно приймати самостійно рішення в інтересах виконання головного завдання на застосування свого тактичного або оперативного або стратегічного розвідувально-ударного комплексу, що діє в декількох середовищах (повітряно - наземної, наземно-морський, морський - наземної або транспортно - ударної - бойової системи. Варто визнати й те, що нинішня техніка й озброєння принципово не годяться для майбутніх воєн. Важкі танки й бронетранспортери літаки, що пересувають тільки по землі, що літають тільки в повітрі годилися для боїв і боїв минулого століття, що мали суцільні лінії зіткнення із супротивником, не підходять для боїв у різних середовищах (космічної, повітряної, наземної, морський), без флангів і тилу.

Для боїв майбутнього потрібні озброєння, що мають власний інтелект. Те озброєння й бойова техніка, що випускає російський ВПК останні сорок років принципово не підходить до перспективним війнам, хоча й залишиться на озброєнні країн Африки, Азії й у плинні ХХІ століття. Бойова техніка предусматривающая поразку на смерть вибуховою хвилею, що проникає радіацією, кумулятивним струменем і осколками, не годиться для \" бою або зіткнення\" у якому ставиться завдання - уразити свідомість, нейтралізувати, приклеїти, обездвигить, засліпити або приспати, або до жаху злякати супротивника. У цих операціях буде вимагатися зброя несмертельної дії (ОНСД або зброя нелетальної дії (ОНЛД) або просто гуманна зброя діюче в атмосфері. До них ставляться: інформаційно - психологічне, конциентальное (зброя вражаюча свідомість), психотропна зброя (зухвале панічний страх, галюцинації), геомагнітне й акустичне, СВЧ - зброя, графітова й електромагнітні, біологічне - предмети, що поїдають, на основі нафтопродуктів, керовані програмні віруси, термічне, що зупиняють аерозолі, що клеять гелі й акрилові пінні склади, інгібітори придушення згоряння палива, сверхскользкие склади, що засліплюють лазери, инфразвуковое зброя, смердючі боеприпаси, антистатика й снотворні речовини, снаряди й міни, споряджені гумовими кульками.

У космічному просторі буде діяти кінетична зброя (ДО, пучкова зброя (зброя спрямованої передачі енергії з більше глибоким проникненням у матеріал (ОНПЭ внутр), лазерна зброя (енергія виділяється в тонкому зовнішньому шарі (ОНПЭ внеш)). Як би воно не називалося, ця зброя 21 століття вже входить у набір інструментів сучасної й майбутньої війни. За експертними оцінками США затратили на розробку нелетальних видів зброї (останавливающего, отруйного, психохимического, звукового, електричного, біологічного) близько 16 млрд. доларів.

2. Психологічні особливості війни та вплив на поведінку і стан людини

Сучасна війна характеризується активним використанням методів психологічного впливу на противника, зміни думок, переконань, почуттів населення і військ дружніх і нейтральних держав. З цією метою використовуються як бойова зброя, так і звичайні прийоми впливу на почуття, волю і свідомість людей. Форми та методи цієї боротьби розробляються відповідними державними установами країн у межах ведення психологічної війни.

Вперше поняття \"психологічна війна\" використав доктор М.Кампанею у своїй книзі \"Досвід військової психології\", яка була надрукована в 1904 році у Бухаресті. Це поняття також вживали майор А.Блау у своїй книзі \"Ведення війни духу\" (Потсдам, 1937), військовий психолог Симонейт (\"Військова психологія. Короткий огляд проблем і практичних висновків\", Берлін, 1943), Фараго (\"Психологічна війна в Німеччині\", Нью-Йорк, 1943). Найбільш популярною стала книга Поля Лайнбарджера \"Психологічна війна\", яка була видана у США на початку 60-х років.

Характерними рисами сучасної психологічної війни є:

- глобальність - вплив на всі сфери життєдіяльності противника, нейтральних держав, союзників, своє населення і збройні сили;
- тотальність - проникання у всі сфери життя: в дипломатію, економіку, культуру, суспільні відносини, соціально-психологічну тощо;
- технізація - широке використання досягнень науки та техніки як для опрацювання змісту, методів і прийомів психологічної війни, так і форм та способів їх реалізації;
- організованість - створення різноманітних органів психологічної війни та чітка координація їх зусиль і напрямків діяльності.

Психологічна війна - це планомірне використання державою в період війни або надзвичайного стану засобів пропаганди з метою впливу на думки, емоції, позиції та поведінку організованих ворожих, нейтральних і дружніх груп таким чином, щоб сприяти досягненню своєї національної політики та визначених цілей.

Об'єктами психологічної війни є:

- дружні, нейтральні та ворожі держави ;
- як армії, так і населення цих держав.

Засоби психологічної війни: пропаганда, дезінформація, дипломатичні маневри, провокації, саботаж, терор, розповсюдження пліток, створення паніки, випуск фальшивих грошей, документів тощо.

Цілі психологічної війни: вплив на почуття, волю, емоції, свідомість з метою деморалізації противника, підриву його власних поглядів і переконань та нав'язування йому своїх ідей.

В основі психологічної війни лежать психологічні операції - планова пропагандистська і психологічна діяльність у мирний і воєнний час, яка розрахована на ворожі, нейтральні та дружні аудиторії з метою впливу на їх сприятливе ставлення для досягнення як політичних, так і воєнних національних цілей держав північноатлантичної співдружності (Польовий статут армії США FM-33-1).

Об'єктами психологічних операцій є населення, армія, уряди ворожих, дружніх і нейтральних держав.

Основні форми психологічних операцій:

-пропагандистські дії - це систематизоване, цілеспрямоване розповсюдження ідей за допомогою різноманітних засобів зв'язку та інформації з метою впливу на думки, почуття, стани і ставлення або поведінку для досягнення прямої чи опосередкованої користі для своєї країни (наприклад, виходячи з об'єктивності інформації, відокремлюють: білу, сіру, брехливу пропаганду);

-психологічні дії - це різні політичні, економічні та інші дії, які спрямовані на підрив позицій протилежної сторони та зміцнення власних позицій.

Задачі психологічних операцій:

1. Переконавання противника у правильності, необхідності військового втручання.
2. Вплив на військово-політичне керівництво противника і його союзників з метою їх відмови від війни.
3. Підтримка внутрішньої опозиції противника.
4. Підтримка та керування дисидентськими силами.
5. Вплив на населення дружніх країн.
6. Сприяння розвитку позитивного відношення населення нейтральних держав.
7. Підрив морального духу противника.
8. Зниження боєздатності противника.
9. Аналітична робота щодо виявлення слабких місць противника та доведення цієї інформації до власних командирів.
10. Протидія інформаційному впливу противника тощо.

Багатий досвід проведення психологічних операцій мають США, Великобританія, Німеччина і Японія. Тільки в останнє десятиріччя - це американський досвід проведення "психологічних операцій" під час звільнення Кувейту, військових гуманітарних акцій "Забезпечення спокою" в Іракському Курдистані (1991), "Відродження надії" в Сомалі (1992-1993), у Боснії та Герцеговині (1993).

Негативний досвід мають збройні сили Росії у Чечні. Росія не мала чіткої концепції морально-психологічного забезпечення дій своїх військ у Чечні, не були узгоджені дії різних силових структур, засобів масової інформації, не було оперативності та наступальності пропагандистських заходів. Російські засоби масової інформації не задовольнили інформаційні потреби не тільки населення Росії, але й безпосередньо військових частин і підрозділів, які воювали на території Чечні.

Таким чином, зарубіжний досвід як позитивний, так і негативний має для Збройних сил України велике значення. Він визначає основні орієнтири організації та проведення цієї роботи, підкреслює необхідність суттєвих змін у практиці будівництва і розвитку Збройних сил України.

3. Розвиток психологічної стійкості під час дій в екстремальних ситуаціях

Психічна саморегуляція відіграє виняткову роль і будь-якій діяльності і особливо у військовій, оскільки позначається на взаємостосунках між військовослужбовцями, їхньому здоров'ї, а в цілому – боєготовності Збройних Сил України. Рівень саморегуляції психічних станів, поведінки людини зумовлений насамперед ступенем розвитку її вольових якостей. Самовладання, як одна зі складових частин саморегуляції, виявляється не тільки у збереженні зовнішнього, а й внутрішнього спокою. У будь-якій неприємній ситуації слід дотримуватися принципу: „Не хвилюватися через те, чого я змінити не можу”. Передовсім дуже важливо зняти внутрішнє, емоційне напруження, яке шкодить здоров'ю, негативно позначається на поведінці людей. Існує кілька способів його зняття.

I спосіб. Не стримувати зовнішні вияви почуттів, емоцій, „виплескувати” свою злість і тим самим знімати внутрішнє напруження. Але такий спосіб є неприпустимим у суспільстві, брутальним, асоціальним.

II спосіб. Це реагування на емоційні фактори в допустимій формі. Щоб зняти в себе негативний психічний стан, необхідно включитись в активну діяльність: робити фіззарядку, гімнастичні вправи, вправи на дихання, рухатись, виконувати іншу корисну роботу. Фізична діяльність послаблює внутрішнє емоційне напруження.

III спосіб. Полягає в тому, щоб не допустити вибуху злості. Цього можна досягти такими методами:

1. У момент появи негативного стану необхідно переконати самого себе, що причина, яка його породжує не варта того, щоб через неї хвилюватись.
2. Не слід поспішати діяти в ситуації, коли вас спонукають такі почуття, як нетерпіння, гнів.

Заспокоївшись, обов'язково знайдете кращий розв'язок проблеми.

Слід подумати про те, що будь-яке хвилювання - це загрозовашому здоров'ю. Злістю, криком, іншими афектними станами не можна розв'язати якусь проблему. В стані збудження людина не здатна розв'язати якусь проблему, не здатна осмислювати свою поведінку. Її емоції "забивають" розум. В такій ситуації варто промовчати, відійти або й відвернутися від співрозмовника, поки останній не заспокоїться

Для того, щоб послабити дію негативних емоційних станів, необхідно спробувати багаторазово обдумати очікувану подію, щоб звикнути до неї, пережити її. Але цим не варто надто захоплюватися, щоб не втратити необхідної обережності. Треба проаналізувати власний позитивний і негативний досвід у розв'язанні подібних проблем, врахувати зміни, що відтоді сталися в житті.

Оптимізм, гумор, захоплення цікавою справою, хобі повер-тають людині позитивні емоції, радість, душевну рівновагу. Люди, які здатні до цього, - емоційно стійкіші.

Правила психологічної саморегуляції

Ряд цікавих правил з психічної саморегуляції рекомендує американський спеціаліст у галузі людських стосунків Дейл Карнегі:

Як аналізувати і розв'язувати проблеми стурбованості, тривожності:

- 1) перед прийняттям рішень зберіть факти, поточну інформацію про цю проблему;
- 2) після ретельного аналізу фактів приймайте рішення;
- 3) коли рішення прийнято приступайте до діла. Відкиньте хвилювання про результат;
- 4) не намагайтеся зробити всі справи зразу, бо це підірве ваші фізичні й психічні сили. Слід розробити раціональні способи виконання завдань;
- 5) коли ви або хтось з ваших друзів починає хвилюватись з приводу якоїсь проблеми, запишіть такі запитання і дайте на них відповіді: а) в чому полягає проблема? б) чим вона спричинена? в) які можливості її розв'язання? г) яке рішення найкраще?

Щоб зняти хвилювання, стурбованість, необхідно:

- 1) «відгородити» минуле і майбутнє залізними дверима. Живіть у "відсіку" сьогоднішнього дня, не хвилюйтесь за майбутнє. Для мудрої людини кожен день відкриває нове життя. Слід навчитись забувати про минулі дні і не турбуватись про день завтрашній;
- 2) запитайте себе; "Що є найгіршим із того, що може статися сьогодні, якщо я не зможу вирішити свою проблему?";
- 3) приготуйтеся змиритись з цим найгіршим у тому разі, якщо це буде необхідно;
- 4) спокійно подумайте, як змінити ситуацію;
- 5) пам'ятайте про шкоду, якої завдають хвилювання нашому здоров'ю.

Як витиснути, ліквідувати хвилювання?:

- 1) щоб витиснути турботи зі свого життя, будьте постійно зайняті. Завантаженість діяльністю, роботою - один з найкращих ліків. Життя без мети, як правило, призводить до деградації людини;
- 2) не впадайте в розпач через дріб'язки. Не дозволяйте дріб'язкам руйнувати ваше щастя, в житті вони ніщо;
- 3) вивчіть факти і запитайте себе: "Яка ймовірність того, що ця подія, ситуація, через яку я хвилююсь, взагалі коли-небудь станеться?";
- 4) рахуйтеся з природним, закономірним. Якщо ви знаєте, що не у ваших силах змінити чи виправити якісь обставини, скажіть собі: "Це так, це не може бути по-іншому". Примиритесь з тим, що вже відбулося, чи відбудеться - це перший крок до подолання наслідків вашого нещастя;
- 5) установіть "обмежувач" на вашу стурбованість. Вирішіть для себе, якої тривожності заслуговує та чи інша подія і не турбуйтеся більше, ніж вона цього варта;

Правила, спрямовані на вироблення умонастрою, який принесе вам душевний спокій, рівновагу:

- 1) заповніть свій розум думками про спокій, мужність, здоров'я, надію, адже "наше життя - це те, що ми про нього думаємо";
- 2) ніколи не пробуйте звести рахунок зі своїми ворогами, тому що ви завдаватимете собі набагато більше шкоди, ніж їм. Не думайте ніколи ані хвилини про людей, яких ви не любите;
- 3) замість того, щоб переживати невдячність інших, будьте до неї готові. Пам'ятайте, що єдиний спосіб здобути щастя - це не очікувати подяки від інших, а приносити радість, благодіяння іншим;
- 4) ведіть рахунок своїх успіхів, а не своїх неприємностей;
- 5) не наслідуйте сліпо інших. Знайдіть себе в житті і залишайтеся самим собою;
- 6) "коли доля вручає вам лимон, спробуйте зробити з нього лимонад", Дуже важливо навчитись з кожної своєї втрати, з неприємності виносити користь для себе;
- 7) забувайте про власні неприємності, даючи радість і щастя іншим: "Роблячи добро іншим, ви передовсім допомагаєте собі".

Для саморегуляції психічних станів можна використати цілий комплекс інших методів: самопереключення уваги, самопідбадьорювання, самопереконання, самонаказ, самонавіювання тощо.

Метод переключення уваги ґрунтується на тому, що людина самостійно може перенести свою увагу з об'єкта, думки, яка її хвилює, на інші, яких в даній ситуації, може, і немає, але які породжуватимуть позитивні переживання і настрої.

Самопідбадьорення - це звернення до самого себе з метою зміцнення віри в себе. Доцільно використати такі прийоми: загальне заспокоєння; навіювання впевненість: "Я все зможу, я всього доб'юся", "Військова служба мені

не страшна" тощо; рівняння на ідеал, на військовослужбовця, який є взірцем у всьому.

Самопереконання - це переконання себе в здатності регулювати своєї настрої, почуття (стимулюють як самосуд, так і самосхвалення), це дискусія з самим собою.

Самонаказ - це наказ собі на дії в певних екстремальних ситуаціях. Так, за самонаказом необхідно вранці встати, коли цього робити не хочеться, виконувати наказ чи розпорядження викладача, дотримуватися режиму дня, дисципліни, доводити розпочату справу до кінця тощо.

Самонавіювання побудоване на тих самих механізмах, що і навіювання. Власне слово як подразник спрямоване на свою психіку. Про це мова йтиме далі. Ефективність самонавіювання залежить від уміння повністю відвертатися від усього стороннього і переключатися лише на зміст формул самонавіювання й відчуття того, що вони відбивають, яка їхня суть.

Методи релаксації

Організм людини під впливом тривалих нервових і психічних напружень зазнає втоми. В цьому випадку йому потрібна розрядка, відновлення сил, тобто релаксація. Способами релаксації можуть бути:

1) Сон, якщо людина здатна заснути в ситуації напруження, повсякденної діяльності;

2) Аутотренінг. За аутотренінгу людина ніби оволодіває функціями свого організму, які непідвладні свідомій регуляції (частотою серцебиття, дихання, тепловим відчуттям тощо). З часом постійно регулюючи фізіологічний стан, можна послабити небажані емоційні стани і хвилювання.

Існує багато методів і засобів, з допомогою яких людина регулює власну поведінку, психофізіологічні стани тощо. Серед них вагоме місце посідає аутотренінг. Цей психотерапевтичний метод поєднує в собі елементи самонавіювання та саморегуляції. Він допомагає керувати своїми емоціями, відновлювати сили і працездатність, знімати високе нервово напруження. Займатись аутотренінгом найкраще в тихому, затемненому приміщенні. Одяг має бути теплим, вільним, таким, то не заважає диханню.

Треба сісти зручніше в крісло або на стілець, руки покласти на стегна, заплющити очі, розслабити всі м'язи. Кожну з формул навіювання повторювати кілька разів, залежно від результату її дії на організм. Поступово занурюватися в стан комфорту, тепла. Все повинно відбуватися ніби в напівдрімотному стані, без напруження, без зосереджування уваги на чомусь побічному. В полі зору уваги, внутрішнього погляду повинна знаходитись тільки та частина, ділянка тіла, яка згадується у формулі навіювання. Увагу з однієї ділянки тіла на іншу потрібно переносити повільно, поступово.

Починати треба з повільного дихання (не менше 2-3 хв). Дихати із задоволенням, прагнучи відчутти легкий потік повітря через ніздрі. Розслаблюючи м'язи, уявити собі, що вони поступово розтікаються, втрачають зовнішні окреслення. Увага повинна переміщуватися зверху вниз. Наприклад, обличчя слід розслабляти поелементно, - з лоба до підборіддя, тіло - з голови до пальців і т.д. Після руху зверху вниз увага поступово повертається вгору і знову повторюється та сама процедура, поки не будуть відчуватися позитивні зміни в організмі.

Для того, щоб успішно навіяти тепло, слід уявити себе в теплій воді, на теплому піску, під сонцем, які ніби поступово підігрівають тіло. Судини при цьому розслабляються, розширюються. Різні випадкові подразники, впливи, перешкоди ліквідуються, якщо проговорювати собі: „Це пізніше” тощо.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО

Запитання до учнів.

- 1) В чому є особливості сучасної війни?
- 2) Напрямки реформування сучасної армії?
- 3) Як впливають бойові дії на психіку людини?
- 4) Розвиток психологічної стійкості під час дій в екстремальних ситуаціях

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Самостійно відпрацювати та закріпити викладений матеріал.

Вчитель предмету «Захист Вітчизни»

УРОК № ____.

ТП Тема.1-2.Поняття про бій. Характеристика загальновійськового бою. Види вогню та маневру, їх значення в бою.

Навчальна група: _____

Час: _____

Місце: _____

Мета: Дати основні поняття про бій, його основні характеристики.

Обладнання: Методичні матеріали, схеми, підручник, плакати.

План уроку

1. Поняття про бій..
2. Характеристика загальновійськового бою...
- 3 . Види вогню та маневру, їх значення в бою.

Хід уроку

- I. Шикування. Привітання, огляд зовнішнього вигляду, захід у клас, розміщення
- II. Оголошення теми, мети та завдань уроку
- III. Відпрацювання основних питань.
- IV. Контрольне опитування.
- V. Підведення підсумків.
- VI. Домашнє завдання.

Розповідь вчителя.

1. ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВИЙ БІЙ

Бій як основна форма тактичних дій військ — це організовані й узгоджені щодо місця, часу, ударів, вогню і маневрів дії війська з метою знищення противника або відбиття його ударів в обмеженому районі.

Сучасний загальновійськовий бій ведеться об'єднаними зусиллями усіх військ, які беруть у ньому участь, із застосуванням танків, бойових машин піхоти, бронетранспортерів, артилерії, протиповітряної оборони, літаків, вертольотів та іншого озброєння і техніки.

Основними рисами сучасного загальновійськового бою є рішучість, напруженість і швидкоплинність, динамічність, швидкий перехід від одних дій до інших, одночасні потужні вогневі дії на велику глибину. Розглянемо детальніше кожен з них.

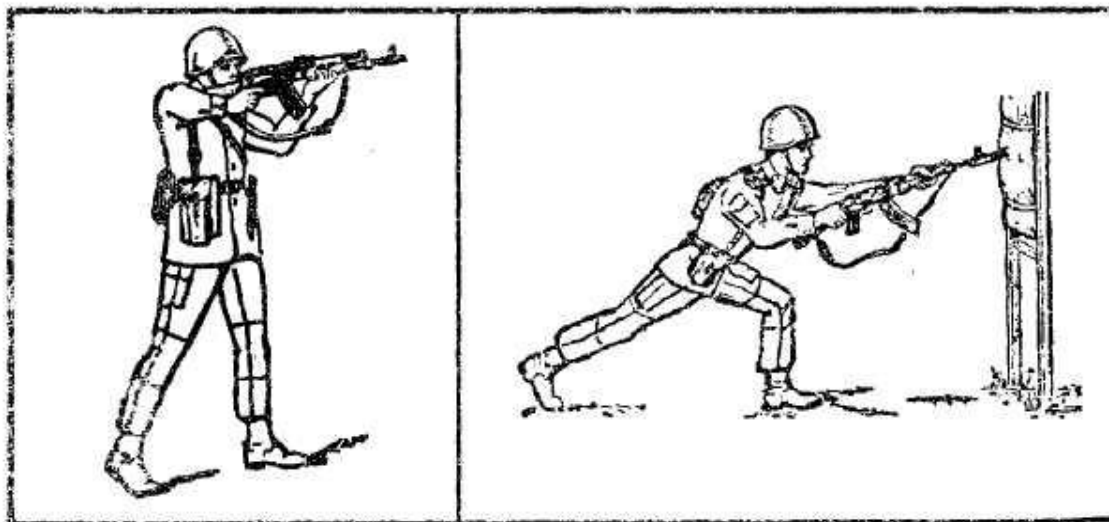
Рішучість полягає в прагненні особового складу всіма наявними засобами, за короткий строк і з найменшими втратами знищити противника і здобути повну перемогу. Це досягається всебічним знанням противника, сміливістю, наполегливістю і завзяттям особового складу при виконанні бойових завдань, швидким використанням наслідків вогневого удару, а також результатів вогню своєї зброї, вмільми та ініціативними діями всього особового складу.

Рішучість у бою забезпечується також високими морально-бойовими якостями військовослужбовців, їхньою активністю та ініціативністю.

Напруженість і швидкоплинність. Сучасні умови бою вимагають від солдата великого напруження моральних і фізичних сил. Застосування в бою сучасних засобів знищення і пересування, що мають велику потужність, обумовлює швидкоплинність бою. Це висуває нові, вищі вимоги до воїна; він має бути сильний духом, морально загартований, добре фізично підготовлений і здатний переборювати будь-які труднощі й нестатки; повинен володіти непохитною волею до перемоги; захищати командира в бою, бути готовим у випадку його поранення чи загибелі взяти на себе командування підрозділом; не залишати без дозволу командира своє місце в бою. В разі поранення воїн мусить вжити заходів щодо само- і взаємодопомоги і продовжувати виконання бойового завдання; якщо йому накажуть піти до медичного пункту, то треба взяти із собою особисту

зброю. Динамічність — це здатність до швидких переміщень сил і засобів з тим, щоб зайняти найвигіднішу позицію, порівняно з противником, для нанесення удару по ньому, ари цьому поєднуючи вогневі дії з рухом. Висока динамічність досягається виучкою особового складу, знанням своїх завдань, умінням робити правильні висновки з обставин, швидко приймати рішення і злагоджено діяти на полі бою. Виходячи з обстановки, що склалася, солдат повинен уміти знищувати противника вогнем з особистої зброї, озброєнням бойової машини, ручними осколковими гранатами* а в рукопашному бою — багнетом, прикладом, піхотною лопаткою, прийомами нападу і самозахисту, виявляти при цьому хоробрість, ініціативу і кмітливість, допомагати товаришам .

Швидкий перехід від одних дій до інших. Солдат повинен бути готовий: оборонятися; за наказом командира перейти в наступ; переслідувати противника стрімким маршем, як у пішому порядку, так і на машинах; захоплювати вигідні рубежі; переходити до оборони.

Солдат стріляє

Вправи з багнетом

Захист лопаткою

Рукопашний бій

Усе кз можливо лише тоді, коли солдат уміє використовувати місцевість, швидко виривати окопи, обладнувати укриття, здійснювати маскування, долати загородження, перешкоди і зони зараження, встановлювати і розмінювати протитанкові та протипіхотні міни, проводити спеціальну обробку.

Наземно-повітряний характер бою став можливим завдяки значному підвищенню бойових можливостей військ, далькобійності та ефективності засобів знищення, тіснішій взаємодії

авіації з наземними військами. Солдат завжди повинен бути готовий діяти в тактичному повітряному десанті, розпізнавати повітряні цілі противника і вміло вести боротьбу з ними, знати бойові характеристики танків, інших бронемашин і протитанкових засобів противника, їх сильні й слабкі сторони, особливо найуразливіші місця.

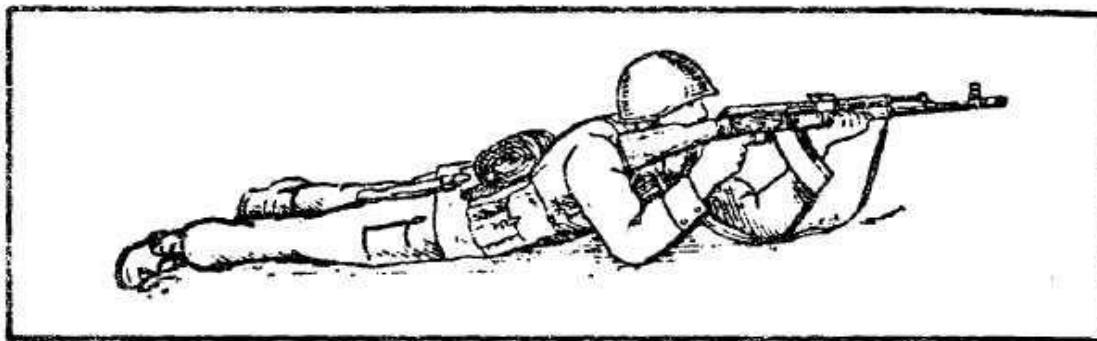
Одночасні потужні вогневі дії на велику глибину* Незалежно від того, де перебуває солдат — на передньому краї чи в глибокому тилу, він повинен постійно бути готовим захищатися від вогневих дій противника.

Види загальновійськового бою

Основними видами загальновійськового бою є оборона і наступ.

Оборона здійснюється умисно чи вимушено з головною метою — відбити наступ противника, завдати йому втрат і створити умови для переходу своїх військ у наступ.

Наступ проводиться з метою повного розгрому противника і оволодіння важливими районами (об'єктами) місцевості.

Стрільба з положення лежачи

Солдат зобов'язаний знати бойове завдання взводу й відділення та своє особисте, об'єм і послідовність обладнання фортифікаційних споруд, постійно вести спостереження, своєчасно виявляти противника і негайно доповідати про нього командирові» сміливо і рішуче діяти в наступі» стійко і наполегливо — в обороні.

Види вогню і маневрів у боюУ сучасному бою солдатів необхідно вміти вести вогонь з особистої зброї як самостійно, так і в складі підрозділу по окремих, групових і повітряних цілях, вдень і вночі, з різних положень (мал. 76-78).

Вогонь розрізняють:— за тактичними завданнями, що вирішуються (на знищення, придушення, виснаження та ін.);— за видами зброї — зі стрілецької зброї, гранатометів, зброї бойових машин піхоти (бронетранспортерів), танків, артилерії, мінометів, протитанкових керованих ракетних комплексів, зенітних засобів та ін.;

— за способами ведення (прямою, напівпрямою наводкою, із закритих вогневих позицій та ін.);
 — за напруженістю стрільби (одиначними пострілами, короткими або довгими чергами, безперервний» kindжальний, залповий та ін.);
 — за напрямками стрільби — фронтальний, фланговий та перехресний вогонь;
 — за способами стрільби — з місця, і зупинки, з ходу, з борту, з розсіюванням по фронті, з розсіюванням у глибину, по площі та ін.;
 — за видами вогню — по окремії цілі, зосереджений» загороджувальний, багатоярусний, багаточаровий та ін.

Вогонь буде ефективним, якщо його поєднувати з маневром. Олександр Суворов казав, що кожний солдат повинен знати свій маневр. Ця вимога для сучасного бою стала ще актуальнішою.

Маневр силами і засобами проводиться з метою зайняття вигідного положення для ведення вогню по найуразливішому місцю в бойовому порядку противника, особливо у фланг і в тил, а також для виведення підрозділів з-під удару противника.

Видами маневру силами і засобами є: охоплення, обхід та відхід.

Охоплення — маневр, який здійснюється з метою виходу для удару у фланг противника,

Обхід — більш глибокий маневр, який здійснюється з метою виходу для удару по противнику з тилу.

Відхід — маневр, який застосовується з метою виведення своїх підрозділів з-під удару противника і зайняття вигіднішої позиції. Проводиться тільки з дозволу старшого командира.

Маневр вогнем застосовується для ефективного ураження противника. Він полягає у зосередженні вогню взводу (відділення) по одній важливій цілі, в одночасному перенесенні вогню взводом по кількох цілях.

Сучасний загальновійськовий бій докорінно відрізняється від боїв Другої світової війни.

Широке впровадження ядерної та високоточної, вдосконаленої звичайної зброї, використання у військовій справі останніх досягнень науки і техніки змінили зміст бою. Це вже не тільки зіткнення мотострільців, танків та авіації, а й потужні вогневі удари по противнику, застосування найновіших засобів знищення, висока маневреність, просторовий розмах. Проте у сучасному загальновійськовому бою вирішальна роль, як і раніше, належить воїну, бо саме йому доводиться бути за пультом пускових установок і важелями бойових машин, десантуватися з неба і з моря, брати штурмом укріплення і зрештою здобувати перемогу в бою»

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО

1. Назвіть основні риси і види сучасного загальновійськового бою,
2. Розкажіть про види вогню і а маневру в бою. Яке вони мають значення в бою?
3. Які роди і види військ можуть брати участь у сучасному загальновійськовому бою?

4. Що спільного і відмінного у поняттях «динамічність» «швидкоплинність» бою?
5. Чим відрізняються поняття «кинджальний вогонь» і «зосереджений вогонь»?
6. Які роди і види військ можуть брати участь у сучасному загальновійськовому бою?

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Самостійно відпрацювати та закріпити викладений матеріал.

Вчитель предмету «Захист Вітчизни»

УРОК № ____.

ТП Тема.1-3.Обовязки солдата в бою. Особиста зброя та екіпіровка солдата.

Навчальна група: _____

Час: _____

Місце: _____

Мета: Розповісти про обов'язки солдата в бою, як екіпіруються сучасні солдати.

Обладнання: Методичні матеріали, схеми, підручник, плакати.

План уроку

1. Обов'язки солдата в бою.
2. Особиста зброя та екіпіровка солдата.

Хід уроку

- I. Шикування. Привітання, огляд зовнішнього вигляду, захід у клас, розміщення
- II. Оголошення теми, мети та завдань уроку
- III. Відпрацювання основних питань.
- IV. Контрольне опитування.
- V. Підведення підсумків.
- VI. Домашнє завдання.

Розповідь вчителя.

1. ОBOB'ЯЗКИ СОЛДАТА Б БОЮ

У загальновійськовому бою важливою є роль сержантів і солдатів. Для досягнення перемоги над ворогом вони повинні досконало знати та утримувати в постійній бойовій готовності свою зброю і бойову техніку, майстерно володіти ними та вміло застосовувати в бою.

Крім того, кожний сержант і солдат повинен бути готовий замінити товариша, який вибув зі строю, тому знання суміжної військової спеціальності є обов'язковим.

Кожний сержант і солдат зобов'язаний:

- знати бойове завдання взводу свого відділення (танка) та своє завдання;
- знати організацію, озброєння, техніку та тактику під розділів противника, особливо бойові можливості його танків, інших броньованих машин та протитанкових засобів, їхні найуразливіші місця;
- знати озброєння і техніку свого підрозділу;
- знати розміри, обсяг, послідовність та терміни обладнання фортифікаційних споруджень;
- уміти швидко обладнувати окопи та укриття, в тому числі із застосуванням вибухових речовин, здійснювати маскування;
- у бою постійно вести спостереження, своєчасно виявляти противника і негайно доповідати про нього командирові;
- стійко і завзято діяти в обороні, сміливо і рішуче в наступі; знищувати противника, особливо його танки та інші броньовані машини, усіма способами і засобами; вміло пересуватися на полі бою, вибирати вогневі позиції (місця для стрільби); виявляти хоробрість, ініціативу та спритність в бою, подавати допомогу товаришеві;
- бути фізично міцним та витривалим, володіти прийомами рукопашного бою;
- уміти розпізнавати повітряного противника і вести вогонь по його пролітаючих цілях зі стрілецької зброї;
- захищати командира в бою; у випадку його поранення або загибелі сміливо брати на себе командування підрозділом;
- знати способи захисту від зброї масового ураження та високоточної зброї противника; уміло використовувати місцевість, засоби індивідуального захисту та захисні властивості машин; долати загородження, перешкоди та зони зараження, встановлювати та знешкоджувати протитанкові та протипіхотні міни, проводити спеціальну обробку;
- без дозволу командира не залишати свого місця в бою; при пораненні або ураженні радіоактивними, отруйними речовинами, біологічними засобами, а також запальною зброєю вживати необхідних заходів само-

і взаємодопомоги, і, лише отримавши наказ відправитися на медичний пункт, солдат може піти з поля бою, взявши із собою особисту зброю; при неможливості самостійно пересуватися слід відповзти зі зброєю в укриття і чекати санітарів;

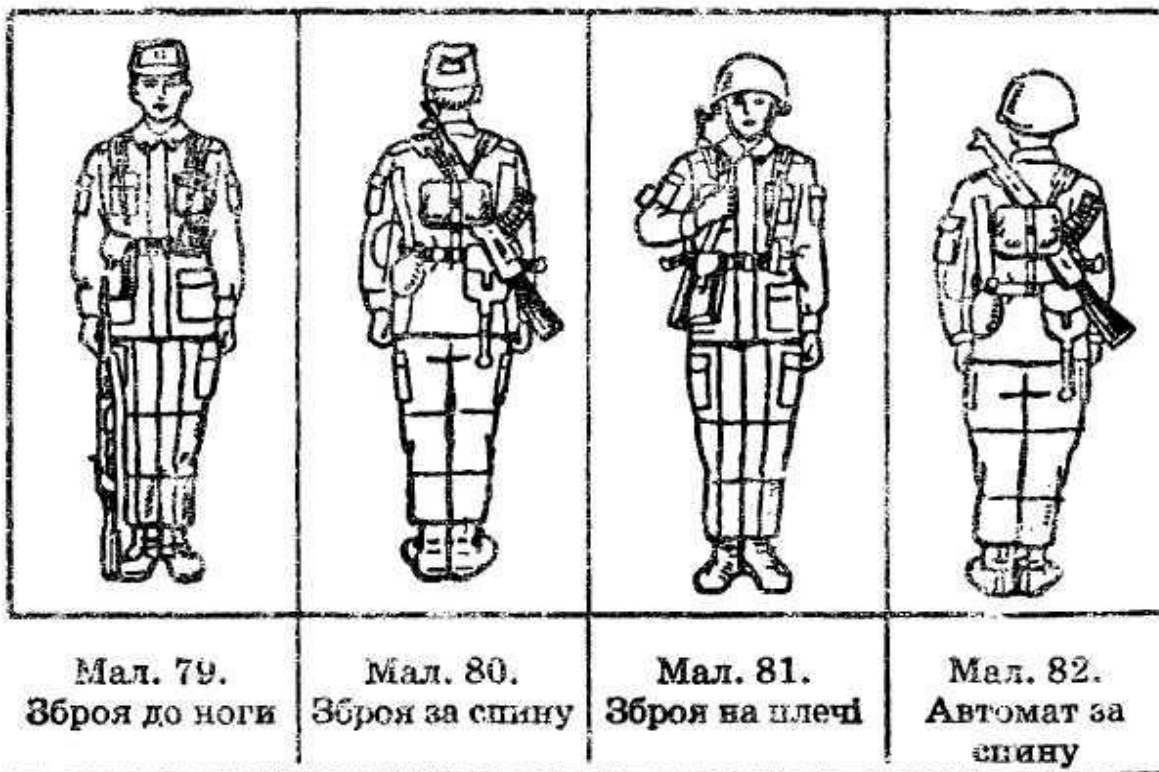
уміти готувати озброєння та боеприпаси до бойового застосування, швидко споряджати патронами обойми, магазини, стрічки; слідкувати за витрачанням боеприпасів та заправленням бойової машини піхоти (бронетранспортера), танка пальним, вчасно доповідати своєму командирі про використання 0,5 і 0,75 носимого (возимого) запасу боеприпасів та заправлення пальним; при пошкодженні бойової машини піхоти (бронетранспортера), танка швидко вживати заходів щодо їх відновлення.

У сучасному бою солдат повинен уміти непомітно і швидко пересуватися будь-якою місцевістю під вогнем противника і водночас безперервно спостерігати за ним, вести прицільний вогонь із своєї зброї, вибирати позиції, дасі б надавали йому перевагу над противником, і швидко їх обладнувати, знищувати усіма способами танки і броньовані машини противника.

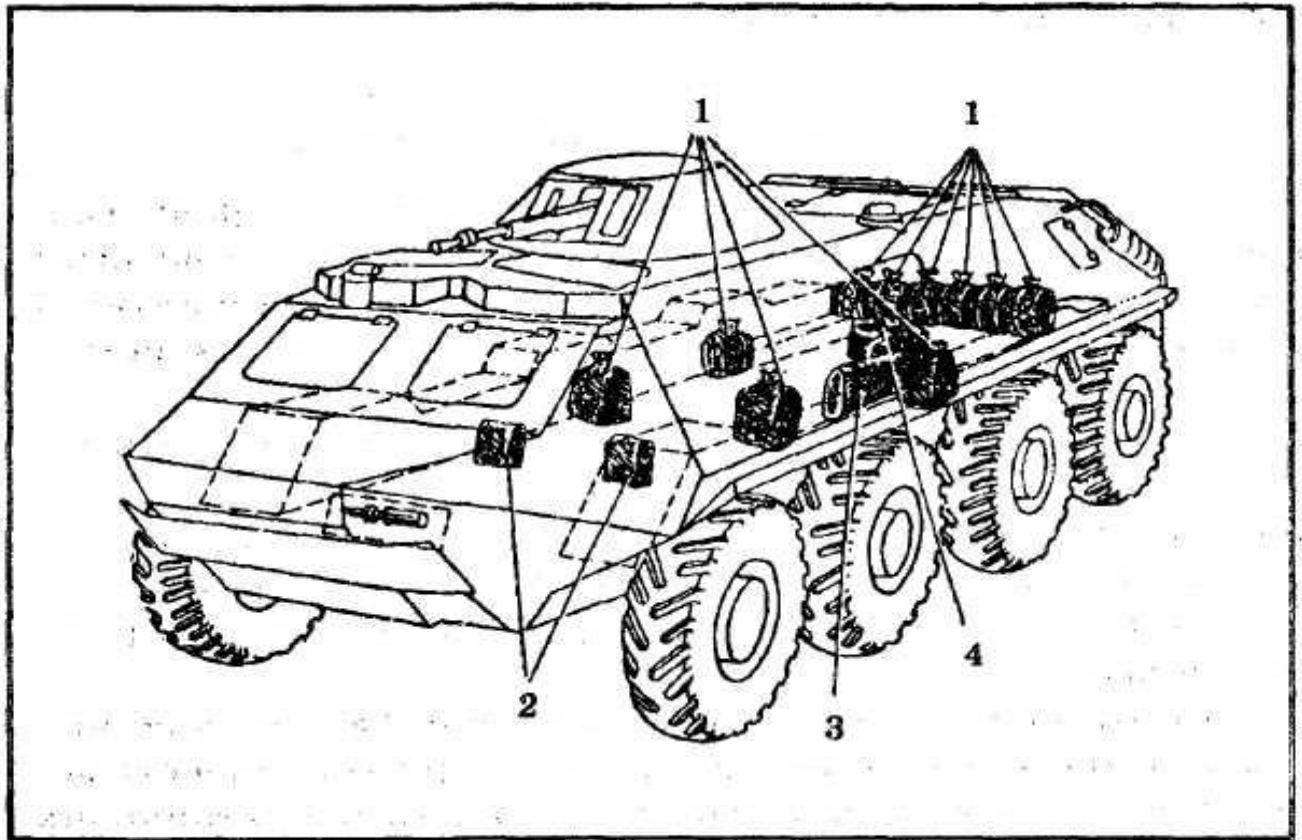
Широке впровадження ядерної та високоточної, вдосконаленої звичайної зброї, використання у військовій справі останніх досягнень науки і техніки змінили зміст бою: Це вже не тільки зіткнення мотострільців, танків та авіації, а й потужні вогневі удари по противнику, застосування найновіших засобів знищення, висока маневреність, просторовий розмах. Проте у сучасному загальновійськовому бою вирішальна роль, як і раніше, належить воїнові, бо саме йому доводиться бути за пультом пускових установок, за важелями бойових машин, десантуватися з неба і з моря, брати штурмом укріплення і зрештою здобувати перемогу в бою.

2. ОСОБИСТА ЗБРОЯ ТА ЕКІПРОВКА СОЛДАТА

Для успішного ведення бою солдат озброюється та екіпірується (мал. 79-82). Особистою зброєю солдата є: або автомат (АКМ), або ручний кулемет (РКК), або ручний протитанковий гранатомет (РПГ), або снайперська гвинтівка (СГ). Крім того, у солдата повинні бути необхідна кількість боеприпасів, ручні осколкові гранати, а також можуть бути протитанкові гранати. До носильної екіпіровки входять: польове спорядження, стальний шолом, протигаз, піхотна лопатка, фляга з водою, плащ-накидка,

комплект польового обмундирування. Крім того» у солдата обов'язково має бути речовий мішок а такими речамж казанок, кухоль, ложка, сухий пайок, індивідуальна аптечка, засоби знезараження води, предмети особистої гігієни. Усе це становить ту частину екіпірування, яка перевозиться БМІІ, БТР або автомашиною і розміщується згідно з рекомендаціями. Солдат зобов'язаний тримати особисту зброю та екіпіровку в справному стані, постійно стежити за витрачанням боеприпасів, вчасно доповідати про те* що половину боеприпасів витрачено,

Мал. 126. Солдатське екіпірування на БТР:
1 – речові мішки; 2 – сумки для гранат Ф-1; 3 – дега-
зувальний комплект; 4 – ящик для сухих пайків

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО

1. В чому полягають обов'язки солдата в бою?
2. Яку приблизно вагу мають озброєння та екіпірування?
3. Що входить до екіпіровки солдата?
4. Де і як розміщуються солдатські речі та військове майно під час бою, походу?

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Самостійно відпрацювати та закріпити викладений матеріал.

Вчитель предмету «Захист Вітчизни»

УРОК № ____.

ТП Тема.1-4. ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА МЕХАНІЗОВАНОГО ВІДДІЛЕННЯ.ЙОГО ОЗБРОЄННЯ ТА БОЙОВІ МОЖЛИВОСТІ.

Навчальна група: _____

Час: _____

Місце: _____

Мета: : Дати основні поняття про організаційну структуру механізованого відділення на БТР (БМП), бойові можливості та озброєння.

Обладнання: Методичні матеріали, схеми, підручник, плакати.

План уроку.

- 1.Організаційна структура механізованого відділення на БТР (БМП)
- 2.Озброєння механізованого відділення
- 3.Бойові можливості механізованого відділення

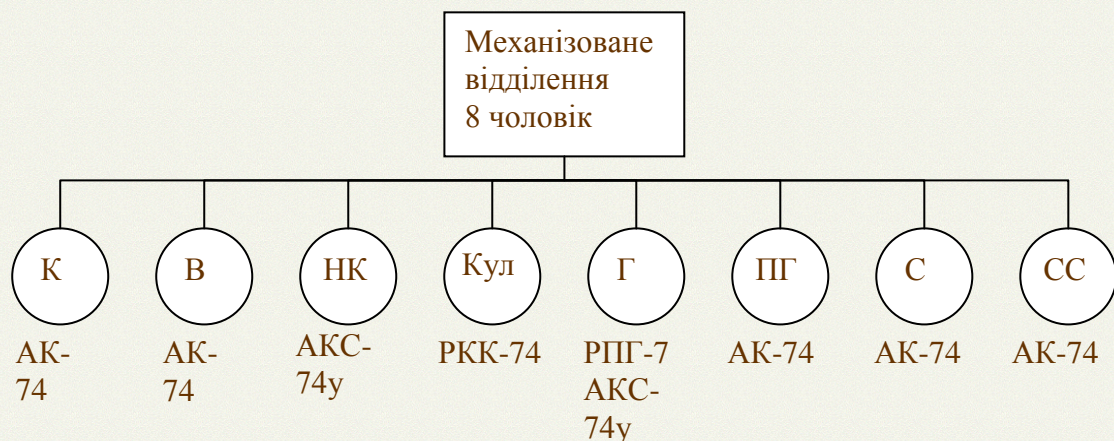
Хід уроку

- I. Шикування. Привітання, огляд зовнішнього вигляду, захід у клас, розміщення
- II. Оголошення теми, мети та завдань уроку
- III. Відпрацювання основних питань.
- IV. Контрольне опитування.
- V. Підведення підсумків.
- VI. Домашнє завдання.

Розповідь вчителя.

1.Організаційна структура механізованого відділення на БТР (БМП)

Найменший тактичний підрозділ призначений для ведення бойових дій у Збройних Силах України є механізоване відділення (Мвід). Його завдання – мобільно й ефективно боротися з особовим складом противника, його броньованими цілями, проводити розвідку, пересуватися та здійснювати марш на бойовій машині. До механізованого відділення як до організаційно-штатної одиниці входять (варіант):

Мал.96 Організаційно-штатна структура механізованого відділення

К - командир відділення. Озброєний автоматом (АК-74). Накази віддає голосом або, перебуваючи у своїй бойовій машині піхоти (БМП) чи бронетранспортері (БТР), переговорного устрою. Під час дій в пішому порядку управляє

підлеглими голосом, сигнальними засобами та особистим прикладом.

В (МВ) - механік-водій БТР (водій БМП), озброєний автоматом АК-74). Основне завдання – утримувати у технічно-справному стані бойову машину і вміло керувати нею в бою. На бойовій машині є радіостанція, прилад для визначення зараження місцевості, система колективного захисту від зброї масового ураження (ЗМУ).

НК(НО) – навідник-кулеметник БТР (навідник-оператор БМП), озброєний автоматом АКС-74у. Основне завдання – вести вогонь з бойової машини, а саме:

на БМП – із протитанкових керованих ракет, що здатні уражати броньовані цілі на відстані понад 3,5 км; із 30-міліметрової автоматичної гармати, що здатна знищувати не тільки наземні цілі, а й повітряні; зі спареного з гарматою кулемета 7,62 мм;

на БТР – із крупнокаліберного кулемета 14,5 мм, що здатний пробивати легко броньовані цілі на відстані 2 км; зі спареного з ним кулемета 7,62 мм.

Кул – кулеметник, озброєний ручним кулеметом (РКК-74). Завдання – вражати групові цілі противника.

Гр. – гранатометник. Озброєний ручним протитанковим гранатометом (РПГ-7) та АКС-74у. Завдання – уражати броньовані цілі противника на відстані до 500 м

ПГ - помічник гранатометника. Озброєний автоматом АК-74. Основне завдання – переносити гранати, допомагати гранатометникові, забезпечувати його маневр під час бою.

С – стрілець. Озброєний автоматом АК-74. Основне завдання – знищувати живу силу противника.

СС – старший стрілець. Озброєний автоматом АК-74. Він є заступником командира відділення.

У кожного солдата є також дві ручні гранати (Ф-1 або РГД-5), а на відділення видаються ще ручні (РКГ-3) та реактивні протитанкові гранати (РПГ-18)

2. Озброєння механізованого відділення

Бойові машини БТР та БМП, на яких діє механізоване відділення, призначені для перевезення особового складу і підтримки бою. Вони мають велику швидкість пересування, успішно долають водні перешкоди, бездоріжжя, болото та глибокий сніг; обладнані системою протиатомного колективного захисту та приладами нічного бачення. Мають характеристику: (Мал 97, 98)

Мал 97 Бойова машина піхоти (БМП-2)

Мал 98. Бронетранспортер БТР-80

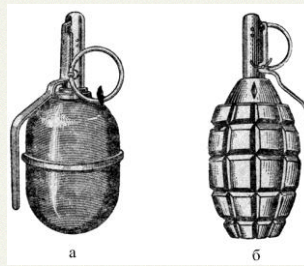
Мал. 99 Ручний кулемет Калашникова РКК-74

На озброєнні відділення ще є ручний кулемет Калашникова (РКК -74) (Мал. 99), ручний протитанковий гранатомет (РПГ-7) (Мал.100), автомати Калашникова (АК – 74) (Мал.102), ручні осколкові гранати (РГД – 5, Ф-1) (Мал.101) та ручні кумулятивні протитанкові гранати (РКГ – 3)(Мал.103-а) або ручні протитанкові гранатомети (РПГ – 18) (Мал.103-б).

Озброєння відділення за своїми тактико-технічними характеристиками не скільки не гірше за стрілецьку зброю іноземних армій. При вмілому використанні озброєння, відділення здатне виконати любую поставлену задачу.

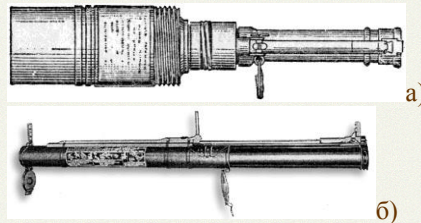
Мал.100 Ручний протитанковий гранатомет РПГ-7

Мал. 101 Ручні гранати: а – РГД-5; б – Ф-1

Мал. 102 Автомат Калашникова АК-74 Н

Мал.103 Протитанкові засоби:
а) граната РКГ-3; б) гранатомет РПГ-18

3.Бойові можливості механізованого відділення

Бойові можливості – це кількісні та якісні показники, що характеризують можливість підрозділу виконати визначені завдання за встановлений час у конкретних умовах тактичної обстановки. Вони залежать від кількості особового складу, рівня його бойової підготовки, морально-бойового стану, наявності та стану зброї і техніки, рівня підготовленості та вміння командирів керувати підрозділами, від організаційної структури підрозділу, його забезпечення матеріальними засобами. На бойові можливості суттєво впливають характер протидії противника, умови місцевості, стан погоди та час доби. Бойові можливості механізованого відділення характеризуються його вогневими та маневровими можливостями.

Механізоване відділення здатне вести боротьбу з танками та броньованими машинами, знищувати його вогневі засоби та живу силу. Воно може знищувати у наступі 1 танк(бронетранспортер) та групу піхоти; в обороні – 1-2 танки(бронетранспортери) та 12-15 солдат противника.

В наступі маневрові можливості відділення характеризуються темпом наступу, а в обороні - здатністю змінювати позиції за визначений час.

Таким чином, механізоване відділення, обороняючи позицію, може відбити атаку до двох мотопіхотних відділень противника, а ведучи наступ, знищити до одного мотопіхотного відділення або якусь окрему ціль на напрямку наступу.

В обороні та у наступі механізоване відділення, як правило, діє у складі механізованого взводу, у розвідці чи охороні може діяти самостійно. В залежності від бойової задачі, характеру місцевості та інших умов обстановки відділення може діяти на БМП (БТР), в пішому порядку (на лижах), а інколи і десантом на танку.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО

1. Для чого необхідно мати в організаційно-штатній структурі механізованого відділення командира?
2. Які обов'язки в бою буде виконувати помічник гранатометника?
3. Які буде використовувати ручні гранати механізоване відділення при веденні наступального бою?
4. Хто може посилювати механізоване відділення (взвод) для того, щоб підвищити бойові можливості?

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Самостійно відпрацювати та закріпити викладений матеріал.

Вчитель предмету «Захист Вітчизни»

СТРІЛЕЦЬКА ЗБРОЯ І ГРАНАТОМЕТИ

Показники	АК-74	РКК-74	ККМ	СГД	РПГ-7	РІГ - 18	М16А1	М60	М 67	М-72
Калібр ствола, мм	5,45	5,45	7,62	7,62	40	64	5,56	7,62	90	66
Прицільна дальність стрільби, м	1000	1000	1500	1300	500	200	500	1000	800	200
Найбільший дійсний вогонь, м	500	600	1000	800	330					
Дальність прямого пострілу, м										
- по грудній фігурі:	440	460	400	430	-					
- по ростовій фігурі:	625	640	650	640	330					
Темп стрільби, пост/хв.	600	600	650	-	-		150-200	100-200		
Бойова швидкострільність, пост/хв										
- при одиночній стрільбі:	40	50	-	30	4-6	одно-разовий			5	одно-разовий
- при стрільбі чергами:	100	150	250	-						
Вага зброї, кг	3,3	5,0	9,0	4,3	6,3	2,6	3,22	17,2	15,8	2,36
Ємність магазину, шт	30	45	100/200	10	-		20/30	250		
Початкова швидкість кулі (гранати) м/с	900	960	825	830	120/140	114	990	840	215	150
Товща броні, що пробиває зброя					325	200			350	200

УРОК № ____.

ТП Тема.1-5. ТАКТИКА ДІЙ ТАНКІВ (БРОНЬОВАНИХ МАШИН ІНОЗЕМНИХ АРМІЙ, ЇХ УРАЗЛИВІ МІСЦЯ. ЛІТАКИ ПРОТИВНИКА ТА ЇХ ТАКТИКА В БОЮ.

Навчальна група: _____

Час: _____

Місце: _____

Мета: : Дати основні поняття про тактику дій танків (броньованих машин іноземних армій, їх уразливі місця. літаки противника та їх тактика в бою

Обладнання: Методичні матеріали, схеми, підручник, плакати.

План уроку

- 1.Магнітний азимут та його визначення на місцевий предмет.
- 2.Рух за азимутом

Хід уроку

- I. Шикування. Привітання, огляд зовнішнього вигляду, захід у клас, розміщення
- II. Оголошення теми, мети та завдань уроку
- III. Відпрацювання основних питань.
- IV. Контрольне опитування.
- V. Підведення підсумків.
- VI. Домашнє завдання.

Розповідь вчителя.

1.Бойова характеристика техніки та авіації іноземних армій

Танки та броньовані машини (БТР, БМП) іноземних армій, призначені для рішення широкого діапазону задач, що ставляться у сучасному бою, маючи міцне озброєння, надійний захист та високу рухомість, здатні вогнем з ходу завдавати ураження військам. Танкові війська складають основну ударну силу сухопутних військ.

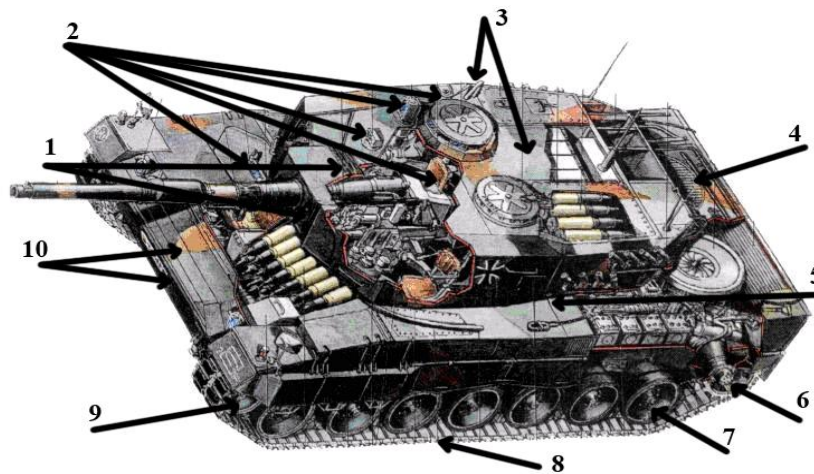
На озброєнні основних іноземних армій знаходяться зразки бронетанкової техніки: танки М1А2 „АБРАМС” (США) „ЛЕОПАРД – 2А5” (ФРН), „ЛЕКЛЕРК” (Франція), бойова машина піхоти М2 „БРЕДЛИ”, бронетранспортер М113 (Додаток № 7).

Вони здатні вести бій разом із мотопіхотним підрозділом або самостійно. Танки іноземних армій мають комплекси лазерних прицілів та приладів спостереження, що забезпечують ведення бою вночі. Озброєння у танках стабілізовано у двох площинах. Вони мають фільтровентиляційну установку, протипожежне обладнання та обладнання для підводного водіння, деякі бойові машини мають протикумулятивний та протиатомний захист.

Екіпаж танка складається із командира, навідника оператора, заряджаючого та механіка-водія.

2. Уразливі місця танків та броньованих машин. Способи боротьби з танками противника

Мал.104 Уразливі місця танка

1. прилади прицілювання; 2 прилади спостереження; 3 верхня частина башти; 4 моторно-трансмiсійне відділення; 5 щiлина між корпусом і баштою; ведучий каток; 7 опорний каток; 8 гусениця; 9 напрямний каток; 10 відділення управління.

У бою солдати доводиться боротися не лише з живою силою противника, а і з його технікою, особливо танками і броньованими машинами, які є небезпечними цілями і повинні знищуватися в першу чергу. Танк не страшний солдатові, якщо він діє сміливо, добре знає його тактико-технічні характеристики, уразливі місця (мал.104) і вмiло застосовує свою зброю. Сучасний танк М-1 А2 „АБРАМС”, у якого потужний двигун, велика швидкість, могутнє озброєння, має такі слабкі сторони: поганий огляд місцевості; великі габарити; при попаданні в гусеницю протитанковою гранатою танк не може рухатися; танк не може вражати цiль від 30 м і ближче, якщо вона нижча за корму корпусу. Найбільш уразливими місцями танка є: ходова частина (гусениця, ведуче та напрямне колесо), борт та корма корпусу і башти, прилади спостереження і прицілювання, ствол гармати і кулемета.

Вибір засобів і способів знищення броньованих об'єктів противника залежить від конкретних обставин. Для ураження танків та інших броньованих цiлей в бою використовуються: ПТКРС, гранатомети, протитанкові гранати, протитанкові мiни, а також вогонь зі стрiлецької зброї по приладам спостереження.

Якщо до позиції (окопу) наближається танк і його не вдалося знищити з гранатомета, то потрібно зачекати, поки він підійде на відстань 25-30 м. На такій відстані вогневі засоби танка не можуть уразити солдата. Цей момент і потрібно використати для метання протитанкової гранати. Якщо кинута граната не завдасть пошкоджень танку, то треба відскочити вбiк або лягти на дно траншеї, а коли танк пройде, швидко піднятися і кинути гранату у його борт або кормову частину. Після вибуху приготуватися до стрiльби по екіпажу, який намагатиметься залишити танк.

У боротьбі з танками та іншими броньованими цiлями противника вирішальну роль відіграють сміливість, рішучість і непохитна впевненість солдата у своїх можливостях.

3. Літаки та вертольоти іноземних армій, їх тактика дій в бою

У загальновійськовому бою крім танків та бойових машин велике значення має авіація. (Додаток № 8) Основна задача авіації – підтримка сухопутних військ у наступі та обороні шляхом нанесення вогневого ураження наземному противнику на невеликих висотах. Тому боротьба з літаками та вертольотами, які низько летять, є однією з важливих завдань підрозділів усіх родів військ.

Для боротьби з літаками та вертольотами треба добре знати їх бойові характеристики та тактику дій.

Основу тактичної авіації іноземних армій складають реактивні винищувачі-бомбардувальники. Вони призначені для знищення малорозмірних та рухомих наземних цілей, можуть вести боротьбу з літаками і вертольотами. Ці літаки мають велику дальність польоту та добру маневреність. На них встановлене різноманітне озброєння та прицільно навігаційна апаратура. Вони можуть наносити бомбові удари по наземним цілям і вражати їх вогнем із гармат і кулеметів, керованих і некерованих ракет, а також запалювальними сумішами.

Діють винищувачі –бомбардувальники у залежності від обстановки частинами, підрозділами, парами або самостійно. У район цілі вони можуть виходити на малих, середніх і великих висотах, атакують ціль – з пікіруванням, кабрируванням або з горизонтального польоту. При пікіруванні літак знижується з постійним кутом нахилу траєкторії. Кабрирування застосовується при нанесенні ударів по наземним цілям з малих висот; при цьому літак набирає висоту і скидання бомб можливо улюбій точці траєкторії.

Бойові вертольоти армій іноземних держав у взаємодії з винищувачами-бомбардувальниками можуть приймати участь у всіх видах бойових дій. Вони уражають наземні цілі керованими і некерованими ракетами, вогнем із гармат, гранатометів та кулеметів.

Діють вертольоти підрозділами та невеликими групами. Вони здатні здійснювати маневр курсом, висотою та швидкістю. До цілі підходять на дуже низькій висоті, використовуючи місцевість, атакують – з пікіруванням і кабрируванням та завдаючи удар, відходять. Характерна риса дій вертольотів – раптовість.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО

1. Якими вогневими засобами можна уразити ходову частину танку?
2. Якими вогневими засобами можна завдати ураження літаку (вертольоту) противника?

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Самостійно відпрацювати та закріпити викладений матеріал.

Вчитель предмету «Захист Вітчизни»

ТАНКИ, БОЙОВІ МАШИНИ ПІХОТИ, БРОНЕТРАНСПОРТЕРИ

Найменування	Країна – виготовлювач, рік випуску	Вага т	Екіпаж	Озброєння	Боекомплект	Швидкість	Потужність двигуна, к.с.
			Десант		<u>пушка</u> кулемет	Запас ходу, км	
1. Танки							
Т – 84	Україна, 1995	48 т	3	125 мм 1х7,62; 1х12,7	45 7,62 - 1250; 12,7 - 450	75 540	1500
М – 1 А1 “Абрамс”	США, 1988	57,17	4	120 мм 2х7,62; 1х12,7	40 7,62 - 12400; 12,7-1000	67 465	1500
“Леопард – 2”	ФРН, 1979	55,2	4	120мм 2х7,62;	42 7,62 - 4750	72 550	1500
2. БМП							
М – 2 “Бредлі”	США, 1981	22,3	3/6	1х25 мм (ПУ ПТКРС) 1х7,62	900 (7 “ТОУ”) 7,62 - 2200	66 550	500
БМП-2	СРСР, 1985	14,0	3/7	1х30 мм 2х7,62	30 - 500 7.62 - 2000	65 600	300
БМП-3	СРСР, 1986	18,7	3/7	1х100мм 1х30 мм 3х7,62	100 - 40 30 - 500 7,62 - 6000	70 600	500
3. БТР							
БТР-80	СРСР, 1979	13,6	3/7	1х14,5; 1х7,62	14.5 - 500 7.62 - 2000	90 600	260
М – 113 А1	США, 1961	14,2	2/11	1х12,7	12,7 - 2000	64 500	275

АРМІЙСЬКА АВІАЦІЯ

Назва, країна, яка розробила	Швидкість максимальна (біля землі км/г	Дальність практ./перегінна км	Практична стеля м	Озброєння (максимальне навантаження) т	Де знаходиться на озброєнні
Штурмовики					
СУ-25	970/850	650/1950	7000	Гармата, ракети керовані – 6, некеровані – 8 х 32, бомби (50кг)	Україна, РФ
А-10А, США	623/704	460-1000/3950	10575	Гармата, ракети, бомби (7,3)	НАТО
Вертольоти					
Ка-50	310	450/1160	5500	Стрілецько-гарматне, ракети (.)	РФ
Ми-26	295	670/2000	1800/4600	кількість десанту - 85	Україна, РФ
АН-64А”Апач”, США	296	480/690	6250	Стрілецько-гарматне, ракети (1000)	НАТО
Кобра ТОУ	315	200/577	3720	Стрілецько-гарматне, ракети, ПТКР - 8	НАТО

УРОК № ____.

ТП Тема.2-1. СПОСОБИ ПЕРЕСУВАННЯ НА ПОЛІ БОЮ ПІД ЧАС ДІЙ У ПІШОМУ ПОРЯДКУ.

Навчальна група: _____

Час: _____

Місце: _____

Мета: Дати основні поняття про способи пересування на полі бою, їх основні характеристики.

Обладнання: Методичні матеріали, схеми, підручник, плакати.

План уроку

1. Поняття про способи пересування на полі бою..
2. Прискорений крок (біг).
3. Перебігання.
4. Переповзання.

Хід уроку

- I. Шикування. Привітання, огляд зовнішнього вигляду, захід у клас, розміщення
- II. Оголошення теми, мети та завдань уроку
- III. Відпрацювання основних питань.
- IV. Контрольне опитування.
- V. Підведення підсумків.
- VI. Домашнє завдання.

Розповідь вчителя.

1. У всіх видах боїв основою бойових дій є пересування. Залежно від характеру місцевості, умов, обстановки і вогневих дій противника солдат, перебуваючи у пішому строю, може пересуватися: 1) кроком (бігом), 2) перебіганням, 3) переповзанням.

2. Прискорений крок або біг (на повний зріст або пригинаючись) застосовується для подолання ділянок місцевості, недоступної для спостереження і вогню противника. Темп прискореної ходьби — у середньому 130-140 кроків за 1 хв, довжина кроку — 80-90 см. Щоб подовжити крок, треба швидше і дужче розгинати ту ногу, що позаду, і більше виносити другу ногу стегном уперед (мал. 127, 128). Оскільки тривале пересування прискореним кроком дуже стомлює, при швидкісному пересуванні доцільно чергувати ходьбу і біг. У такий спосіб солдат рухається і в ході атаки, тримаючи зброю в положенні готовності до негайного відкриття вогню.

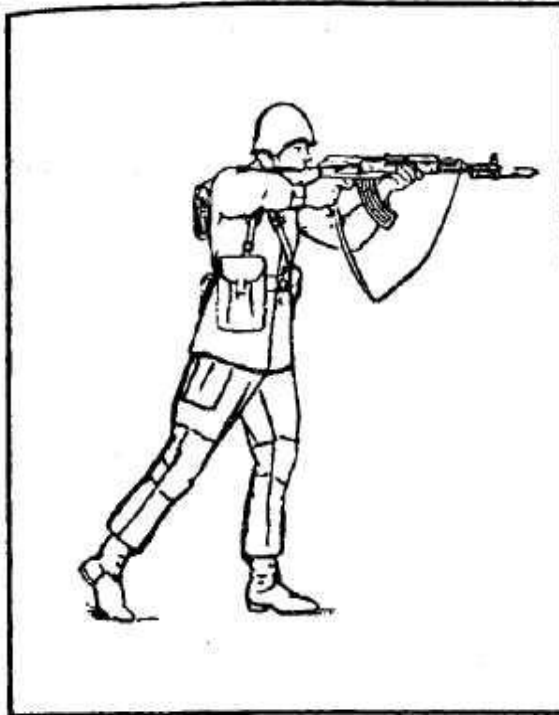
Ходьба пригинаючись застосовується для прихованого пересування місцевістю з невисокими укриттями (низькі

кущі, висока трава, канава тощо). Потрібно зігнути ноги в колінах, податися корпусом уперед, дивитися перед собою і рухатися нешироким кроком. Усі рухи виконуються вільно, без напруження (мал. 129).

Рух угору здійснюється вкороченим кроком з нахилу лом корпуса вперед. На схилі можна сходити прямою тримаючись руками за гілки, кущі, густу траву тощо; ноги ставити на всю ступню «ялинкою», з розведеними Вбік носками (мал. 130).

При значній крутизні сходжень краще робити зигзаги, тобто рухатися поперемінно то правим, то лівим боком до схилу на трохи зігнутих ногах, упираючись ребрами підшов у виступи гори (мал. 131).

Вниз по схилу можна сходити вільним кроком» ногу ставити на п'яту, корпус відхиляти назад. Із крутого схилу можна спускатися боком, приставними кроками, тримаючись за нерівності схилу (мал. 132)

Мал. 127. Прискорений крок

Мал. 128. Біг

Мал. 129. Ходьба
пригинаючись

Мал. 130. На схил
«ялинкою»

Мал. 131. Рух зигзагом

Мал. 132. Спуск із крутого схилу

Пересування по грузькому і слизькому ґрунту здійснюється короткими кроками; ноги потрібно переставляти швидко, щоб вони не встигли глибоко загрузнути або зісковзнути з опори. Нogu слід ставити на всю ступню, намагаючись вибирати для опори твердіші ділянки: борозни, виступи, корені (мал. 133).

Мал. 133. Рух по болоту

Повільним бігом долають довгі дистанції. Корпус під час бігу нахилено вперед трохи більше, ніж при ходьбі.

Темп бігу — 150-160 кроків за 1 хв, довжина кроку — : 70-90 см (мал. 134).

Біг у середньому темпі здійснюється вільним маршовим кроком. Корпус у цьому випадку тримають трохи нахиленим уперед. Енергійно відштовхуються тією ногою,

Мал. 134. Повільний біг

Мал. 135. Біг у середньому темпі

що позаду, і, зігнувши її в коліні, виносять стегном уперед-вгору і ставлять на всю ступню. Гомілка при цьому не виноситься дуже вперед, а ступня ставиться на землю далеко від проекції центра ваги тіла. Темп бігу — 165-180 кроків за 1 хв, довжина кроку — 85-90 см (мал. 135).

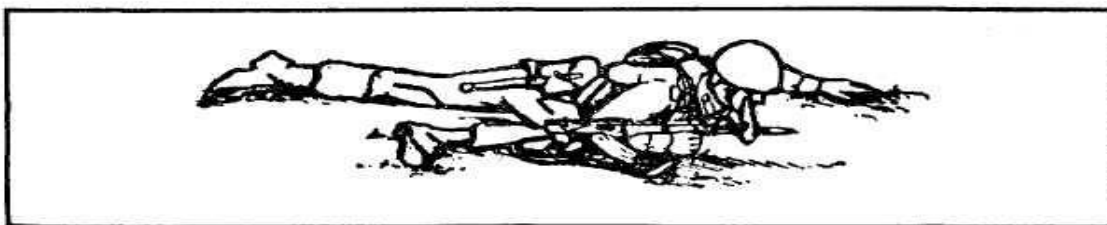
Швидкісним бігом перебігають з укриття до бойових і транспортних машин, розбігаються перед подоланням перешкод. Корпус нахилиється вперед значно більше, ніж під час бігу в середньому темпі, а відштовхування ногою і рух рукою ще енергійніші. Збільшення довжини кроку забезпечується за рахунок відштовхування ногою, що позаду, і швидкого перенесення її стегном уперед. Нога після відштовхування виноситься вперед зігнутою в коліні й м'яко ставиться на передню частину стопи з наступною опорою на всю ступню. Темп бігу — 180-200 кроків за 1 хв, довжина кроку — 120-150 см.

3. Перебігання застосовується для швидкого зближення з противником на відкритій місцевості. Довжина перебігання залежить від рельєфу та інтенсивності вогню противника і в середньому має бути 20-40 кроків. Чим відкритіша місцевість і сильніший вогонь, тим коротшим має бути перебігання (мал. 136). Для перебігання з положення лежачи необхідно спочатку поставити зброю на запобіжник, за попереджувальною командою визначити шлях руху і можливе укриття, потім за виконавчою командою стрімко перебігти у визначене місце. На місці зупинки лягти на землю, відповзти трохи вбік і, досягнувши вказаного командою місця, приготуватися до ведення вогню.

4. Переповзання застосовується для непомітного наближення до противника і прихованого подолання ділянок місцевості, що мають незначні укриття, нерівності рельєфу і перебувають під спостереженням або обстрілом противника. Залежно від обстановки, рельєфу місцевості та вогню противника солдат може переповзати: по-пластунському: лягти на землю, правою рукою взяти зброю за ремінь біля верхньої антабки і покласти її на передпліччя правої руки; підтягти праву (або ліву) ногу і водночас просунути ліву (праву) руку якомога далі, відштовхуючись зігнутою ногою, пересунути вперед, підтягнути другу ногу, висунути другу руку і продовжувати рухатися так само, притискуючи до себе зброю (мал. 137);

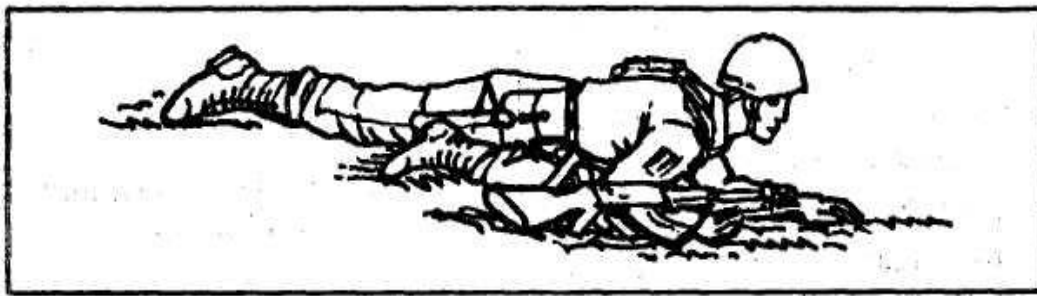

Мал. 136. Перебігання з положення лежачи

Мал. 137. Переповзання по-пластунському

напівкарачки: стати на коліна і, спираючись на передпліччя або кисті рук, підняти зігнуту праву (ліву) ногу до грудей, водночас ліву (праву) руку просунути вперед; просунути тіло вперед до повного випрямлення правої (лівої) ноги, водночас підтягнувши другу зігнуту ногу, і» просуваючи вперед другу руку, продовжувати рух; зброю тримати: при опорі на передпліччя — так само, як і при переповзанні по-пластунському; при опорі на кисті рук — у правій руці (мал. 138);

Мал. 138. Переповзання напівкарачки

на боці; лягти на лівий бік, підтягти вперед ліву ногу і зігнути в коліні, спертися на передпліччя лівої руки, каблуком правої ноги впертися в землю якомога ближче до себе; розгинаючи праву ногу, просунути тіло вперед; не змінюючи положення, продовжувати рух; зброю тримати правою рукою, поклавши її на стегно лівої ноги (мал. 139).

Мал. 139. Переповзання на боці

Добре навчений солдат здатен швидко і непомітно пересуватися на полі бою, що надає йому перевагу над противником.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО

- 1 Як ви гадаєте, за який час може подолати добре навчений солдат 100-метрову відстань по-пластунському?
2. Чому при переповзанні автомат тримають за ремінь біля верхньої антабки?
3. Чому під час бігу нога не виноситься вперед далі центра ваги тіла?
4. Які роди і види військ можуть брати участь у сучасному загальновійськовому бою?

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Самостійно відпрацювати та закріпити викладений матеріал.

Вчитель предмету «Захист Вітчизни»

УРОК № ____.

ТП Тема.2-2. ПОНЯТТЯ ПРО ВОГНЕВУ ПОЗИЦІЮ В ОБОРОНІ. ВИМОГИ ДО ВИБОРУ МІСЦЯ ДЛЯ ВЕДЕННЯ ВОГНЮ, ТА СПОСТЕРЕЖЕННЯ. ПРИЙОМИ ТА ПРАВИЛА ОБЛАДНАННЯ І МАСКУВАННЯ ОКОПУ ДЛЯ СТРІЛЬБИ ЛЕЖАЧИ.

Навчальна група: _____

Час: _____

Місце: _____

Мета: : Дати основні поняття про вогневу позицію в обороні, вимоги до вибору місця для ведення вогню, та спостереження, прийоми та правила обладнання і маскування окопу для стрільби лежачи.

Обладнання: Методичні матеріали, схеми, підручник, плакати.

План уроку

1. Вибір та обладнання позиції для стрільби і місця для спостереження
2. Нормативні розміри окопів
 - для стрільби лежачи;
 - для стрільби з коліна;
 - для стрільби стоячи.

Хід уроку

- I. Шиккування. Привітання, огляд зовнішнього вигляду, захід у клас, розміщення
- II. Оголошення теми, мети та завдань уроку
- III. Відпрацювання основних питань.
- IV. Контрольне опитування.
- V. Підведення підсумків.
- VI. Домашнє завдання.

Розповідь вчителя.

1. Вибір та обладнання позиції для стрільби і місця для спостереження

Важливе значення для здобуття перемоги має і те» наскільки правильно солдат вибере місце для ведення вогню і спостереження за противником.

На місцевості солдат відшукує природне укриття (канава, вирва, колода тощо), потім оглядає все довкола і непомітно переміщується до нього. Перш ніж розпочати обладнання позиції, необхідно швидко вивчити місцевість, звернувши особливу увагу на низини, канали, борозни та інші укриття, що їх противник може використати для непомітного наближення.

Вивчивши місцевість і переконавшись у правильності вибору місця, солдат починає рити окоп для стрільби лежачи (мал. 140). Зброю кладе справа від себе на відстані простягнутої руки стволом у напрямі противника, повернувшись на лівий бік, виймає піхотну лопатку і, тримаючи її за держак обома руками, ударами до себе підрізає дерен. Знявши дерен, складає його збоку, щоб після риття окопу його можна було використати для маскування бруствера; землю викидає спочатку вперед, потім убік, щоб захистити себе від куль, осколків снарядів, мін.

Якщо перед окопом є чагарник або висока трава, то з метою поліпшення огляду й обстрілу потрібно розчистити їх непомітно для противника. Крім того, слід підготувати автомати і кулемети для ведення вогню вночі. Для автомата робиться в бруствері жолобок з таким розрахунком, щоб покладений в нього автомат був наведений точно у вказаному командиром напрямі. Краї жолобка утрамбовують і обкладають дерном. Кілочки-обмежувачі забивають по два біля цівки і приклада автомата. По можливості кілочки замінюють рогатками.

Під час роботи голову треба тримати якомога ближче до землі, але так, щоб можна було вести постійне спостереження за противником.

Викопавши передню частину окопу на глибину 20 см, солдат пересувається трохи назад і продовжує рити його далі. Ширина готового окопу — 60 см, довжина — 170 см.

Надалі окоп удосконалюється: його поглиблюють і роблять придатним для стрільби з коліна (мал. 141) і стоячи (мал. 142). Глибина готового окопу: для стрільби лежачи — до 30 см, для стрільби стоячи — до 110 см. Висота бруствера — 30-60 см

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО

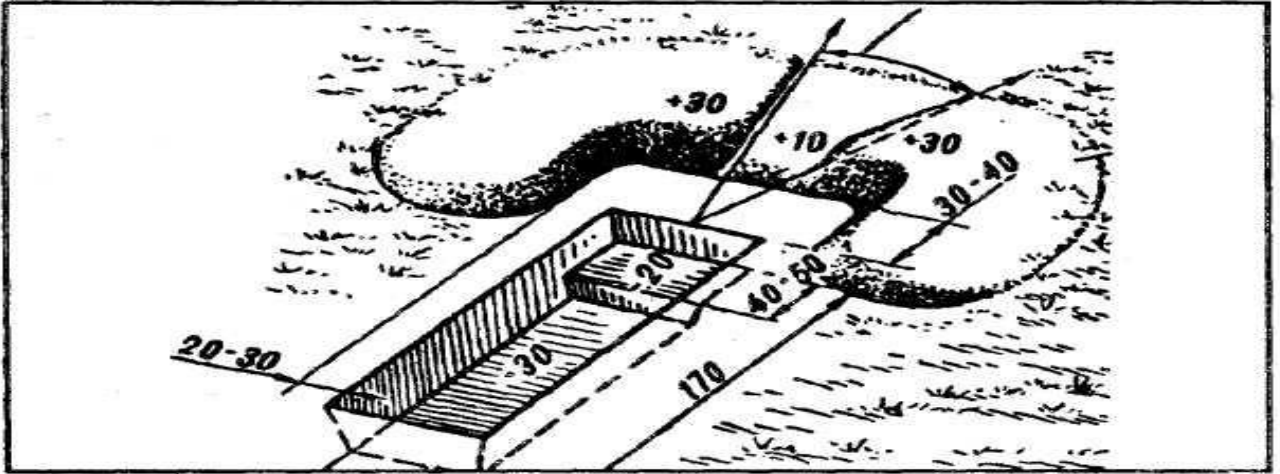
1. Як вибирається позиція для бою?
2. Як копається окоп?
3. Розміри окопів для стрільби лежачи, з коліна, стоячи.

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

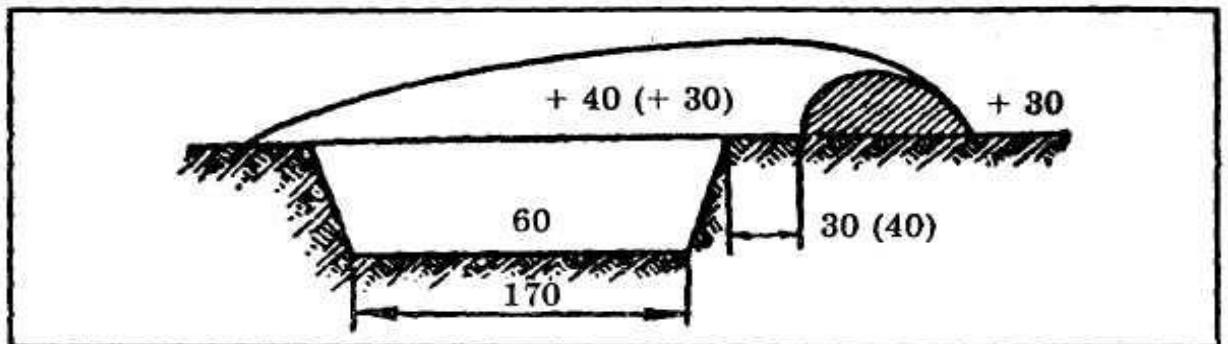
1. Самостійно відпрацювати та закріпити викладений матеріал.

Вчитель предмету «Захист Вітчизни»

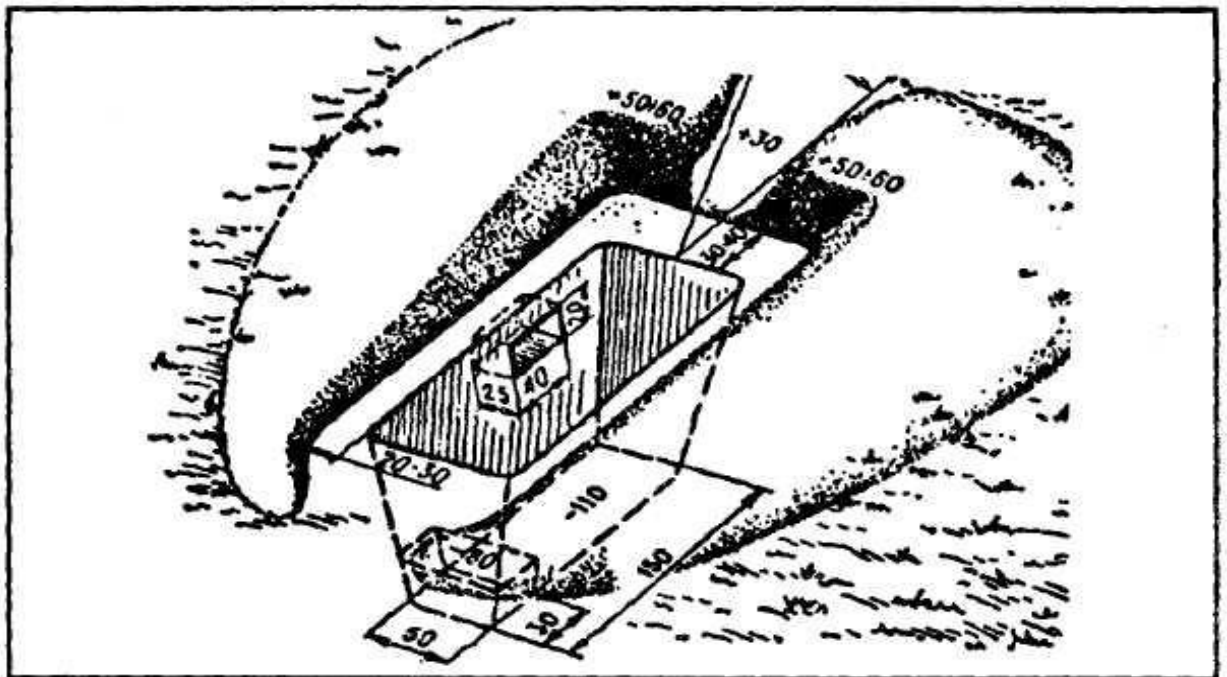
2. Нормативні розміри окопів.

Мал. 140. Окоп для стрільби лежачи

Мал. 141. Окоп для стрільби з коліна

Мал. 142. Окоп для стрільби стоячи

УРОК № ____.

ТП Тема.2-3. СПОСТЕРІГАЧ, ТА ЙОГО ОBOB'ЯЗКИ. ВИБІР МІСЦЯ ДЛЯ ВЕДЕННЯ СПОСТЕРЕЖЕННЯ. СПОСОБИ ВИВЧЕННЯ МІСЦЕВОСТІ. ВИЯВЛЕННЯ ЦІЛЕЙ ТА ДОПОВІДЬ ПРО ЇХ ЗНАХОДЖЕННЯ.

Навчальна група: _____

Час: _____

Місце: _____

Мета: Дати основні поняття про вимоги які висуваються до вибору і зайняття місця солдатом, якого призначено спостерігачем.

Обладнання: Методичні матеріали, схеми, підручник, плакати.

План уроку

1. Вимоги висуваються до вибору і зайняття місця солдатом, якого призначено спостерігачем.
2. Алгоритм дій спостерігача
3. Рішення ситуативних завдань.

Хід уроку

- I. Шикування. Привітання, огляд зовнішнього вигляду, захід у клас, розміщення
- II. Оголошення теми, мети та завдань уроку
- III. Відпрацювання основних питань.
- IV. Контрольне опитування.
- V. Підведення підсумків.
- VI. Домашнє завдання.

Розповідь вчителя.

1. Вимоги висуваються до вибору і зайняття місця солдатом, якого призначено спостерігачем.

Він мусить усе бачити й чути і при цьому залишатися непоміченим для противника. Місце має забезпечувати достатній огляд, маскування, укриття від вогню противника і мати зручні підходи. Не потрібно влаштовуватися на вершинах, горбах, біля самотнього дерева чи будинку, в невеликому гаю, тобто поблизу тих об'єктів місцевості, які привертають увагу противника і допомагають йому орієнтуватися..

Найзручнішими для спостереження є окопи, канави, вирви від снарядів тощо. Місце для спостерігача в них обирається так, щоб позаду був насип, горбок чи пустир, і тоді постать спостерігача не вирізнятиметься на тлі неба.Поблизу предметів на місцевості (стовпа, дерева) спостереження ведеться з тінювого боку в положенні лежачи (мал. 143, а, б). Подивіться на малюнок 144 і спробуйте визначити, де спостерігач обрав і зайняв місце для спостереження правильно, а де — ні .

2. Алгоритм дій спостерігача

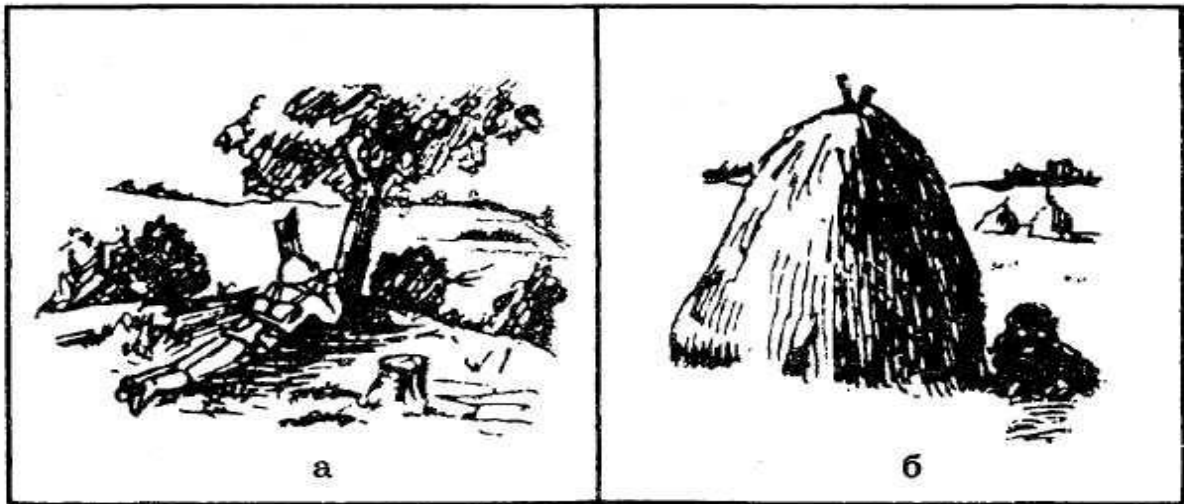
Для зручності спостереження і детального огляду місцевості призначений спостерігачеві сектор умовно розбивається на такі три зони спостереження: 1) близька, найдоступніша для спостереження неозброєним оком, на відстані 400-500 м; 2) середня, до 1000 м; 3) далека, до межі видимості. Межі зон встановлюються за добре видимими орієнтирами або предметами на місцевості. Орієнтири визначаються справа наліво, від себе вдалину. Подивіться на малюнок 145 і спробуйте визначити, під яким номером буде визначено орієнтир: «дерево», «камінь», «далекий гай», «кущ» (відповідь у кінці теми).

Спостерігач спочатку оглядає усе довкола (в наступі — від себе до противника, в обороні — від противника до себе). Потім уважніше оглядає близьку зону (спостереження ведеться справа наліво за умовно визначеними орієнтирами від себе вдалину). Відкриті ділянки оглядаються швидше, закриті — детальніше. Про все помічене спостерігач доповідає командирові, не припиняючи спостереження. У доповіді спостерігач вказує орієнтир і відстань від нього (вправо, вліво, далі, ближче), те, що помічено, наприклад: «Орієнтир два — вліво 50, ближче —

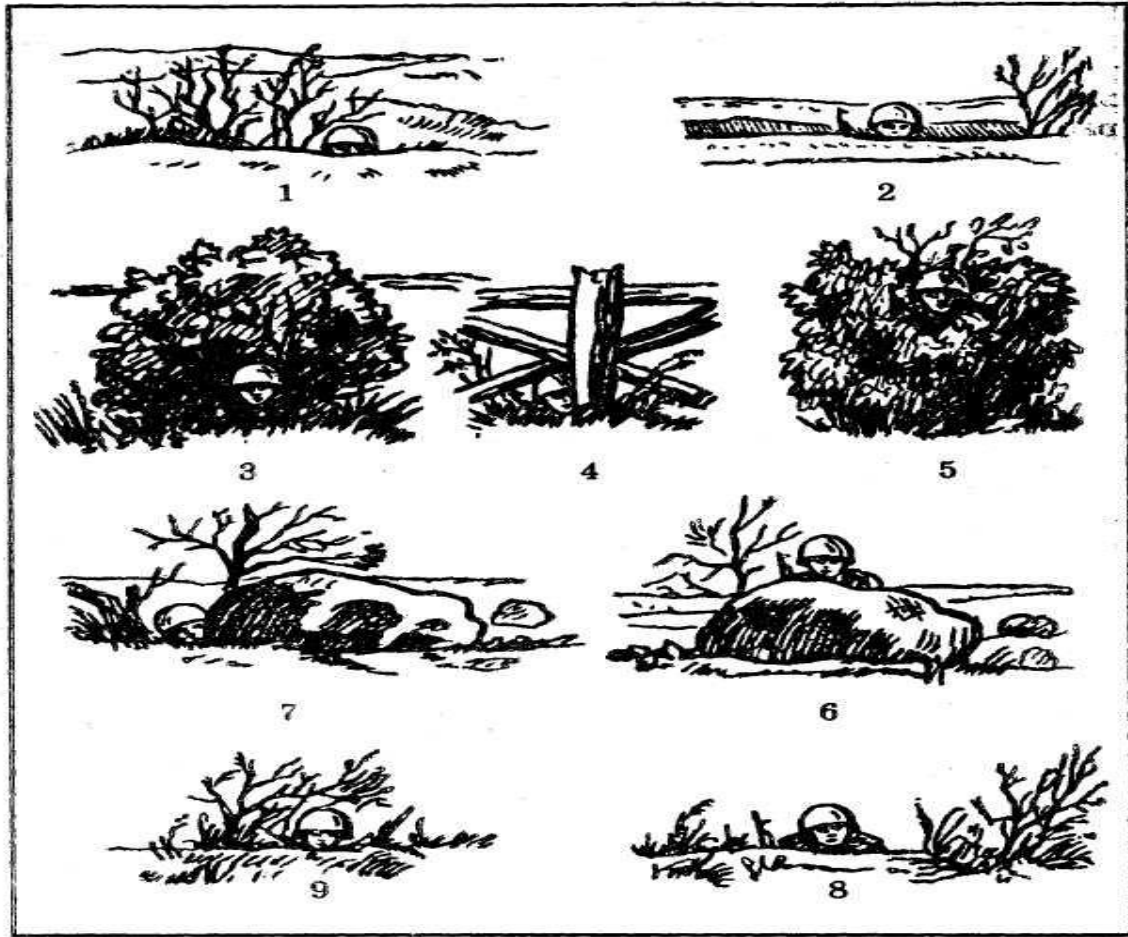
100, біля пожевклого куща — кулемет противника».

3. Рішення ситуативних завдань.

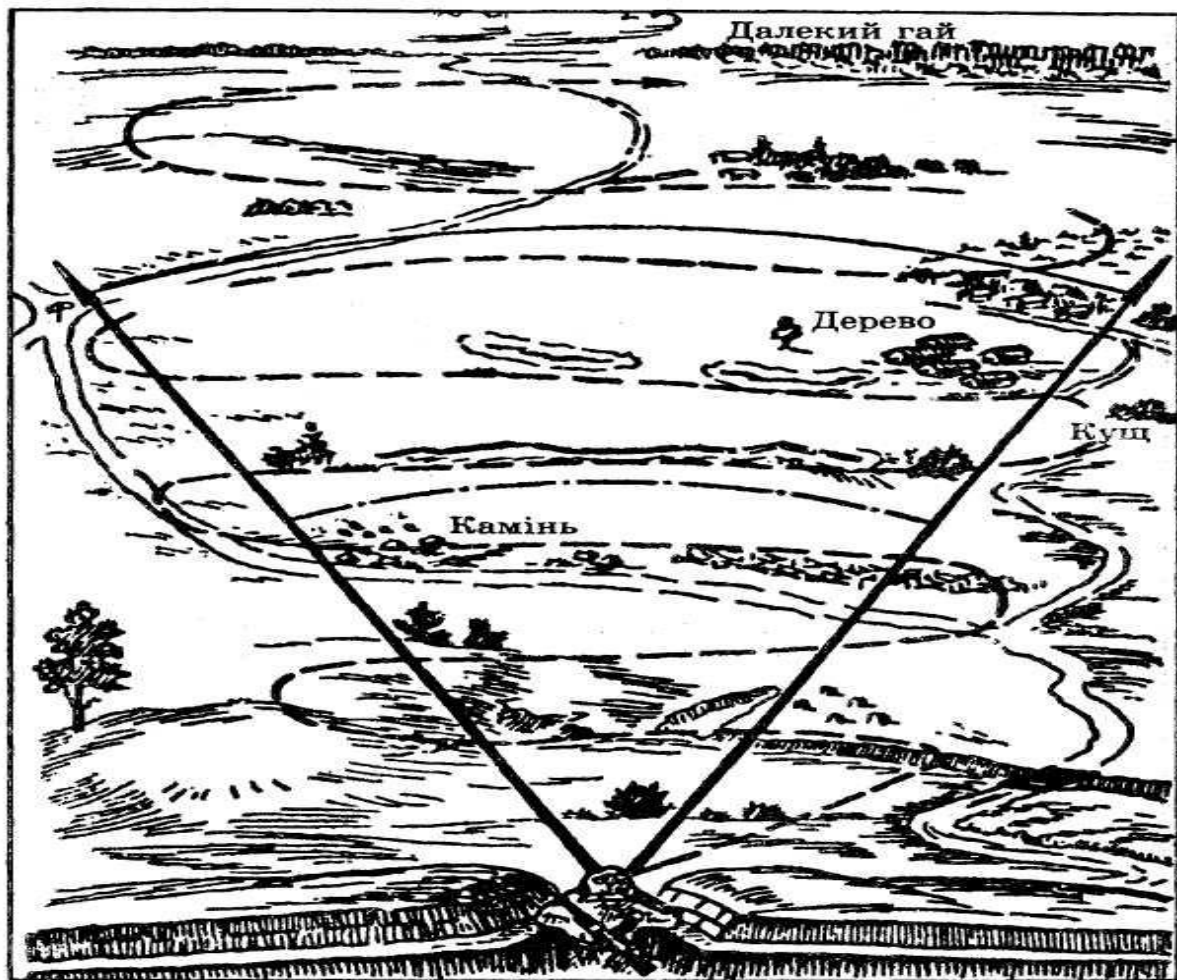
Спостереження є одним з основних способів ведення розвідки, від якої, як відомо, залежить успіх бою, а отже, дії солдата-спостерігача повинні бути грамотними і вмілими

**Мал. 143. Спостереження з положення лежачи:
а — під деревом, б — під скиртою**

Мал. 144. Чи правильно обрав місце спостерігач?

Мал. 145. Послідовність огляду місцевості в секторі спостереження

Відповіді

1. До мал. 144: правильно обране місце для спостереження — 1, 3, 4, 7, 9; неправильно — 2, 5, 6, 8.
2. До мал. 145: орієнтири: 1 — «кущ»; 2 — «камінь»; 3 — «дерево»; 4 — «далекий гай».

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО

1. Де краще зайняти місце для спостереження?
2. Для чого необхідно після перебіжки відповзати вбік?

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Самостійно відпрацювати та закріпити викладений матеріал.

Вчитель предмету «Захист Вітчизни»

УРОК № ____.

ТП Тема.2-4.Способи боротьби з танками та броньованими машинами.

Навчальна група: _____

Час: _____

Місце: _____

Мета: : Дати основні поняття про способи боротьби з танками та броньованими машинами.

Обладнання: Методичні матеріали, схеми, підручник, плакати.

План уроку

- 1.Магнітний азимут та його визначення на місцевий предмет.
- 2.Рух за азимутом

Хід уроку

- I. Шикування. Привітання, огляд зовнішнього вигляду, захід у клас, розміщення
- II. Оголошення теми, мети та завдань уроку
- III. Відпрацювання основних питань.
- IV. Контрольне опитування.
- V. Підведення підсумків.
- VI. Домашнє завдання.

Розповідь вчителя.

1.Можливості озброєння механізованого відділення для боротьби з танками та броньованими машинами

Боротьба з танками, бойовими машинами піхоти та бронетранспортерами противника є однією з найважливіших задач у загальновійськовому бою. Для досягнення успіху солдату треба знати сильні та слабкі сторони бойових машин, особливо уразливі місця, бойові можливості свого озброєння для правильного застосування його в бою.

У механізованому відділенні для боротьби з танками і броньованими машинами противника є: ручний протитанковий гранатомет (РПГ-7 та РПГ-18), ручні кумулятивні протитанкові гранати (РКГ-3), крім того на БМП – протитанковий ракетний комплекс бойової машини (ПТРК) та гармата БМП.

Бойові можливості цих протитанкових засобів визначаються перш за все їх характеристиками: бронепробиваемість, дальність стрільби, влучність вогню та швидкострільність.

Ракета ПТРК, снаряд гармати БМП та граната РПГ-7 практично пробиває броню любого сучасного танку. Найбільш результативний вогонь по танкам на дальностях може бути: із ПТРК – 1000 – 1500 м, гармати БМП – до 1300 м, РПГ – 7 – 100 – 300 м. Ручна кумулятивна граната (РКГ – 3) при влученні у ціль вибухає миттєво, під час вибуху створюється кумулятивний струм, який пробиває броню або розбиває гусеницю, уражає обладнання та озброєння танку. Крім того, вогнем автоматів та кулеметів можна нанести пошкодження оглядовим приладом та прицілом. Успішність боротьби з танками буде залежати також і від морально-бойових якостей особового складу, від взаємодії із засобами і силами що приймають участь у бою, від характеру місцевості та стану погоди.

Ручний протитанковий гранатомет РПГ – 7 (мал.110)

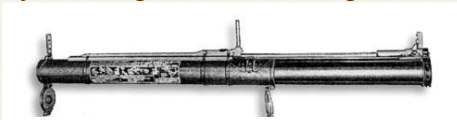

знаходиться на озброєнні у механізованому відділенні. Озброєний гранатометник має тактико-технічну характеристику:

- Калібр – 40 мм
- Маса – 6,3 кг
- Прицільна дальність стрільби – 500 м
- Дальність дійсного вогню – 330 м
- Дальність прямого пострілу (по танку висотою 2 м) – 330 м
- Бойова швидкострільність – 4 – 6 постр/хв.

Мал.110 Стрелець з РПГ-7

Ручний протитанковий гранатомет РПГ – 18 (мал. 111)

знаходиться на озброєнні у механізованому відділенні. Під час ведення бою, в обороні озброюється старший стрілець і стрілець по одному гранатомету. Має тактико-технічну характеристику:

Калібр – 64 мм,

Прицільна дальність стрільби – 200 м

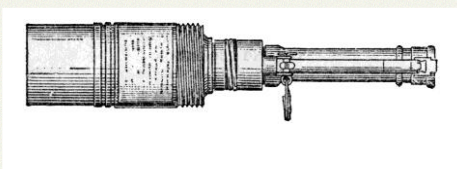
Мал..111 Протитанковий гранатомет РПГ

Дальність прямого пострілу (по танку висотою 2 м) – 135 м

Маса - 2,6 кг

Використання одноразовий

Ручна кумулятивна протитанкова граната РКГ – 3 (мал.112)

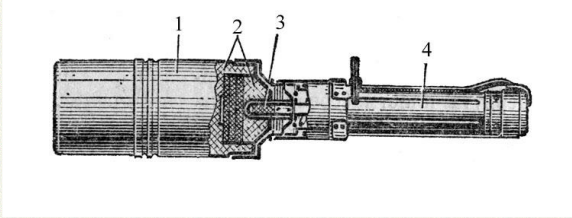

Призначення: протитанкова граната, направленої дії, призначена для боротьби з танками та броньованими машинами, для зруйнування довгочасних та польових оборонних споруд.

Принцип дії: при попаданні у ціль граната миттєво вибухає та утворений струмінь газів високої щільності і температури пробиває броню та перешкоди. Тактико-технічна характеристика РКГ - 3

- Тип – протитанкова;
- Характер дії – направленої дії, ударна;
- Час горіння запалу – миттєво при зіткненні з цілью 1070 год
- Середня дальність броску кидка – 15 -20 м

Загальна будова РКГ – 3 (мал.113)

1. Корпус
2. Рукоятка (в якій розташовано ударний механізм, стабілізатор, запобіжний пристрій)
3. Розривний заряд
4. Запал

Порядок спорядження РКГ – 3:

Достати гранату із сумки, викрутити рукоятку, вставити у трубку корпуса запал та накрутити рукоятку до кінця.

2.Застосування ручних протитанкових гранат для знищення танків та броньованих машин.

У сучасному бою боротьба з танками та броньованими машинами противника покладається в основному на протитанкову артилерію, комплекси ПТРК, а також на протитанкові гранатомети та мінно- вибухові загородження. Не виключена можливість, що окремі танки та броньовані машини можуть прорватися до переднього краю оборони наших військ. Їх необхідно знищити ручними протитанковими гранатами.

Якщо до окопу наближається танк, солдату треба почекати, коли він підійде на відстань 25-30 м та використовуючи мертвий простір (ділянку, на якій солдат не може бути вражений кулями із танку), кидає протитанкову гранату у танк. Якщо танк не вражений і він продовжує рухатися прямо, солдат лягає на дно окопу або відскакує в бік. Коли танк пройде, швидко встає та вражає в уразливе місце наступною гранатою. Екіпаж підбитого танку, що намагається залишити його знищується вогнем із автомату. Кидати протитанкову гранату можна стоячи, з коліна та з положення лежачи, але обов'язково із-за сховища, яке може захистити від вибухової хвилі та осколків гранати .

Замах гранатою починати плавно, а потім поступово збільшувати швидкість руху руки; закінчуючи замах, вкладають у кидок усю силу. Кинувши гранату, негайно треба сховатися. При цьому треба враховувати, що за час польоту гранати танк пройде 5-10 м

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО

Питання для самоконтролю:

1. Які є засоби для боротьби з броньованими цілями?
2. Які дії солдата, при наближенні танка:
 - а) на 100 м?
 - б) на 25 м?
 - в) на 2 м?
3. Під яким кутом треба кинути гранату, щоб вона уразила ціль на відстані 20 м?
4. Який час треба солдату, лежачи в окопі, починаючи з моменту кидка гранати?

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Самостійно відпрацювати та закріпити викладений матеріал.

Вчитель предмету «Захист Вітчизни»

УРОК № ____.

ТП Тема.2-5. Способи боротьба з низько летючими повітряними цілями. Тематичне оцінювання.

Навчальна група: _____

Час: _____

Місце: _____

Мета: : Дати основні поняття про способи боротьба з низько летючими повітряними цілями.
Провести тематичне оцінювання.

Обладнання: Методичні матеріали, схеми, підручник, плакати.

План уроку

- 1.Способи боротьба з низько летючими повітряними цілями
- 2.Опізнавальні знаки літаків іноземних армій
- 3.Застосування стрілецької зброї для боротьби з літаками та вертольотами
4. Тематичне оцінювання.

Хід уроку

- I. Шикування. Привітання, огляд зовнішнього вигляду, захід у клас, розміщення
- II. Оголошення теми, мети та завдань уроку
- III. Відпрацювання основних питань.
- IV. Контрольне опитування.
- V. Підведення підсумків.
- VI. Домашнє завдання.

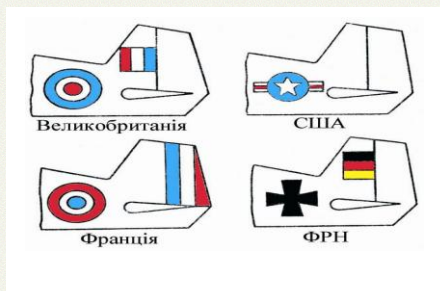
Розповідь вчителя.

1.Способи боротьба з низько летючими повітряними цілями

Головною ударною силою військово-повітряних сил іноземних держав є тактична авіація. Бойові якості літаків та вертольотів тактичної авіації надають їй можливість вирішувати різні завдання. Основна її задача – підтримка сухопутних військ при наступі та обороні шляхом нанесення вогневого ураження наземному противнику на невеликих висотах. Досвід бойових дій визначає, що механізовані підрозділи здатні вогнем із штатної зброї успішно знищувати літаки і вертольоти противника. Для боротьби з літаками і вертольотами противника треба знати їх бойові характеристики, опізнавальні знаки та тактику дій, а також правила стрільби по повітряних цілях. Бойову характеристику і тактику дій було викладено у розділі „Бойова характеристика техніки та авіації іноземних армій”, отже залишилось ознайомитися із застосуванням стрілецької зброї для боротьби з авіацією противника.

2.Опізнавальні знаки літаків іноземних армій

Відрізнити державну належність літаків та вертольотів надають опізнавальні знаки (позначення). Вони мають вигляд геометричних фігур (кіл, квадратів, ліній, зірок та хрестів). Опізнавальні знаки наносяться на крила, бойову поверхню фюзеляжу та вертикальне опірення (мал.114)

Мал. 114 Опізнавальні знаки літаків іноземних армій

3.Застосування стрілецької зброї для боротьби з літаками та вертольотами

Для боротьби з літаками та вертольотами противника разом із зенітними засобами застосовується і стрілецька зброя. Найбільш ймовірна дальність відкриття вогню по літаках на висоті не більше 400 м дорівнює 500- 600 м . Приціл у всіх випадках ставлять „5” або „П”. Стрільба ведеться двома способами – загороджувальним та супроводжувальним (мал.115) Загороджувальний спосіб стрільби застосовується по цілях, швидкість польоту яких перевищує

Мал.115 Способи ведення вогню по літакам та вертольотам

150 м/с. При цій швидкості величина випередження досягає декілька десятків корпусів літака, визначити його зорво дуже важко. Сутність загороджувального вогню у тому, що попереду за курсом руху літака завчасно утворюють зону загороджувального вогню, з таким рахунком, щоб забезпечити пересікання трас куль із ціллю. Для відкриття вогню зброя спрямовується вгору у точку на передбачаємому шляху руху цілі. Вогонь відкривається, коли до цілі буде 800 – 900 м. При цьому зброя утримується в одному положенні до виходу цілі із зони загороджувального вогню. Якщо видно траси своїх куль поблизу цілі, то не закінчуючи стрільбу, переносять зброю у бік цілі до зіткнення з нею трас куль. Супроводжувальний спосіб стрільби застосовується по повільно летячих повітряних цілям (вертольотах, транспортним літаках,

парашутистах). Сутність його полягає у тому, що стрільці-автоматники (кулеметники), переміщуючи зброю, безперервно утримують лінію прицілювання попереду цілі за її курсом на величину розрахованого випередження та роблять довгу чергу у момент найбільш точної наводки зброї.

Величина випередження при фланговому визначається за формулою:

$$S = V_{ц} * t , \text{ де}$$

$V_{ц}$ – швидкість польоту цілі (м/с)

T – час польоту кулі (с)

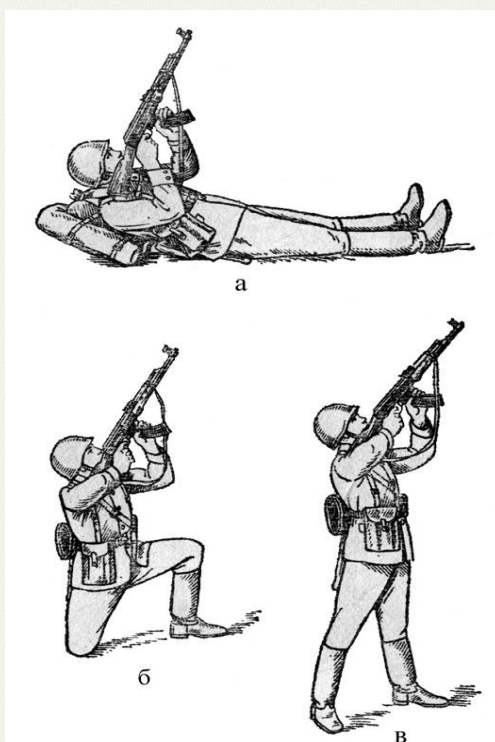
Практичне випередження визначають відстані до 500 м воно дорівнює 60 – 80 м сім корпусів цілі) стрільбу по повітряних ведуть лежачи, з коліна стоячи, а також при бою в обороні – із окопу.

Вогонь відкривається самостійно або за командами командира відділення:

„По літаку, п’ять, сім фігур вперед, загороджувальним, довгими, ВОГОНЬ”

„По парашутисту, п’ять, чотири фігури супроводжувальним довгим – ВОГОНЬ”.

Для ведення вогню по літакам та вертольотам солдат приймає положення коліна або стоячи (мал.116).

русі цілі

зорво. На (п’ять – цілях веденні

нижче,

лежачи, з

Мал. 116 Положення при стрільбі по повітряним цілям:

а – лежачи; б – з коліна; в – стоячи.

4. Тематичне оцінювання.

1. Який спосіб пересування доцільно використовувати:

- а) рухаючись в атаку;
- б) для піднесення боєприпасів на передній край оборони механізованого відділення (взводу);
- в) для захоплення солдата противника в полон;

2. Які відмінності у обладнанні окопу для стрільби стоячи із АК – 74 та РКК – 74?

3. Якими способами можна отримати відомості про противника?

4. Які демаскуючі ознаки противника можна виявити, оглядаючи узлісся?

5. На що треба звернути увагу, оглядаючи:

- а) річку та міст;
- б) узлісся гаю;
- в) околицю населеного пункту;
- г) ділянку місцевості, де можливо розташовується противник;

6. Чим відрізняється вогнева позиція солдата від місця, що вибране для спостереження?

7. Які дії солдата, при наближенні танка:

а) на 100 м?

б) на 25 м?

в) на 2 м?

8. Під яким кутом треба кинути гранату, щоб вона уразила ціль на відстані 20 м?

9. Який час треба солдату, лежачи в окопі, починаючи з моменту кидка гранати?

10. Визначити величину випередження для стрільби по літаку, довжина якого 15 м, який летить зі швидкістю 720 км/год зліва направо на дальності 500 м. Подати команду відділенню на відкриття вогню по літаку

11. Визначити величину випередження для стрільби по парашутисту, який спускається на парашуті вниз зі швидкістю 6 м/с на дальності 500 м. подати команду на відкриття вогню по парашуту.

IV. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Самостійно відпрацювати та закріпити викладений матеріал.

Вчитель предмету «Захист Вітчизни»

УРОК № ____.

ТП Тема.2-6. ОСНОВНІ ВИДИ ІНЖЕНЕРНИХ ЗАГОРОДЖЕНЬ. СПОСОБИ ЗАСТОСУВАННЯ (ВСТАНОВЛЕННЯ) МІННО-ВИБУХОВИХ ЗАГОРОДЖЕНЬ ТА ЇХ ДЕМАСКУЮЧІ ПРИЗНАКИ.

ДГП. ЗБРОЯ НЕВИБІРКОВОГО ХАРАКТЕРУ.

Навчальна група: _____

Час: _____

Місце: _____

Мета : Дати основні поняття про основні види інженерних загороджень. способи застосування (встановлення) мінно-вибухових загороджень та їх демаскуючі признаки.

ДГП. Розповісти про погляди МГП щодо зброї невибіркового характеру.

Обладнання: Методичні матеріали, схеми, підручник, плакати.

План уроку

- 1.Протитанкові міни.
2. Протипіхотні міни
- 3.Характеристики мін
- 4.Встановлення мін
5. ДГП. зброя невибіркового характеру.

Хід уроку

- I. Шикування. Привітання, огляд зовнішнього вигляду, захід у клас, розміщення
- II. Оголошення теми, мети та завдань уроку
- III. Відпрацювання основних питань.
- IV. Контрольне опитування.
- V. Підведення підсумків.
- VI. Домашнє завдання.

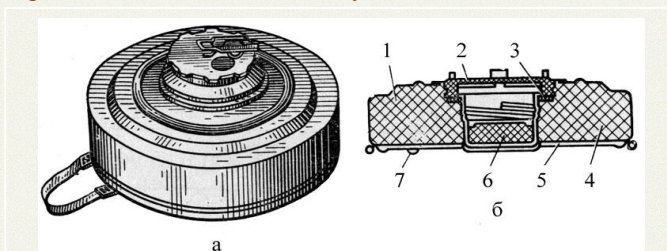
Розповідь вчителя.

Основні види інженерних загороджень

У сучасному бою інженерні загородження будуть відігравати важливу роль у забезпеченні бойових дій підрозділів. Вони улаштовуються на місцевості з метою завдати противнику ураження, уповільнити його просування або не дати можливості йому провести маневр. По характеру впливу на противника інженерні загородження бувають мінно-вибухові, не вибухові або комбіновані (поєднують мінно- вибухові і невибухові). Основним видом інженерних загороджень є мінно- вибухові. Для улаштування мінно-вибухових загороджень застосовуються міни. За своїм призначенням вони розподіляються на протитанкові та протипіхотні.

1.Протитанкові міни

Ці міни застосовуються для ураження танків та іншої бойової техніки. Вони бувають проти гусеничні, що вибухають при безпосередньому наїзді на них танком, та протидишові, що вибухають під проекцією танка при спрацюванні спеціального вибухача.

Мал. 117. Протитанкова міна ТМ-62М:
а – загальний вигляд міни з вибухачем МВЧ-62 в транспортному положенні; б – розріз міни без вибухача (з пробкою); 1 - корпус; 2 - пробка; 3 - прокладка; 4 - заряд; 5- днище; 6 – додатковий детонатор; 7 – провущина для кріплення ручки, щоб переносити міну

Загальна будова. Міна має будову : корпус (метал, дерево, пластмаса), заряд вибухової речовини, вибухач та проміжний детонатор. (мал.117)

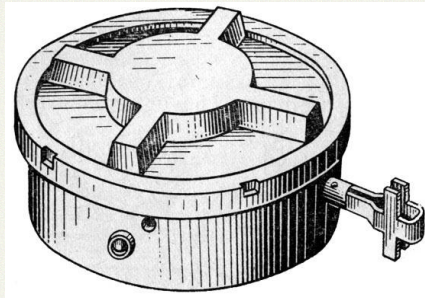
Принцип дії: Коли танк наїжджає гусеницею на міну, її кришка розплющується та опускається разом із вибухачем до її упору у проміжний детонатор. Ударник вивільняється під дією пружини, розбиває запал, визиваючи вибух міни. Протитанкові міни уражають фугасною дією заряду та кумулятивним

струменем.

2. Протипіхотні міни

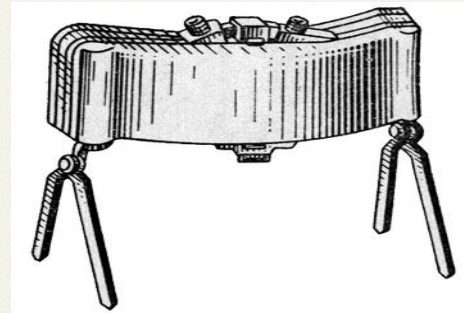
Ці міни застосовуються для ураження живої сили противника. Вони бувають фугасні та осколкові.

Загальна будова. Міна має будову: корпус, заряд вибухової речовини та вибухач із запобіжним приладом. (мал.118)

Мал. 118 Протипіхотна міна ПМН-2.

Під час вибуху протипіхотні міни уражають фугасною дією або осколками. Фугасні міни уражають одного чоловіка, осколкові – одночасно декількох чоловік (мал. 119).

Мал.119 . Протипіхотна міна МОН-50

Сучасні протипіхотні фугасні міни („Мон при міни

ета”, „Пелюсток”) мають крихітні розміри – 4-6 см², товщині не більше 1 см. Вага – від 8 до 11 г. Корпус виготовлено з м'якого пластику або синтетичної тканини, заряд - желеподібна вибухівка малої ваги г. Міни цього класу не мають вибухового приладу. Їх розкидають на місцевості за допомогою засобів дистанційної установки. У вихідному положенні вони просякнуті флегматизованими речовинами (фреоном та інш.) і при падінні на землю не вибухають. Через кілька хвилин після падіння на землю вони стають вибухонебезпечними: при незначному натисканні або переміщенні вони вибухають. Колір міни – такий, як і місцевість. Вони можуть тривалий час перебувати у бойовому стані.

– до 9

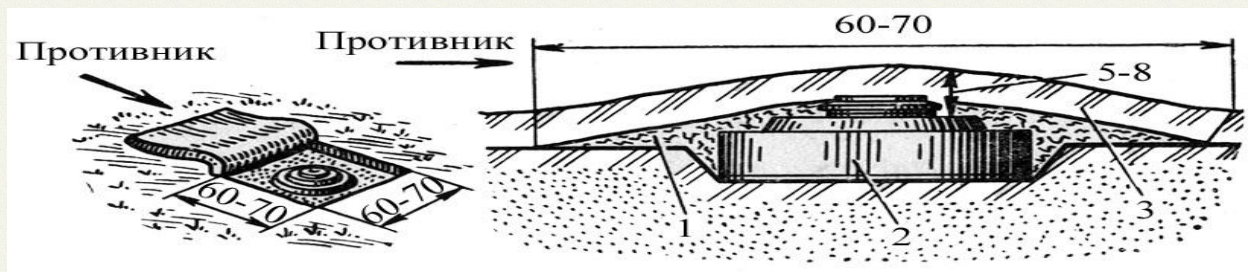
3. Характеристики мін

Показники	Протитанкові міни		Протипіхотні міни			
	ТМ – 62М	ТМ – 57	МОН – 50	ОЗМ – 72	ПМН – 2	ПОМЗ - 2
Маса міни, кг	9,5 - 10	9	2	5	0,4	1,8
Маса заряду вибухових речовин, кг	7	6,5	0,7	0,66	0,1	0,075
Радіус суцільного ураження, м	-	-	-	25	-	4
Зусилля, необхідне для спрацювання, Н	1500	2000	-	-	50	-
Матеріал корпусу	Метал	Метал	Пластмаса	Чавун	пластмаса	Чавун
Вибуховий пристрій	МВ4-62	МВ3 -57	Керований	МУВ	механічний	МУВ

3.Встановлення мін

Протитанкові та протипіхотні міни встановлюють на шляху руху танків та піхоти противника. В обороні їх влаштовують перед переднім краєм, особливо для прикриття флангів та у глибині, а при наступі – перед рубежем відбиття контратаки противника.

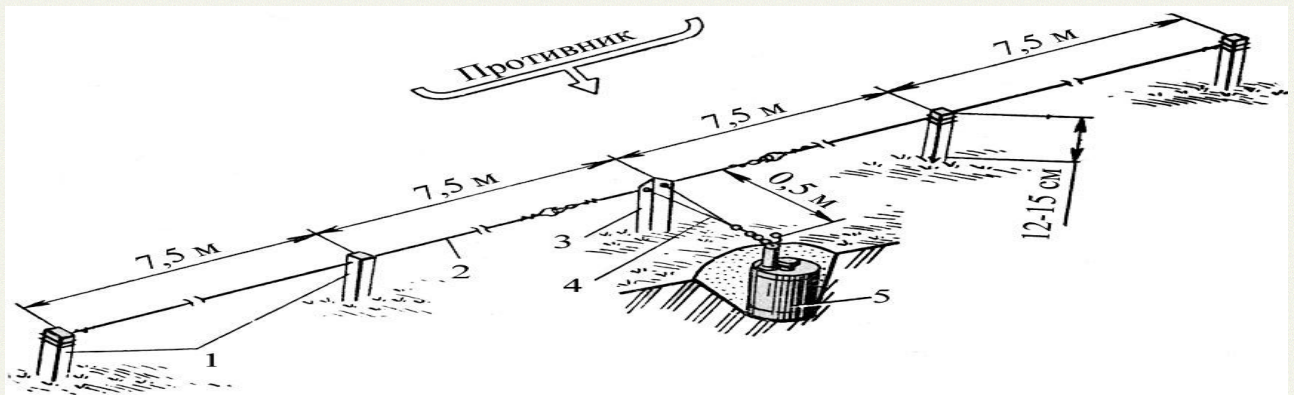
Протитанкові міни встановлюють на місцевості вручну, а також за допомогою мінних загороджувачів та вертольотів, обладнаних спеціальним обладнанням. Протипіхотні міни встановлюють тільки вручну.

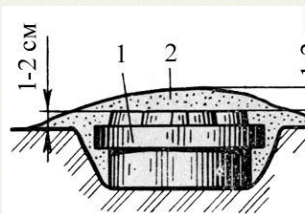
Мал. 120 Встановлення протитанкової міни в ґрунт вручну з маскуваннюм деревом:
1 – обсіпка ґрунтом; 2 - міна; 3 – дерев.

Для встановлення міни вручну необхідно викопати лунку за її розмірами, з таким розрахунком, щоб установлена міна трохи виступала над поверхнею ґрунту, викрутити вибухач, перевести вибухач у бойове положення та замаскувати міну. Протитанкові міни маскуються товщею ґрунту у 5-8 см (мал. 120), протипіхотні – 1-2 см (мал.121, 122). Знімати протипіхотні міни категорично забороняється, вони знищуються підривом заряду вибухової речовини або іншим способом. Міни, улаштовані на окремій ділянці місцевості, утворюють мінні поля. Демаскуючими ознаками мін є: невеликі бугорки над ними, не прибрана при їх установці земля, зимою утоптаний сніг, осадка ґрунту, забута укупорка від мін та вибухачів, забутий інструмент та прилад для мінування, сліди машин, людей, покажчики та огороження.

ІV. ЗА КР П Л Е Н Н Я В И В Ч

Мал. 122 Встановлення протипіхотної міни ОЗМ-72 в ґрунт:
1 – дерев'яні кілки; 2 – дротова розтяжка; 3 – металевий кілок; 4 – трос з карабінами; 5 – міна ОЗМ-72 з підривником МУВ-3 (МУВ-4).

Мал.121 Встановлення міни ПМН-2 у ґрунт:
1 – міна; 2 – маскуваннюм пухким ґрунтом.

ЕНОГО

1. Які міни не можливо виявити, використовуючи міношукачи?
2. Яким частинам танку можна завдати ураження за допомогою протитанкових мін?
3. Чи можна протипіхотною міною уразити мотопіхотне відділення противника? Якою міною завдається ураження?
4. Чому у протипіхотних та протитанкових мінах корпуси бувають різних матеріалів?
5. По яким ознакам можна визначити установку міни?

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Самостійно відпрацювати та закріпити викладений матеріал.

Вчитель предмету «Захист Вітчизни»

УРОК № ____.

ТІІ Тема.3-1.Суть орієнтування на місцевості. Визначення сторін горизонту за компасом. Доповідь про своє місцезнаходження.

Навчальна група: _____

Час: _____

Місце: _____

Мета: : Дати основні поняття про суть орієнтування на місцевості, та визначення сторін горизонту за компасом.

Обладнання: Методичні матеріали, схеми, підручник, плакати.

План уроку

- 1.Суть орієнтування на місцевості
- 2.Доповідь про своє місцезнаходження

Хід уроку

- I. Шикування. Привітання, огляд зовнішнього вигляду, захід у клас, розміщення
- II. Оголошення теми, мети та завдань уроку
- III. Відпрацювання основних питань.
- IV. Контрольне опитування.
- V. Підведення підсумків.
- VI. Домашнє завдання.

Розповідь вчителя.

1.Суть орієнтування на місцевості

Орієнтування на місцевості – це визначення свого місцезнаходження відносно сторін горизонту та місцевих предметів та точне дотримання вказаного або вибраного напрямку руху. У бойовій обстановці орієнтування на місцевості включає також визначення свого місцезнаходження відносно своїх військ та військ противника. Вміння швидко та точно орієнтуватися на місцевості надає можливість успішно виконувати бойову задачу на невідомій місцевості, у лісі та в умовах обмеженої бачимості.

Орієнтуватися на місцевості можна за допомогою топографічної карти та без неї. При орієнтуванні на місцевості без карти необхідно визначити сторони горизонту.

Мал. 123 Компас Адріанова:

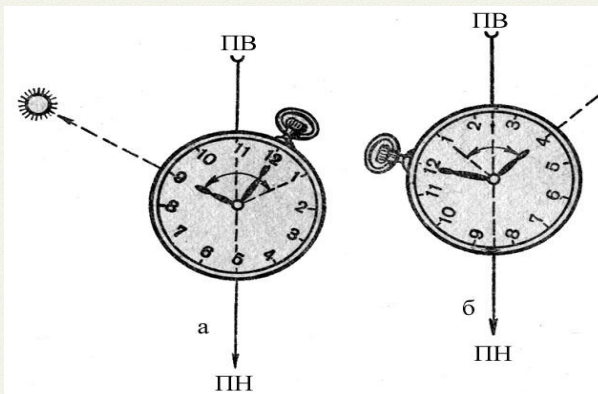
- 1 – кришка зі стойками для візування;
- 2 – кругова шкала; 3 – магнітна стрілка;
- 4 – гальма.

У залежності від характеру місцевості, часу доби та видимості сторони горизонту визначаються за компасом (мал.123), за положенням сонця, за сонцем та годинником, за Полярною зіркою, за ознаками місцевих предметів та іншими способами.

Для визначення сторін горизонту за компасом, принцип дії якого заснований на властивості намагніченої стрілки розташованої вздовж магнітного меридіану

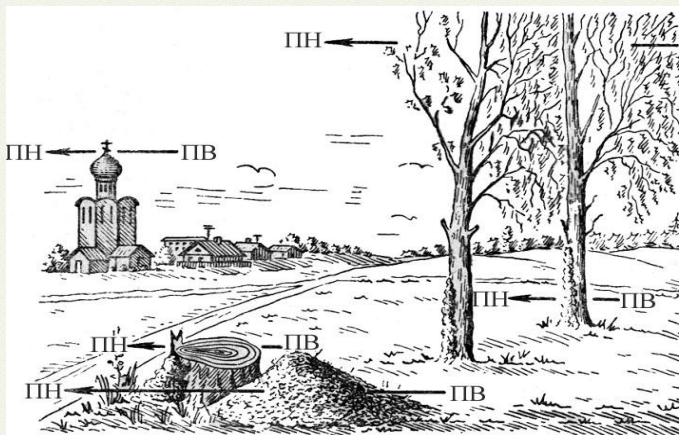
північ-південь, необхідно спочатку сумістити мушку з нульовою поділкою лімба. Для цього необхідно установити компас у горизонтальне положення та розблокувати стрілку. Повертаючи компас, необхідно сумістити північний кінець магнітної стрілки з нульовою поділкою лімба. У зорієнтованому положенні компаса напрямок стрілки на нульову поділку лімба і буде напрямком на північ. Потім візуванням через проріз та мушку визначають місцевий предмет (орієнтир) і використовують його для визначення напрямку на північ. Визначивши напрямок на північ, легко визначити і інші сторони горизонту: у протилежному напрямку буде – південь, праворуч – схід, ліворуч – захід.

Для визначення сторін горизонту за положенням сонця досить знати, що воно приблизно знаходиться: о 7.00 (влітку – о 8.00) – на сході, о 13.00 (14.00) – на південь, о 19.00 (20.00) – на заході.

Мал.124 Визначення сторін горизонту за Сонцем та годинником:
а – до 13 години; б – після 13 години..

Для визначення сторін горизонту за Полярною зіркою необхідно на небі сузір'я Великого Возу. Уявно продовжити пряму, що проходить крізь крайні зірки на відстань, приблизно у разів більшу за відстань між ними. У прямої легко знайти Полярну зірку, яка

мал. 126 Визначення сторін горизонту за ознакою місцевих предметів.

При визначенні сторін горизонту за сонцем та годинником (мал.124) необхідно годинник покласти у горизонтальне положення, щоб годинникова стрілка була направлена у напрямку сонця. Потім, утримуючи годинник у цьому положенні, поділити пополам кут між годинниковою стрілкою та цифрою 1 на циферблаті. Тоді пряма, що ділить кут пополам покаже напрямком на південь.

Мал.125 Відшукування Полярної зірки.

Для знайти дві п'ять кінці цієї завжди знаходиться у північному напрямку

у(мал.125)

Визначення сторін горизонту (мал.126) за ознаками місцевих предметів базується на розташуванні місцевих предметів по відношенню до сонця. Так, дерева, велике каміння та скелі з північної

сторони покриваються мохом, мурашники у лісі знаходяться з південної сторони дерев, північна сторона мурашника більш крута за південну; ягоди та фрукти раніше стають красними з південного боку. На схилах, що звернені на південь весною сніг розтає швидше, чим на північних схилах; алтарі православних церков завжди звернені на схід, а дзвіниці – на захід. Хрести на церквах зорієнтовані на північ – південь, причому піднятий кінець поперечної перекладки вказує на північ.

2.Доповідь про своє місцезнаходження

При доповіді про своє місцезнаходження (точку стояння) відносно місцевих предметів (орієнтирів) після визначення сторін горизонту необхідно назвати місцевий предмет, безпосередньо біля якого знаходиться той, хто доповідає, та відстань до місцевих предметів, що вказують напрямок сторін горизонту. Наприклад, „Знаходжусь на північному узліссі гаю „Табірний”: на північ 600 м – заводська труба, на захід 200 м –зруйнований будинок, на південь 300 м – ріка, на схід 500 м – дорога”.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО

1. Дайте визначення орієнтуванню на місцевості
2. Якими способами можна визначити сторони горизонту?
3. Визначити сторони горизонту різними способами та записати в зошиті доповідь про своє місцезнаходження.
4. Визначити сторони горизонту за компасом та місцевим ознакам
5. Доповісти про своє місцезнаходження відносно місцевих предметів

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

- 1.Самостійно відпрацювати та закріпити викладений матеріал.

Вчитель предмету «Захист Вітчизни»

УРОК № ____.

ТП Тема.3-2. Магнітний азимут і його визначення. Рух за азимутом

Навчальна група: _____

Час: _____

Місце: _____

Мета: : Навчитися рухатися за азимутом, орієнтуватися на місцевості, та знаходити об'єкти.

Обладнання: Методичні матеріали, схеми, підручник, плакати.

План уроку

- 1.Магнітний азимут та його визначення на місцевий предмет.
- 2.Рух за азимутом

Хід уроку

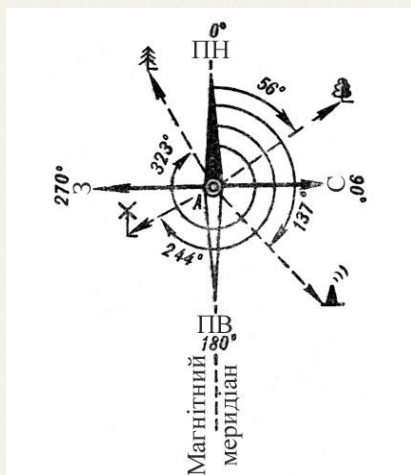
- I. Шиккування. Привітання, огляд зовнішнього вигляду, захід у клас, розміщення
- II. Оголошення теми, мети та завдань уроку
- III. Відпрацювання основних питань.
- IV. Контрольне опитування.
- V. Підведення підсумків.
- VI. Домашнє завдання.

Розповідь вчителя.

1.Магнітний азимут та його визначення на місцевий предмет

Сутність руху за азимутом полягає у вмінні знайти та витримати за допомогою компаса вказаний напрямок руху та точно вийти у призначений пункт.

При визначенні напрямку руху на місцевий предмет користуються магнітним азимутом. Це кут, що вимірюється за ходом годинникової стрілки від північного напрямку до напрямку на предмет. Він має значення від 0° до 360° .

Мал. 127. Магнітні азимуті:

на листвене дерево – 56;
на фабричну трубу – 137;

Для визначення магнітного азимуту на місцевий предмет за допомогою компасу треба стати обличчям до цього предмету та зорієнтувати компас. Потім, утримуючи компас в орієнтованому положенні, встановити пристрій так, щоб візерна лінія проріз-мушки співпала з напрямком на місцевий предмет у цьому положенні відрахунок на лімбу проти показчика у мушки вкаже величину магнітного азимуту (напрямок) на місцевий предмет.

Зворотній азимут – це напрямок від місцевого предмета на точку стояння. Від прямого азимута він відрізняється на 180° . Для його визначення необхідно до прямого азимута прибавити 180° , якщо він менше 180° , або відняти 180° , якщо він більше 180° .

Для визначення напрямку на місцевості по вказаному магнітному азимуту необхідно встановити покажчик мушки на цифру компасу, що буде відповідати магнітному азимуту та зорієнтувати компас. Потім утримуючи компас в орієнтованому положенні, помітити на місцевості за візерною лінією проріз –

мушка віддалений предмет (орієнтир). Напрямок на цей предмет (орієнтир) і буде відповідати напрямку за магнітним азимутом.(мал.127).

Для руху за азимутом необхідно знати магнітні азимути з кожного пункту на маршруті руху та відстань між пунктами руху у парах кроків (для людини середнього зросту пара кроків дорівнює 1,5 м). Ці данні готує командир відділення (взводу) та оформлює у вигляді схеми маршруту або таблиці.

№ п/п	Ділянка маршруту	Магнітний азимут у град	Відстань у парах кроків
1	Сарай –вишка	80	610
2	Вишка – окремих будинок	88	580
3	Окремих будинок - окреме дерево	78	850

2.Рух за азимутом

Під час руху переходять від одного пункту до іншого, витримуючи напрямок на орієнтир та рахуючи пари кроків. На вихідному та проміжних пунктах по вказаному азимуту за допомогою компасу знаходять напрямок руху. У цьому напрямку вибирають та визначають найбільш віддалений орієнтир (допоміжний) або орієнтир, розташований ближче до проміжного пункту маршруту руху на відкритій місцевості вночі в місту проміжних (допоміжних) орієнтирів використовують нариси місцевих предметів або яскраві зірки, якщо такої можливості нема, то компас з вільно відпущеною стрілкою весь час тримають перед собою в орієнтованому положенні, а за напрямок руху приймають пряму, що проходить через проріз та мушку. Щоб обійти перешкоди, що виникають на напрямку руху (при наявності видимості) роблять таким чином: запам'ятовують орієнтир на напрямку руху на протилежній стороні перешкоди, визначають до нього відстань та складають дану відстань з величиною пройденого шляху; обходять перешкоду та продовжують рух від вибраного орієнтира, визначивши спочатку за компасом напрямок перерваного шляху.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО

Питання для самоконтролю:

1. Визначити сторони горизонту за компасом та місцевим ознакам
2. Доповісти про своє місцезнаходження відносно місцевих предметів
3. Визначити розмір свого кроку та перевести в пари кроків відстань 100 м

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

- 1.Самостійно відпрацювати та закріпити викладений матеріал.

Вчитель предмету «Захист Вітчизни»

ТП Тема.3-3.Порядок руху за азимутом, обхід перешкод.

Пошук об'єкта.

Навчальна група: _____

Час: _____

Місце: _____

Мета: : Навчитися рухатися за азимутом, орієнтуватися на місцевості, та знаходити об'єкти.

Обладнання: Методичні матеріали, компас, карта.

План уроку

- 1.Магнітний азимут та його визначення на місцевий предмет.
- 2.Рух за азимутом.
3. Практичне пересування на місцевості за азимутом.
4. Пошук об'єкта на місцевості.

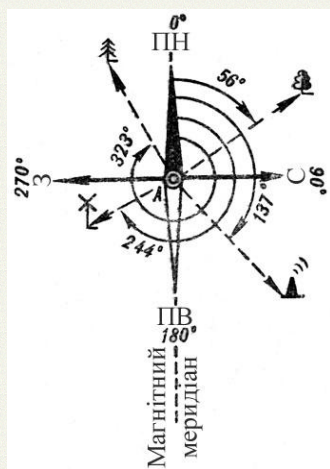
Хід уроку

- I. Шикування. Привітання, огляд зовнішнього вигляду, вихід на вулицю.
- II. Оголошення теми, мети та завдань уроку
- III. Відпрацювання основних питань.
- IV. Контрольне опитування.
- V. Підведення підсумків.
- VI. Домашнє завдання.

Розповідь вчителя.

1.Магнітний азимут та його визначення на місцевий предмет

Сутність руху за азимутом полягає у вмінні знайти та витримати за допомогою компаса

Мал. 127. Магнітні азимуті:

- на листвене дерево – 56;
- на фабричну трубу – 137;

вказаний напрямок руху та точно вийти у призначений пункт. При визначенні напрямку руху на місцевий предмет користуються магнітним азимутом. Це кут, що вимірюється за ходом годинникової стрілки від північного напрямку до напрямку на предмет. Він має значення від 0° до 360°.

Для визначення магнітного азимуту на місцевий предмет за допомогою компасу треба стати обличчям до цього предмету та зорієнтувати компас. Потім, утримуючи компас в орієнтованому положенні, встановити пристрій так, щоб візирна лінія проріз-мушка співпала з напрямком на місцевий предмет у цьому положенні відрахунок на лімбі проти показчика у мушки вкаже величину магнітного азимуту (напрямок) на місцевий предмет.

Зворотній азимут – це напрямок від місцевого предмета на точку стояння. Від прямого азимута він відрізняється на 180°. Для його визначення необхідно до прямого азимута прибавити 180°, якщо він менше 180°, або відняти 180°, якщо він більше 180°.

Для визначення напрямку на місцевості по вказаному магнітному азимуту необхідно встановити показчик мушки на

цифру компасу, що буде відповідати магнітному азимуту та зорієнтувати компас. Потім утримуючи компас в орієнтованому положенні, помітити на місцевості за візерною лінією

проріз – мушка віддалений предмет (орієнтир). Напрямок на цей предмет (орієнтир) і буде відповідати напрямку за магнітним азимутом.(мал.127).

Для руху за азимутом необхідно знати магнітні азимути з кожного пункту на маршруті руху та відстань між пунктами руху у парах кроків (для людини середнього зросту пара кроків дорівнює 1,5 м). Ці данні готує командир відділення (взводу) та оформлює у вигляді схеми маршруту або таблиці.

№ п/п	Ділянка маршруту	Магнітний азимут у град	Відстань у парах кроків
1	Сарай –вишка	80	610
2	Вишка – окремих будинок	88	580
3	Окремих будинок - окреме дерево	78	850

2.Рух за азимутом

Під час руху переходять від одного пункту до іншого, витримуючи напрямок на орієнтир та рахуючи пари кроків. На вихідному та проміжних пунктах по вказаному азимуту за допомогою компасу знаходять напрямок руху. У цьому напрямку вибирають та визначають найбільш віддалений орієнтир (допоміжний) або орієнтир, розташований ближче до проміжного пункту маршруту руху на відкритій місцевості вночі в місту проміжних (допоміжних) орієнтирів використовують нариси місцевих предметів або яскраві зірки, якщо такої можливості нема, то компас з вільно відпущеною стрілкою весь час тримають перед собою в орієнтованому положенні, а за напрямок руху приймають пряму, що проходить через проріз та мушку. Щоб обійти перешкоди, що виникають на напрямку руху (при наявності видимості) роблять таким чином: запам'ятовують орієнтир на напрямку руху на протилежній стороні перешкоди, визначають до нього відстань та складають дану відстань з величиною пройденого шляху; обходять перешкоду та продовжують рух від вибраного орієнтира, визначивши спочатку за компасом напрямок перерваного шляху.

3. Практичне пересування на місцевості за азимутом.

4. Пошук об'єкта на місцевості.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО

Питання для самоконтролю:

1. Визначити сторони горизонту за компасом та місцевим ознакам
2. Доповісти про своє місцезнаходження відносно місцевих предметів
3. Визначити розмір свого кроку та перевести в пари кроків відстань 100 м
4. Визначити і записати в зошит азимути можливих напрямків руху від дому до учбового закладу
5. Пройти відстань 1000 м за азимутом

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1.Самостійно відпрацювати та закріпити викладений матеріал.

Вчитель предмету «Захист Вітчизни»

НПЗ.УРОК № ____ . Практичний.

ТП ТЕМА.4-1. ДІЇ СОЛДАТА В БОЮ У СКЛАДІ МЕХАНІЗОВАНОГО ВІДДІЛЕННЯ В ОБОРОНІ. ОТРИМАННЯ ЗАВДАННЯ НА ОБОРОНУ

Навчальна група: _____

Час: _____

Місце: _____

Мета: : Навчитися діям солдата у складі відділення під час ведення оборони.

Обладнання: Методичні матеріали, компас, карта, макети автоматів, лопатки.

План уроку

- 1.Отримання завдання на оборону
- 2.Прийоми знищення противника перед переднім краєм оборони і противника, який вірвався
3. Дії за сигналами оповіщення

Хід уроку

- I. Шикування. Привітання, огляд зовнішнього вигляду, вихід на вулицю.
- II. Оголошення теми, мети та завдань уроку
- III. Відпрацювання основних питань.
- IV. Контрольне опитування.
- V. Підведення підсумків.
- VI. Домашнє завдання.

Розповідь вчителя.

Солдат в бою, як правило, діє у складі якого-небудь тактичного підрозділу. Він є його сполучною ланкою, адже якими б знаннями та навичками солдат не володів, він не може водночас бути снайпером, знищувати танки та підносити боєприпаси. Механізоване відділення – це найменший тактичний підрозділ, який організаційно входить до складу механізованого взводу.

В обороні кожний солдат, вміло використовуючи свою зброю, інженерне обладнання та сприятливі умови місцевості, може знищити велику кількість солдат противника, а також його танки та інші броньовані машини.

1.Отримання завдання на оборону

В обороні солдат, діючи у складі механізованого відділення, отримавши бойову задачу від командира відділення, з'ясовує: орієнтири; склад та положення противника, ймовірний час та напрямок його наступу; задачу взводу, відділення і свою задачу – вогневу позицію (місце для стрільби), послідовність її обладнання та зміни у ході бою, порядок спостереження і ведення вогню; сигнали оповіщення, управління і взаємодії та порядок дій за ними, час готовності до оборони.

Противник перед переходом у наступ може нанести ядерний удар і звичайно проводить вогневу підготовку атаки. При нанесенні противником ядерного удару необхідно терміново лягти на дно окопу (траншеї) або по команді командира швидко укритися в щілині бліндажу, БТР (БМП). Після проходження ударної хвилі треба приготуватися до відбиття атаки противника. З переходом противника в атаку за наказом (сигналом) командира солдат негайно

готується до бою. Якщо противник застосовує отруйні речовини і бактеріологічні (біологічні) засоби, необхідно надіти засоби захисту.

2. Прийоми знищення противника перед переднім краєм оборони і противника, який вірвався

Противника, який наступає, поки він не наблизився до переднього краю оборони, знищує авіація, артилерія, танки та інші засоби ураження. Солдат відкриває вогонь по противнику з наближенням його на дальність дійсного вогню зі своєї зброї. По мірі наближення противника до переднього краю вогонь доводиться до найбільшої потужності. Вогонь особливо ефективний, коли противник долає загородження перед переднім краєм. Якщо до окопу наближається танк, солдат знищує його протитанковою гранатою, а екіпаж, який намагається покинути танк - вогнем зі своєї зброї.

З підходом піхоти противника до окопу на відстані 30 – 40 м, солдат кидає ручну осколкову гранату і знищує піхоту вогнем своєї зброї. Якщо піхота противника увірвалася в окоп (траншею), її знищують вогнем в упор, гранатами, багнетом і прикладом. Піхоту противника, яка увірвалася на позицію сусіда, солдат знищує вогнем у фланг. Для ведення вогню по противнику, який обходить, можна зайняти запасний окоп або місце у ході сполучення. У випадку обходу противником позиції відділення необхідно продовжувати стійко її обороняти.

3. Дії за сигналами оповіщення

Оповіщення особового складу про безпосередню загрозу і початок застосування противником зброї масового ураження, про радіоактивне, хімічне та бактеріологічне (біологічне) ураження, а також про повітряного противника, здійснюється єдиними і постійно діючими сигналами. За сигналами оповіщення виконання бойової задачі не припиняється.

При знаходженні на місцевості або у відкритій машині за сигналом „РАДІАЦІЙНА НЕБЕЗПЕКА” або „ХІМІЧНА ТРИВОГА” солдат надіває протигаз та загальновійськовий захисний комплект. У БТР (БМП) закриваються двері, бійниці, жалюзі і включається система захисту від зброї масового ураження, а в укритті – система колективного захисту.

За сигналом „ПОВІТРЯ” солдат готується для ведення вогню по літакам і вертольотам противника. Вогонь по повітряним цілям відкривається за наказом командира.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО

Питання для самоконтролю:

1. Чому окоп відділення має своєрідну конфігурацію (не прямолінійну)?
2. Обґрунтуйте, чому БМП (БТР) в обороні, як правило, має позицію позаду відділення на відстані 50 м?

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Самостійно відпрацювати та закріпити викладений матеріал.

Вчитель предмету «Захист Вітчизни»

НПЗ.УРОК № ____ . Практичний.

ТП ТЕМА.4-3. ДІЇ СОЛДАТА ПРИЗНАЧЕНОГО ДОЗОРНИМ.

Навчальна група: _____

Час: _____

Місце: _____

Мета: : Навчитися діям солдата у складі дозору.

Обладнання: Методичні матеріали, компас, карта, макети автоматів, лопатки.

План уроку

1. Дії солдата призначеного дозорним
2. Огляд місцевості та доповідь про результати спостереження

Хід уроку

- I. Шикування. Привітання, огляд зовнішнього вигляду, вихід на вулицю.
- II. Оголошення теми, мети та завдань уроку
- III. Відпрацювання основних питань.
- IV. Контрольне опитування.
- V. Підведення підсумків.
- VI. Домашнє завдання.

Розповідь вчителя.

Солдат в бою, як правило, діє у складі якого-небудь тактичного підрозділу. Він є його сполучною ланкою, адже якими б знаннями та навичками солдат не володів, він не може водночас бути снайпером, знищувати танки та підносити боєприпаси. Механізоване відділення – це найменший тактичний підрозділ, який організаційно входить до складу механізованого взводу.

1. Дії солдата призначеного дозорним

Для своєчасного виявлення противника і розвідки місцевості від підрозділів, що ведуть розвідку або виконують бойові задачі у відриві від своїх головних сил, призначається дозорне відділення. Відділення діє на БТР (БМП) або в пішому порядку, а узимку і на лижах. Спостереження ведеться на ходу, з коротких зупинок і з вигідного для спостереження пункту. При неможливості вести спостереження з БТР (БМП) від відділення висилаються дозорні.

Отримавши задачу від командира відділення на дію в складі дозорного відділення, солдат з'ясовує: відомості про противника; задачу відділення і свою задачу – напрямок і швидкість руху, сектор спостереження; порядок дій при зустрічі із противником і порядок доповіді, про те, що помітив, сигнали оповіщення, час початку розвідки.

Успіх дій солдата в розвідці залежить від його підготовки до виконання бойової задачі. При підготовці для дій у складі дозорного відділення солдат повинен перевірити готовність БТР (БМП), зброї і спорядження, перевірити припасування обмундирування і взуття. Забороняється брати в розвідку документи, листи, книги і газети, гроші. При веденні розвідки забороняється залишати своїх поранених, зброю і спорядження у розташуванні противника.

2. Огляд місцевості та доповідь про результати спостереження

Дозорні висилаються звичайно парами, один з них призначається старшим. Їм указуються напрямки руху, пункти для спостереження і сигнали для зв'язку.

Просуваються дозорні поза дорогами від одного пункту, зручного для спостереження, до іншого.

Старший дозорний рухається позаду, він стежить за сигналами командира відділення та у разі потреби повинен підтримати дозорного вогнем. Дозорні ретельно оглядають місцевість і місцеві предмети, особливо ті, де можливо розташування противника. При цьому дозорні діють непомітно і швидко, звертаючи увагу на всі демаскуючі ознаки, за якими можна виявити противника. Такими ознаками можуть бути сліди від гусениць бойових машин, обривки газет, залишки їжі, упакування від боєприпасів, прим'ята трава, сліди вогню, обламані гілки, пил на дорозі.

Місцеві предмети дозорні оглядають спочатку здалеку і, тільки переконавшись у відсутності противника, підходять ближче. Про все помічене старший дозорний негайно доповідає командирові відділення встановленими сигналами, наприклад: «Бачу противника» або «Шлях вільний».

Прибувши до пункту, призначеного для спостереження, дозорні розташовуються приховано і уважно оглядають місцевість, яка знаходиться перед ними. Командир відділення разом з відділенням просувається до дозорних і при необхідності уточнює їм задачу, висилаючи їх уперед.

Огляд лісу починається з узлісся. Спочатку воно оглядається здалеку і по розвідувальних ознаках визначається наявність противника в лісі. Якщо противник не виявлений, рух через ліс продовжується. При цьому особлива увага звертається на місця, де можливе розташування засідок (яри, лощини, гаті, мости, вершини дерев).

Огляд населеного пункту починається здалеку, з його околиці. Особлива увага звертається на ті місця, де противник може розташувати підрозділи охорони і спостереження та вогневі засоби. Якщо наявності противника не виявлено, варто підійти (під'їхати) до населеного пункту й опитати місцевих мешканців. Після цього можна просуватися через населений пункт у готовності до відкриття вогню.

При необхідності для огляду окремих будинків висилаються дозорні. Для огляду дозорний, маючи зброю наготові, обходить будинок навкруги й оглядає вікна і двері, постійно прислухаючись до того, що робиться усередині. Потім, увійшовши у приміщення, оглядає його, особливо підвал. Старший дозорний у цей час знаходиться в укритому місці у готовності надати допомогу дозорному.

Огляд ріки починається з огляду підступів до неї. При підході до ріки ретельно оглядаються чагарники, вимоїни й інші сховані місця на обох берегах. Ознаками броду можуть бути дороги, стежини і колії, що продовжуються на іншому березі.

Огляд яру, що не проглядається зверху, дозорний робить, рухаючись по його дну. Старший дозорний займає місце на краю яру в готовності підтримати дозорного вогнем. При огляді висоти дозорні рухаються по її схилах або обходять її з боку. На вершину збиратися недоцільно.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО

1. Які головні завдання виконує дозорний??
2. Алгоритм діяльності дозорного під час огляду місцевості.

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Самостійно відпрацювати та закріпити викладений матеріал.

Вчитель предмету «Захист Вітчизни»

НПЗ.УРОК № ____ . Практичний.

ТП Тема.5-1,2,3. Розвиток психологічної стійкості під час дій в екстремальних ситуаціях.

Навчальна група: _____

Час: 3 години.

Місце: _____

Мета: : Навчитися правилам психологічної саморегуляції та, методам релаксації.

Обладнання: Методичні матеріали, компас, карта, макети автоматів, лопатки.

План уроку

1. Поняття про психологічну стійкість
2. Правила психологічної саморегуляції
3. Методи релаксації
4. Створення екстремальних та стресових ситуацій у ході бою в обороні (обмеження часу на виконання нормативів, ускладнення завдань, несподівана постановка ввідних, проведення занять у будь яку погоду, призначення командиром, використання імітаційних засобів).
- 5.Формування навичок в саморегуляції.
6. Створення екстремальних та стресових ситуацій у ході наступального бою.
7. Закріплення навичок психологічної саморегуляції, поведінки в екстремальних ситуаціях.

Хід уроку

- I. Шикування. Привітання, огляд зовнішнього вигляду, вихід на вулицю.
- II. Оголошення теми, мети та завдань уроку
- III. Відпрацювання основних питань.
- IV. Контрольне опитування.
- V. Підведення підсумків.
- VI. Домашнє завдання.

Розповідь вчителя.

1. Поняття про психологічну стійкість

Психічна саморегуляція відіграє виняткову роль і будь-якій діяльності і особливо у військовій, оскільки позначається на взаємостосунках між військовослужбовцями, їхньому здоров'ї, а в цілому – боєготовності Збройних Сил України. Рівень саморегуляції психічних станів, поведінки людини зумовлений насамперед ступенем розвитку її вольових якостей. Самовладання, як одна зі складових частин саморегуляції, виявляється не тільки у збереженні зовнішнього, а й внутрішнього спокою. У будь-якій неприємній ситуації слід дотримуватися принципу: „Не хвилюватися через те, чого я змінити не можу”. Передовсім дуже важливо зняти внутрішнє, емоційне напруження, яке шкодить здоров'ю, негативно позначається на поведінці людей. Існує кілька способів його зняття.

I спосіб. Не стримувати зовнішні вияви почуттів, емоцій, „виплескувати” свою злість і тим самим знімати внутрішнє напруження. Але такий спосіб є неприпустимим у суспільстві, брутальним, асоціальним.

II спосіб. Це реагування на емоційні фактори в допустимій формі. Щоб зняти в себе негативний психічний стан, необхідно включитись в активну діяльність: робити фіззарядку,

гімнастичні вправи, вправи на дихання, рухатись, виконувати іншу корисну роботу. Фізична діяльність послаблює внутрішнє емоційне напруження.

ІІІ спосіб. Полягає в тому, щоб не допустити вибуху злості. Цього можна досягти такими методами:

1. У момент появи негативного стану необхідно переконати самого себе, що причина, яка його породжує не варта того, щоб через неї хвилюватись.
2. Не слід поспішати діяти в ситуації, коли вас спонукають такі почуття, як нетерпіння, гнів. Заспокоївшись, обов'язково знайдете кращий розв'язок проблеми.

Слід подумати про те, що будь-яке хвилювання - це загроза вашому здоров'ю. Злістю, криком, іншими афектними станами не можна розв'язати якусь проблему. В стані збудження людина не здатна розв'язати якусь проблему, не здатна осмислювати свою поведінку. Її емоції "забивають" розум. В такій ситуації варто промовчати, відійти або й відвернутися від співрозмовника, поки останній не заспокоїться

Для того, щоб послабити дію негативних емоційних станів, необхідно спробувати багаторазово обдумати очікувану подію, щоб звикнути до неї, пережити її. Але цим не варто надто захоплюватися, щоб не втратити необхідної обережності. Треба проаналізувати власний позитивний і негативний досвід у розв'язанні подібних проблем, врахувати зміни, що відтоді сталися в житті.

Оптимізм, гумор, захоплення цікавою справою, хобі повертають людині позитивні емоції, радість, душевну рівновагу. Люди, які здатні до цього, - емоційно стійкіші.

2. Правила психологічної саморегуляції

Ряд цікавих правил з психічної саморегуляції рекомендує американський спеціаліст у галузі людських стосунків Дейл Карнегі:

Як аналізувати і розв'язувати проблеми стурбованості, тривожності:

- 1) перед прийняттям рішень зберіть факти, поточну інформацію про цю проблему;
- 2) після ретельного аналізу фактів приймайте рішення;
- 3) коли рішення прийнято приступайте до діла. Відкиньте хвилювання про результат;
- 4) не намагайтеся зробити всі справи зразу, бо це підірве ваші фізичні й психічні сили.

Слід розробити раціональні способи виконання завдань;

5) коли ви або хтось з ваших друзів починає хвилюватись з приводу якоїсь проблеми, запишіть такі запитання і дайте на них відповіді: а) в чому полягає проблема? б) чим вона спричинена? в) які можливості її розв'язання? г) яке рішення найкраще?

Щоб зняти хвилювання, стурбованість, необхідно:

1) «відгородити» минуле і майбутнє залізними дверима. Живіть у "відсіку" сьогоdnішнього дня, не хвилюйтесь за майбутнє. Для мудрої людини кожен день відкриває нове життя. Слід навчитись забувати про минулі дні і не турбуватись про день завтрашній;

2) запитайте себе; "Що є найгіршим із того, що може статися сьогодні, якщо я не зможу вирішити свою проблему?";

3) приготуйтеся змиритись з цим найгіршим у тому разі, якщо це буде необхідно;

4) спокійно подумайте, як змінити ситуацію;

5) пам'ятайте про шкоду, якої завдають хвилювання нашому здоров'ю.

Як витиснути, ліквідувати хвилювання?:

1) щоб витиснути турботи зі свого життя, будьте постійно зайняті. Завантаженість діяльністю, роботою - один з найкращих ліків. Життя без мети, як правило, призводить до деградації людини;

2) не впадайте в розпач через дріб'язки. Не дозволяйте дріб'язкам руйнувати ваше щастя, в житті вони ніщо;

3) вивчіть факти і запитайте себе: "Яка ймовірність того, що ця подія, ситуація, через яку я хвилююсь, взагалі коли-небудь станеться?";

4) рахуйтеся з природним, закономірним. Якщо ви знаєте, що не у ваших силах змінити чи виправити якісь обставини, скажіть собі: "Це так, це не може бути по-іншому". Примиритесь з тим, що вже відбулося, чи відбудеться - це перший крок до подолання наслідків вашого нещастя;

5) установіть "обмежувач" на вашу стурбованість. Вирішить для себе, якої тривожності заслуговує та чи інша подія і не турбуйтеся більше, ніж вона цього варта;

Правила, спрямовані на вироблення умонастрою, який принесе вам душевний спокій, рівновагу:

1) заповніть свій розум думками про спокій, мужність, здоров'я, надію, адже "наше життя - це те, що ми про нього думаємо";

2) ніколи не пробуйте звести рахунок зі своїми ворогами, тому що ви завдаватимете собі набагато більше шкоди, ніж їм. Не думайте ніколи ані хвилини про людей, яких ви не любите;

3) замість того, щоб переживати невдячність інших, будьте до неї готові. Пам'ятайте, що єдиний спосіб здобути щастя - це не очікувати подяки від інших, а приносити радість, благодіяння іншим;

4) ведіть рахунок своїх успіхів, а не своїх неприємностей;

5) не наслідуйте сліпо інших. Знайдіть себе в житті і залишайтеся самим собою;

6) "коли доля вручає вам лимон, спробуйте зробити з нього лимонад", Дуже важливо навчитись з кожної своєї втрати, з неприємності виносити користь для себе;

7) забувайте про власні неприємності, даючи радість і щастя іншим: "Роблячи добро іншим, ви передовсім допомагаєте собі".

Для саморегуляції психічних станів можна використати цілий комплекс інших методів: самопереключення уваги, самопідбадьорювання, самопереконання, самонаказ, самонавіювання тощо.

Метод переключення уваги ґрунтується на тому, що людина самостійно може перенести свою увагу з об'єкта, думки, яка її хвилює, на інші, яких в даній ситуації, може, і немає, але які породжуватимуть позитивні переживання і настрої.

Самопідбадьорення - це звернення до самого себе з метою зміцнення віри в себе. Доцільно використати такі прийоми: загальне заспокоєння; навіювання впевненість: "Я все зможу, я всього доб'юся", "Військова служба мені не страшна" тощо; рівняння на ідеал, на військовослужбовця, який є взірцем у всьому.

Самопереконання - це переконання себе в здатності регулювати свої настрої, почуття (стимулюють як самосуд, так і самосхвалення), це дискусія з самим собою.

Самонаказ - це наказ собі на дії в певних екстремальних ситуаціях. Так, за самонаказом необхідно вранці встати, коли цього робити не хочеться, виконувати наказ чи розпорядження викладача, дотримуватися режиму дня, дисципліни, доводити розпочату справу до кінця тощо.

Самонавіювання побудоване на тих самих механізмах, що і навіювання. Власне слово як подразник спрямоване на свою психіку. Про це мова йтиме далі. Ефективність самонавіювання залежить від уміння повністю відвертатися від усього стороннього і переключатися лише на зміст формул самонавіювання й відчуття того, що вони відбивають, яка їхня суть.

3. Методи релаксації

Організм людини під впливом тривалих нервових і психічних напружень зазнає втоми. В цьому випадку йому потрібна розрядка, відновлення сил, тобто релаксація. Способами релаксації можуть бути:

1) Сон, якщо людина здатна заснути в ситуації напруження, повсякденної діяльності;

2) Аутотренінг. За аутотренінгу людина ніби оволодіває функціями свого організму, які непідвладні свідомій регуляції (частотою серцебиття, дихання, тепловим відчуттям тощо). З часом постійно регулюючи фізіологічний стан, можна послабити небажані емоційні стани і хвилювання.

Існує багато методів і засобів, з допомогою яких людина регулює власну поведінку, психофізіологічні стани тощо. Серед них вагоме місце посідає аутотренінг. Цей психотерапевтичний метод поєднує в собі елементи самонавіювання та саморегуляції. Він

допомагає керувати своїми емоціями, відновлювати сили і працездатність, знімати високе нервово напруження. Займатись аутотренінгом найкраще в тихому, затемненому приміщенні. Одяг має бути теплим, вільним, таким, то не заважає диханню.

Треба сісти зручніше в крісло або на стілець, руки покласти на стегна, заплющити очі, розслабити всі м'язи. Кожну з формул навіювання повторювати кілька разів, залежно від результату її дії на організм. Поступово занурюватися в стан комфорту, тепла. Все повинно відбуватися ніби в напівдрімотному стані, без напруження, без зосереджування уваги на чомусь побічному. В полі зору уваги, внутрішнього погляду повинна знаходитись тільки та частина, ділянка тіла, яка згадується у формулі навіювання. Увагу з однієї ділянки тіла на іншу потрібно переносити повільно, поступово.

Починати треба з повільного дихання (не менше 2-3 хв). Дихати із задоволенням, прагнучи відчувати легкий потік повітря через ніздрі. Розслаблюючи м'язи, уявити собі, що вони поступово розтікаються, втрачають зовнішні окреслення. Увага повинна переміщуватися зверху вниз. Наприклад, обличчя слід розслабляти поелементно, - з лоба до підборіддя, тіло - з голови до пальців і т.д. Після руху зверху вниз увага поступово повертається вгору і знову повторюється та сама процедура, поки не будуть відчуватися позитивні зміни в організмі.

Для того, щоб успішно нав'язати тепло, слід уявити себе в теплій воді, на теплому піску, під сонцем, які ніби поступово підігрівають тіло. Судини при цьому розслабляються, розширюються. Різні випадкові подразники, впливи, перешкоди ліквідуються, якщо проговорювати собі: „Це пізніше” тощо.

Практичні дії під час польових занять:

4. Створення екстремальних та стресових ситуацій у ході бою в обороні (обмеження часу на виконання нормативів, ускладнення завдань, несподівана постановка ввідних, проведення занять у будь яку погоду, призначення командиром, використання імітаційних засобів).

5.Формування навичок в саморегуляції.

6. Створення екстремальних та стресових ситуацій у ході наступального бою.

7. Закріплення навичок психологічної саморегуляції, поведінки в екстремальних ситуаціях.

IV. ЗАКРІПЛЕННЯ ВИВЧЕНОГО

1. Що таке психологічна стійкість?
2. Правила психологічної саморегуляції?
3. Методи релаксації?

V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

- 1.Самостійно відпрацювати та закріпити викладений матеріал.

Вчитель предмету «Захист Вітчизни»
